

● **Mitt tips** | 20 Bruker mobilen i undervisningen ● **Aktuelt** | 22 Tror på et godt lønnsoppgjør  
● **Jubileum** | 28 Matpakkens historie ● **Intervju** | 32 Fersk politiker med friske meninger

# UTDANNING

UTDANNING  
150.  
ÅR  
1869-2019

2

1. FEBRUAR 2019

utdanningsnytt.no

Flere yrker inn i skolen

Han leder

det nye skolelaget





Kaja Mejlbo  
Ansvarlig redaktør  
kaja@utdanningsnytt.no



Harald F. Wollebæk  
Sjef for nett, desk og layout  
hw@utdanningsnytt.no



Paal Svendsen  
Nettredaktør  
ps@utdanningsnytt.no



Ylva Törngren  
Deskjournalist  
yt@utdanningsnytt.no



Sonja Holterman  
Journalist  
sh@utdanningsnytt.no



Jørgen Jelstad  
Journalist  
jj@utdanningsnytt.no



Kirsten Ropeid  
Journalist  
kr@utdanningsnytt.no



Marianne Ruud  
Journalist  
mr@utdanningsnytt.no



Kari Oliv Vedvik  
Journalist  
kov@utdanningsnytt.no



Inger Stenvoll  
Presentasjonsjournalist  
is@utdanningsnytt.no



Tore Magne Gundersen (perm.)  
Presentasjonsjournalist  
tmg@utdanningsnytt.no



Ståle Johnsen  
Debatt- og bokansvarlig  
sj@utdanningsnytt.no



Synnøve Maaø  
Markedssjef  
sm@utdanningsnytt.no



Randi Skaugrud  
Markedskonsulent  
rs@utdanningsnytt.no



Hilde Aalborg  
Markedskonsulent  
ha@utdanningsnytt.no



Anita Ruud  
Markedskonsulent  
ar@utdanningsnytt.no



Linda Sjødal  
Digital markedsansvarlig  
ls@utdanningsnytt.no



## ● Hovedsaken: ANDRE YRKESGRUPPER INN I SKOLEN

Ved Trudvang skule har rektor Bjarte Ramstad økt antallet miljøterapeuter. De tre klassene på 1. trinn har hver sin faste miljøterapeut. De andre er satt inn i klasser etter behov.

## ● Oppvarming til oppgjør 22

Å nytte lønnsoppgjøret til å jamne ut lønns-skilnader i kommunar som skal slå seg saman, er ein særers dårleg tanke, synest leiar i Utdanningsforbundet, Steffen Handal. Det er ikkje Tor Arne Gangsø i KS einig i.

## Innhold

|              |    |                |    |
|--------------|----|----------------|----|
| Aktuelt      | 4  | Innspill       | 42 |
| Aktuelt navn | 8  | Debatt         | 48 |
| Hovedsaken   | 10 | Kronikk        | 54 |
| Kort og godt | 18 | Stilling ledig | 58 |
| Mitt tips    | 20 | Lov og rett    | 61 |
| Aktuelt      | 22 | Fra forbundet  | 62 |
| Reportasje   | 24 | Medlemstilbud  | 66 |
| Jubileum     | 28 |                |    |
| Intervju     | 32 |                |    |
| Reportasje   | 36 |                |    |
| Friminutt    | 38 |                |    |
| På tavla     | 40 |                |    |

## 20



## ● Mitt tips

Trond Hauge gir deg fire tips til hvordan elevene kan bruke smarttelefonen i undervisningen. Han er faglærer ved Thor Heyerdahl videregående skole i Larvik.

## Utdanning på nettet

I Utdannings nettutgave finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som eblad, samt informasjon om utgivelser: [utdanningsnytt.no](http://utdanningsnytt.no)

30

**Riktig kost**  
som skåner, styrker og sikrer tennene:  
Melk, smør, vitaminisert margarin, ost,  
egg, grovt og hardt brød, bær og frukt,  
grønnsaker og røtter, kjøtt og fisk, tran.

**God tygging**  
Gi deg god tid når du spiser, og tygg og  
elt maten godt til den glir videre av seg  
selv. Da smaker den best og blir best  
nyttet. Drikk aldri med mat i munnen.

**Ingen småspising**  
mellom måltidene, hverken av mat eller  
slikkerier. Ikke drops, pastiller, tygge-  
gummi, søte kjeks o.l. Det skal så lite til  
for å sette i gang et angrep på tennene.

**Grundig tannpuss**  
morgen og kveld – etter frokosten og etter  
kveldsmaten. Skyll munnen godt til slutt.  
Hold tannbørsten ren. Slutt måltidene med  
rå gulrot, kålrot eller eple.

### ● Utdannings 150-årsjubileum: Matpakkens historie

Veien til elevens hjerte går gjennom magen. Derfor skriver Utdanning om grøt og velling, Oslofrokost og svenskesuppe.



### ● Veiledning for nye lærere

– Som fersk lærer ble det ofte slitsomme dager. Jeg følte også at jeg ikke fikk fulgt opp elevene godt nok, sier Mehrdad Taherifard. Nå vil SV sikre nyutdannede lærere rett til veiledning.

#### UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet  
Oahppolihttu

#### Besøksadresse

Utdanningsforbundet,  
Hausmanns gate 17, Oslo  
Telefon: 24 14 20 00

#### Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

#### e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

#### Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2018: 172.801

issn: 1502-9778

#### Design

Itera Gazette



Dette produktet er trykket etter svært  
strengt miljøkrav. Det er svanemerket  
og 100 % resirkulerbart.

#### Trykk:

Sörmlands Printing Solution  
[www.sormlandsprinting.se](http://www.sormlandsprinting.se)

#### Abonnementsservice

Medlemmer av Utdanningsforbundet  
melder adresseforandringer til  
medlemsregisteret. E-postadresse:  
[medlem@utdanningsforbundet.no](mailto:medlem@utdanningsforbundet.no)

#### Medlem av

Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og  
Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell  
uavhengighet og god presseskikk. Den som føler  
seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfor-  
dres til å ta kontakt med redaksjonen.  
Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager  
mot pressen.

Mer informasjon:  
[presse.no/pfu/etiske-regler](http://presse.no/pfu/etiske-regler)



#### Forsidebildet

Rector Bjarte Ramstad smiler  
hele veien til kontoret. Ved skolen  
hans, Trudvang skule i Sogn og  
Fjordane, har lærerne hans 14  
terapeuter som kollegaer.

Foto: Oddrun Midtbø



Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

## ● Leder

Kaja Mejlbo | Ansvarlig redaktør



## Laget trenger flere spillere

**Hun var en tettbygd dame.** Med kort, lys hockeyklipp, håndverkerbukser og latter uten lyd. Og vi hørte på det hun sa.

**Inger, vaktmesteren ved barneskolen** der jeg gikk, var sjefen i gangene. Når hun ikke satt på kontoret sitt ved hovedinngangen med god oversikt over skolegården, eller reparerte det som måtte repareres, patruljerte hun bygget regelmessig. Alle visste hvem hun var, og hun visste hvem alle var, om ikke av navn, så av utseende eller klassetrinn.

**Dem hun kjente** aller best, var de tøffeste gutta. Inger hadde en annen tone med dem enn de andre lærerne. Hun kunne le av vitsene deres, men kjeffe som ingen andre. Og det var hos henne de endte hvis de fikk parade. Da var det meldeplikt før skolestart om morgenen.

**Det er ikke mange** vaktmestere igjen i norske skoler. Da de ble borte, var det mer enn raske malejobber, hammer og spiker som forsvant. De var ikke pedagoger, men de kunne nå noen av ungene på andre måter, takle dem på eget vis. Jeg tror de visste hvem av elevene de skulle følge litt ekstra med på, hvem som hadde godt av en oppstrammer og hvem som trengte en seier.

**Derfor blir jeg glad** når jeg leser at de blir flere igjen, de «andre» i skoleverket. Antallet sosionomer, vernepleiere og barnevernspedagoger øker. Det ansettes helsesykepleiere og psykologer. De er ikke mange ennå, men de er flere. Noen steder er også vaktmesteren tilbake. Med stort nøkkelknippe og eget kontor. Det er bra for elevene. Og for lærerne.

**Rapportene og stortingsmeldingene** sier alle det samme, tidsbrukundersøkelsene likeså: Andre oppgaver stjeler av lærernes tid. Tid de burde brukt på undervisning og elevenes læring.

**Halvparten av norske lærere** oppgir at de ukentlig eller oftere utfører vaktmester- og renholdsoppgaver. Sju av ti sier de har fått mindre tid til å forberede og utvikle undervisningen.

**I den to uker gamle** regjeringsplattformen står det eksplisitt at man skal tidstjene til livs. Et utvalg, nedsatt av kunnskapsminister Jan Tore Sanner, er allerede i gang med arbeidet.

**Jeg tviler på** at de finner noe annet enn det vi allerede vet: Laget trenger flere spillere. En med god venstrefot, en som briljerer i lufta. Og kanskje en Inger på kanten.



## ● Barnehage

Ny forskning:

# Enkelte barnehager gir barna et stort læringsforsprang

**God bemanning kan være en årsak til store forskjeller mellom barnehager. Det overrasker ikke barnehagelærer Marius Larsen.**

**TEKST OG FOTO** Jørgen Jelstad | [jj@utdanningsnytt.no](mailto:jj@utdanningsnytt.no)

Utenfor vinduene i Midtstuen Kanvas-barnehage i Oslo er noen av barna i gang med trehjuls sykkel på vinterfåret. Innenfor svinger barnehagelærer Marius Larsen ned trappen fra andre etasje og inn kontordøren til sjefen.

– Nå har vi god kontroll, sier han og smiler.

I etasjen over er barna delt i mindre grupper. Det gjør de ofte i denne barnehagen, helt bevisst for at barna lettere skal få bedre kontakt med de voksne. Skal de ut, kan de sende grupper på tre og tre barn inn i garderoben med en voksen, istedenfor å sende ni barn og tre voksne samtidig.

– Slike ting gjør det lettere å fange opp hva barna trenger og ønsker. Barn har behov for å bli sett. Vi vil ha barn som opparbeider tillit til de voksne, noe som også er viktig for læring, sier daglig leder Hanne Williams.

Og nå har de også fått en ekstra ansatt.

### Mer ja enn før

Da bemanningsnormen kom på plass i høst, besluttet barnehagekjeden Kanvas at de skulle oppfylle normen umiddelbart, på tross av at det medfører et midlertidig underskudd på budsjettene. Midtstuen Kanvas barnehage fikk dermed plutselig en ekstra ansatt. Det merkes.

– Noe så livsviktig som leken flyter bedre med flere voksne, sier Larsen.

Dagen før ble han møtt av ivrige barn på morgenen som så gjerne ville ha vannlek på badet, noe han ofte har måttet si nei til fordi det blir mye ekstraarbeid som krever mer bemanning.

– Nå kunne jeg si at det kunne de få gjøre når den og den voksne var på plass. Vi kan tillate mer aktivitet som krever ekstra arbeid. Et typisk barnehagelærerspørsmål er jo «trenger jeg å si nei?». Nå merker jeg at ja-svaret ligger nærmere fordi vi er flere voksne, sier Larsen.

Williams sier det ikke er flotte lokaler og nye leker som er det viktigste i en barnehage. Det er kontakten mellom barn og voksne som teller.

– Relasjonene til barna må alltid komme først, sier hun.

Nå viser ny forskning at nettopp bemanning kan være noe av årsaken til at enkelte barnehager ser ut til å gi barna et stort læringsforsprang.

### Fem måneders forsprang

Forskere ved Universitetet i Stavanger har studert 627 femåringer i 67 barnehager i Agder. De har sett på utvikling av ferdigheter i språk, matematikk og selvregulering. Tidligere forskning viser at dette har stor betydning for hvordan barna senere tilpasser seg skolen, både faglig og sosialt.

Resultatene viser betydelige forskjeller i læring mellom barn som går i forskjellige barnehager, selv når forskerne kontrollerer for foreldres utdanning, inntekt og innvandrerbakgrunn. Forskerne sammenlignet også de ti prosent av barnehagene hvor barna hadde best utvikling med de ti prosentene i andre enden av skalaen. I gjennomsnitt hadde da barna i barnehagene som skårer best hele fem måneders læringsforsprang.

Ingunn Størksen, professor ved Læringsmiljø-senteret og én av forskerne bak studien, sier de ikke kan si noe sikkert om hvorfor forskjellene er så store.

– Men tidligere forskning viser at gode pedagogiske aktiviteter og tilstedeværende og kompetente voksne er svært viktig for barns utvikling innen disse områdene, sier Størksen.

I studien fant de også en sterk sammenheng mellom hvor høy bemanningen var og hvor godt barna gjorde det.

– Dermed er det godt mulig at voksens tetthet forklarer mye av forskjellene mellom barnehagene, sier Størksen.

Hun understreker imidlertid at dette kun er en

– **Noe så livsviktig** som leken flyter bedre med flere voksne, sier barnehagelærer Marius Larsen. Ny forskning viser at nettopp bemanning kan gi barn i enkelte barnehager et stort læringsforsprang.

Samvariasjon, og at det kan finnes andre faktorer som påvirker både barns læring og voksens tetthet: – En god barnehage vil på ulike måter legge til rette for barns læring. Det er kanskje også disse barnehagene som klarer å rekruttere mange medarbeidere og sørge for høy voksens tetthet, sier hun.

### 50 prosent pedagoger

I Midtstuen Kanvas-barnehage er de klare på at en ekstra ansatt gir positive effekter i deres hverdag.

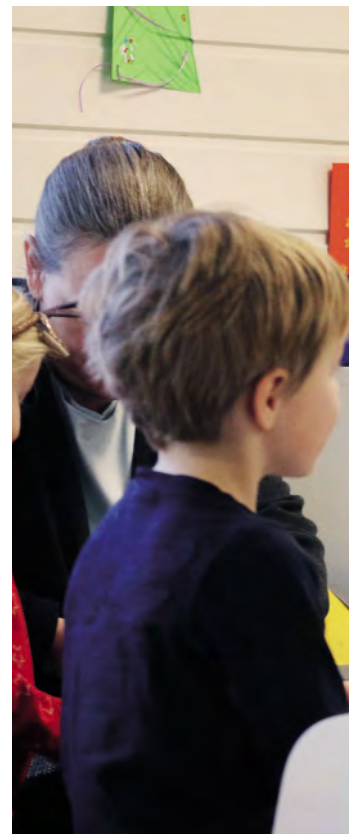
– Men én ny stilling betyr selvsagt ikke i seg selv at en barnehage får bedre kvalitet. Det handler også om hvem man ansetter og til hva, sier Hanne Williams.

I Kanvas-barnehagene skal minst halvparten av de ansatte være pedagoger, og hun mener det er minst like viktig som antall ansatte.

– Flere barnehagelærere i personalet gjør at vi snakker mer fag. Det påvirker alle de ansatte på en positiv måte. Det er med på å drive frem det faglige arbeidet, sier Williams.

Samtidig er hun storforbrynd med å få økt bemanning.

– Det er kjempesvært for barna. Mer tilgjengelige voksne kan aldri bli feil.







Ingen av dem er overrasket over at forskning antyder at bemanning kan være en viktig faktor for kvalitetsforskjeller. Marius Larsen har jobbet i andre barnehager tidligere, og han har vært i Kanvas også før de innførte krav om 50 prosent

pedagoger for noen år siden.

– Jeg har merket en kjempeforskjell, særlig med flere pedagoger. Det blir bedre faglige samtaler, og de faglige målene blir også bedre, sier han.

## – Gjenspeiler virkeligheten

**– Det er ingen grunn til å tro at disse resultatene ikke gjenspeiler virkeligheten, sier Henrik Daae Zachrisson, professor ved Institutt for spesialpedagogikk ved Universitetet i Oslo.**

Funnene er i tråd med annen forskning som viser kvalitetsforskjeller mellom barnehager.

– Men det er vanskelig å si om det er voksen-tettheten som gir bedre resultater for barna i denne studien, eller om høy bemanning bare er et tegn på at det er en god barnehage på mange områder. Da trenger det ikke være bemanningen i seg selv som øker kvaliteten, sier Zachrisson. Han har ikke vært involvert i studien, men påpeker at han kjenner forskerne bak den godt.

– Noen vil reagere på at målinger av ferdigheter innen språk og matematikk høres ut som skoleaktige tester, og at funnene vil bli brukt som argument for mer skolsk aktivitet i barnehagene.

– Det de har målt, er veldig langt unna å være skoletester i språk og matematikk. Dette handler om å måle et bredt spekter av kognitive ferdigheter som forteller oss ganske mye om hvordan barna fungerer her og nå, og hvordan det går med barn videre i skoleløpet, sier Zachrisson.

– Og det er ikke slik at disse ferdighetene nødvendigvis blir bedre av mer skolefokus i barnehagen, noe heller ikke forskerne her antyder.

### ● Videregående opplæring

## Fraværet er gått ned med 20 prosent

Fraværet i videregående skole er redusert med 20 prosent siden fraværsgrensen på ti prosent ble innført i 2016, viser en ny rapport fra forskningsstiftelsen Fafo. Gjennomsnittseleven i videregående skole reduserte sitt fravær med 15 timer i året. De med mest fravær tidligere har redusert fraværet sitt mest. I rapporten trekkes det også fram at noen elever på grunn av fraværsgrensen har en større risiko enn før for ikke å få karakter i fag.

Den nye regjeringen har bestemt at fravær grunnet obligatoriske timer for trafikkopplæring skal unntas fra fraværsgrensen. ©NTB

### ● Yrkesfag

## Læreplassrekord i 2018

74 prosent av søkerne hadde ved utgangen av fjoråret fått godkjente lærekontrakter, ifølge en pressemelding fra Kunnskapsdepartementet. Det er den høyeste andelen som er registrert siden målingene startet i 2011.

I 2018 var det flere søkere til læreplasser og flere som fikk læreplass. Økningen har skjedd over hele landet, men det er store forskjeller mellom fylkene i hvor stor prosentandel av søkerne som får læreplass. På landsbasis har over 29.200 søkt, og 21.706 har fått godkjente læreplasser. Det er nesten 900 flere enn i 2017.

– Aust-Agder, Telemark og Sogn og Fjordane har hatt en økning på over 10 prosentpoeng sammenliknet med 2015. Troms, Finnmark, Nordland og Hedmark har også hatt en stor økning i andelen søkere som har fått læreplass, sier kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner (H).

### ● Rettelse

## En sekser fra Erna

● I intervjuet med kunnskapsminister Jan Tore Sanner i Utdanning nr. 1 falt dessverre den aller siste setningen ut under redigering. På spørsmålet om hvilken karakter Erna Solberg ville gi Sanner for hans innsats, svarte statsministeren: – Han får en sekser fra meg. Redaksjonen beklager feilen!

## ● Realfag

# – Bruk timen til eksperimenter

**Holmboepris-vinner og lærer Hanan Abdelrahman ivrer for matematikkfaget og heier på regjeringens forslag om én ekstra time med realfag.**

**TEKST** Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no, Kaja Mejlbo og Kirsten Ropeid

– Men en må ikke bare sitte inne og regne, en må bruke timen til eksperimenter. Gjerne være ute, sier Abdelrahman.

– Har du et eksempel på hva en slik time kunne vært?

– En kunne ha gått ut og samlet plast fra havet. Da kan man kombinere både matematikk og andre fag. Skal man gi elevene en ekstra time, må en gi dem noe ekstra, ikke bare enda en kjedelig matematikktime.

– Er det mange nok lærere med realfagsbakgrunn som kan gi elevene dette?

– Det er jo et dilemma. Du må ha motiverte lærere, skal en få nytte av en ekstra time, sier Abdelrahman.

### Reagerer på mer teori

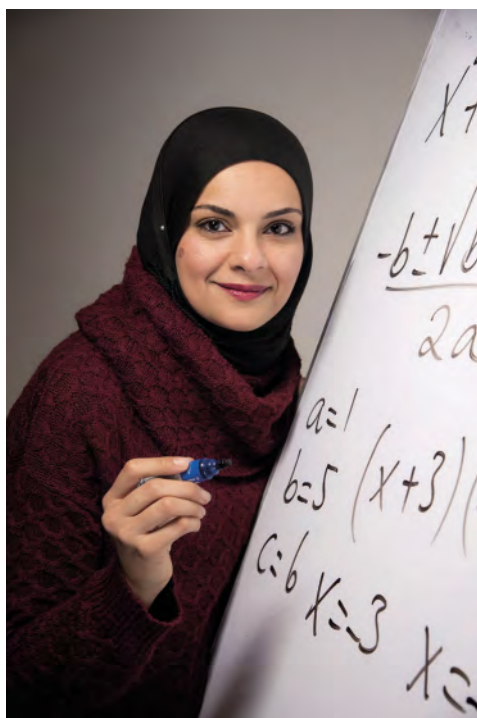
Storingsrepresentant Mona Fagerås fra SV mener skolepolitikken som er lagt frem er tegn på et smalt kunnskapssyn. Hun er medlem av utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget. Til punktet om én time mer realfag, sier hun:

– På tross av advarsler om stressrelaterte sykdommer blant barn og unge, og evalueringen av reformen Kunnskapsløftet som viste at skolen har behov for å fremme mer kreativitet, innfører de mer teori. Jeg er ikke overrasket, men det er virkelig synd at de ikke løfter estetiske fag overhodet.

SV-politikeren forstår punktet dit hen at timeantallet i ungdomsskolen skal økes.

– Jeg regner med at det er det regjeringen planlegger for, sier hun.

Også leder i Utdanningsforbundet Steffen Handal er kritisk til punktet om å innføre en ekstra time med realfag: – Det er ikke sagt noe om hvordan dette er tenkt. Da oppstår mistanken om at dette blir et tiltak som enda en gang trekker lærerressurser til realfag. Det kan få uheldige



– Skal man gi elevene en ekstra time, må man gi dem noe ekstra, ikke bare enda en kjedelig matematikktime, sier matematikklærer Hanan Abdelrahman om forslag til den nye regjeringen.

ARKIVFOTO ERIK M. SUNDT



utslag i en tid der lærermangel og lærerrekruttering er store utfordringer, sier han.

### – Åpner for mer faglig kreativitet

Storingsrepresentant Turid Kristensen fra Høyre sitter i utdannings- og forskningskomiteen sammen med Mona Fagerås.

Til Fagerås' utsagn om at regjeringen vil innføre mer teori i skolen med en ekstra realfagstime, sier Kristensen: – Skivebom. SV beskylder Høyre for å ha et snevert kunnskapssyn og hopper til konklusjonen om at en time til betyr mer teori. Da er det de som tenker gammeldags og snevert om kunnskap. Denne timen åpner nettopp for mer kreativitet. Her kan lærerne gå i dybden og tilpasse undervisningen både i og utenfor klasserommet, sier Kristensen.

– Regjeringsplattformen kommer ikke med flere kompetansemål. Den gir rett og slett lærerne mer tid til å utforske fagene. Det er dessuten viktig å påpeke at selv om karakterene i realfag er på vei opp, er de ikke gode nok ennå.

## ● De nye regjeringskameratene vil gi elevene mer realfag

17. januar ble den nye regjeringsplattformen lagt frem av Høyre, Frp, Venstre og KrF. Ett av satsingsområdene er realfag. Regjeringen vil innføre én ekstra skoletime i realfag.



**Storingsrepresentant Turid Kristensen fra Høyre.**

FOTO STORTINGET





# Aktuelt navn



## Tenåringseksperter

Hver dag treffer Lars Halse Knepe ungdom som strever, men som åpner seg for ham. Nå har han skrevet en bok om dem.

**TEKST** Ylva Törngren | yt@utdanningsnytt.no

**FOTO** Anna-Julia Granberg, Blunderbuss

### ● Lars Halse Knepe (32)

#### Hvem

Utdannet journalist og psykolog. Ansatt som pedagogisk-psykologisk rådgiver i Oslo kommune. Arbeider ved de videregående skolene Persbråten, Ullern og Katedralskolen. Har også psykologerfaring fra ungdomsskolen.

Foreleser ofte om ungdom for lærere.

#### Aktuell

Har skrevet boka «I hodet på en tenåring», som gis ut av Cappelen Damms forlag i månedsskiftet januar/februar.

#### Hva strever dagens tenåringest mest med?

Først og fremst har de en veldig annerledes ungdom enn hva foreldrene deres hadde.

Det kreves at de skal være veldig flinke til veldig mye. Tidligere holdt det å være flink i én ting. I dag blir de vurdert på mange felt. Hele tiden. Det gjør dem ekstremt stressa. De har veldig voksne bekymringer. For øvrig er de imponerende sosialt modne.

#### Hva er ditt beste tips til lærere når det gjelder tenåringest?

Ungdommer er eksperter i å merke om læreren virkelig ønsker å bli kjent med dem som mennesker eller ei. Derfor slår genuin interesse aldri feil. Og lærere som liker å være lærere, er fantastiske lærere. Et annet tips er: Variér undervisningen! En god teoritime er ok, men neste lærer holder kanskje enda en slik time, neste lærer også, og neste, og neste ...

#### Hvilke ungdommer strever lærerne mest med?

Sinte gutter. Og en ny gruppe; vanvittig stressa, flinke piker. Disse jentene lager ikke vansker i timene, men utvikler eksamensangst.

#### Hva strevde du selv mest med som ungdom?

For å være helt ærlig, strevde jeg ikke så mye. Jeg var skoleflink og flink i fotball, men jeg var temmelig sjenert.

#### Hvilken kjent person ville du hatt som lærer?

Hvis jeg kunne velge helt fritt: Forfatteren og tenåringsprofeten Jens Bjørneboe. Jeg har hørt så mye positivt om hvilken god lærer han var.

#### Hvem ville du gitt straffelekse?

Straffelekser virker jo ikke!

#### Du får holde en undervisningstime for den norske befolkning. Hva handler timen om?

Om hvordan ungdom har det i dag. Om at det å ha det vanskelig ikke er tegn på en psykisk lidelse. Jeg ville prøve å normalisere at alle har psykisk helse.

#### Hva er ditt største fortrinn?

Jeg er veldig vanskelig å stresses opp.

#### Hvilke lag og foreninger er du medlem av?

Jeg er fagstyremedlem og nestleder i Rådgivning om spiseforstyrrelser.

#### Hva er din favorittbok?

Flere, men Knut Hamsuns «Sult» leser jeg hver vår, gjerne i en park. Det er blitt et ritual, og jeg finner noe nytt i den hver gang.

#### Hvilken bok har du skrytlest?

James Joyces «Ulysses». Jeg husker absolutt ingenting av den.

#### Hva gjør du for å få utløp for frustrasjon?

Jeg løper. Jeg er veldig glad i sport, både i å drive aktivt, og i å følge med.

#### Hvem er din favorittpolitiker?

Vel. Jeg oppkalte katten min etter den britiske politikeren Boris Johnson, fordi den lignet sånn på ham.

#### Hva har du lagt ut på Facebook denne uka?

Jeg er ikke på Facebook.

#### Hvilke tvangshandlinger har du?

Da jeg spilte fotball, skjøt jeg best med høyre bein. Derfor tar jeg alltid på høyre sko først.

#### Hva er ditt bidrag i kampen for å redde verden?

Jeg har ikke sertifikat.

«Lærere som liker å være lærere, er fantastiske lærere.»





SKAPIA

# La elevene skape musikk!

Gratis materiell til musikkundervisningen



Nyhet:  
**U-trykk!**  
For ungdoms-  
trinnet

- **Motiverende** for elever og lærere
- Passer til målene i **læreplanen**
- Lett å **bruke** uten forkunnskaper
  - **Nettbasert** materiell med videoveiledning
- Send inn musikken **innen 1. april**
  - Alle får **tilbakemelding** fra komponister

#allekanskape



Støttet av:

KULTURRÅDET  
Arts Council  
No Fwdy



U-TRYKK



VESLEFRIKK

[www.skapia.no](http://www.skapia.no)





# Skolen kan få flere som Siri



Barnevernspedagog Siri Nummedal er sammen med elevene ute i friminuttet. I tillegg er hun med i klasserommet og på skolefritidsordningen.  
- Vi som jobber som miljøterapeuter, ser barna på mange arenaer, og det er verdifullt, sier Nummedal.





Eksperter og politikere har mast i årevis om å få flere yrkesgrupper inn i skolen. Nå ser det ut til at noe skjer.



# For ti år siden var det fire miljøterapeuter ved Trudvang skule i Sogndal. Nå er det 14.

## Fra regjerings- erklæringen 17. januar 2019:

Et inkluderende og trygt skolemiljø krever systematisk innsats.

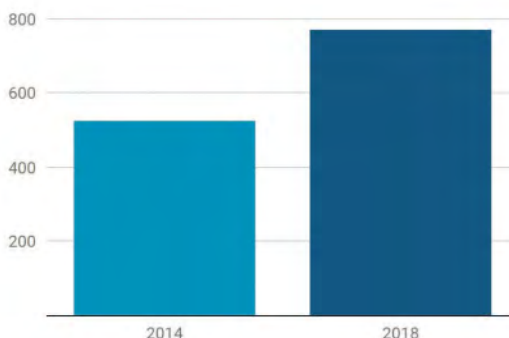
### Regjeringen vil:

> Bygge et lag rundt eleven som inkluderer lærere, spesialpedagogiske ressurser og skolehelsetjeneste.

> Kartlegge bruken av andre yrkesgrupper enn lærere i spesialundervisningen, med sikte på at alle elever skal få nødvendig faglig tilrettelegging og oppfølging.

## Stadig flere miljøterapeuter i skolen

Diagrammet viser antall medlemmer i Fellesorganisasjonen (FO) som jobber i grunnskolen. FO er fagforening for vernepleiere, barnevernspedagoger og sosionomer. De anslår at det reelle tallet er dobbelt så høyt, fordi mange er uorganiserte.



**TEKST** Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no og  
Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

**FOTO** Oddrun Midtbø

I klasserommet ved vestlandsskolen sitter en gruppe førsteklasinger med høretelefoner og jobber med oppgaver på hver sin PC. Klassen er delt i tre grupper. Én av gruppene er i lekegruppe med vernepleier Hilde Nina Osen. Hun legger puslespill med noen av elevene, andre turner litt i sofaen eller tegner rolig for seg selv. Etter lekegruppa skal hun bistå læreren.

– Vi jobber skulder ved skulder med lærerne. Vår fagkompetanse er en annen enn lærerens, og vi skal gjøre det lettere både for lærerne og elevene. For å lære må man ha det bra, sier Osen, som hilser litt ekstra på en gutt som har hatt utvidet juleferie og feriert på andre siden av jordkloden.

De tre klassene på 1. trinn har hver sin faste miljøterapeut. De andre er satt inn i klasser etter behov.

Læreren som jobber sammen med Osen, er begeistret over å få ha en fagperson med en annen kompetanse sammen med seg.

– Jeg har mulighet til å legge opp undervisningen på en annen måte. Når jeg har satt i gang et undervisningsopplegg, er Hilde med på å hjelpe til og gir ulik grad av støtte, alt etter behov. Jeg håper jeg får beholde henne i klassen også neste år, sier Peder Bugge.

### Ønsket av regjeringen

På Trudvang skule, som er en 1.–5.-skole, er det 325 elever, 32 lærere og hele 14 miljøterapeuter. Eller miljørettleiarar, som de kaller det her. Det er sannsynligvis norgesrekord.

Gjennom flere år har gjentatte ekspertutvalg og sentrale politikere ønsket flere yrkesgrupper inn i skolen for å avlaste lærerne. Stoltenberg-utvalget har også flagget at dette er et tema de diskuterer. De skal gi anbefalinger om guttene som sliter i skolen og har varslet at de vil komme med sin rapport 4. februar.

Kunnskapsminister Jan Tore Sanner fra Høyre er klar på at han ønsker flere fagfolk velkommen.

– Det er behov for andre yrkesgrupper i skolen. Vi må sørge for å bygge et lag rundt eleven. Lærerne er viktige, men vi må bygge det brede, gode laget sånn at elevene blir fulgt opp på en god måte, sier Sanner.

Det ønsket er en gjenganger i programmene til nesten samtlige politiske partier. Og sannelig dukket det ikke opp i den ferske regjeringsplattformen også. Der understreker regjeringen at «skolen må bygge et lag rundt eleven», og den vil også «kartlegge bruken av andre yrkesgrupper enn lærere i spesialundervisningen».

### Kraftig økning på få år

Barnevernspedagoger, vernepleiere og sosionomer er blant yrkesgruppene mange ønsker seg mer av. Det er disse som gjerne blir ansatt under stillingstittelen miljøterapeut.

Men det finnes ingen oversikt over hvor utbredt miljøterapeuter er i skolen. Det nærmeste man kommer, er tall fra medlemsregisteret til fagforeningen Fellesorganisasjonen (FO), hvor mange av dem er organisert.

Tall fra 2018 viser at FO hadde rundt 800 medlemmer ansatt i grunnskolen, og 230 i videregående skole. De fleste var barnevernspedagoger eller vernepleiere.

Men for få år siden var tallet langt lavere, ifølge FO. I 2014 jobbet rundt 500 av medlemmene deres i skoleverket. Det har altså vært en økning på 50 prosent på bare fire år. I tillegg anslår FO at antallet ansatte i skolen med sosialfaglig utdanning er det dobbelte, ettersom ikke alle er organisert hos

«Det er behov for andre yrkesgrupper i skolen.»

Jan Tore Sanner, kunnskapsminister





## ● Miljøterapeut

Miljøterapeuter planlegger og tilrettelegger hverdagen for mennesker som har behov for behandling, oppfølging eller tilsyn.

Det finnes ingen egen miljøterapeututdanning. Som regel har de utdanning som vernepleier, sosionom, barnevernspedagog, ergoterapeut, sykepleier, barnehagelærer eller spesialpedagog.

De fleste jobber i helsevesenet, men skolene ansetter i økende grad også miljøterapeuter.

Kilde: utdanning.no

dem. Hvis anslagene stemmer, gir det et snitt på en halv miljøterapeut ved hver av landets snaut 3000 grunnskoler.

På Trudvang derimot, der har de altså 14.

### Plass til mange venner

Den spesielle satsingen ved skolen ble først omtalt i fagbladet Fontene høsten 2018. Lærer Peder Bugge sier miljøterapeutene er med på å skape trygghet.

– Vi lykkes i lag og driver med tidlig innsats i praksis, sier han.

Vernepleier Hilde Nina Osen er inne i sitt sjette år ved skolen. Hun forteller at hun også deltar på foreldremøter og utviklingssamtaler ved behov.

– All atferd er språk. Hvis en elev for eksempel er ukonsentrert, må man spørre seg hvorfor. Jeg har sammen med elevene vært med på å lage trivselsregler. Da vi snakket om venner og å ha noen å være sammen med, var det en elev som sa: «Jeg har plass til mange bestevenner.» Det var godt å høre for dem som kanskje ikke har så mange venner, sier Osen.

Forskningen på området viser at skoleledelse og en klar plan er avgjørende for å få dette til å fungere. På Trudvang skule har rektor Bjarte Ramstad åpenbart hatt en bevisst strategi bak dagens

bemanningssituasjon. Men hvordan har skolen hatt råd til det?

### Rekrutterte over tid

Da rektoren begynte å ansette miljøterapeuter for over ti år siden, slo han sammen assistentstillinger i skolen og skolefritidsordningen (SFO). Stillingene skulle være på minimum 80 prosent. Hvis en assistent sluttet, søkte han etter folk med treårig høyskoleutdanning. Et regnestykke viste at for 20 timer med assistent kunne han få 18 timer med miljøterapeut.

– I en såpass stor skole har jeg handlingsrom til å få til dette. Det har vært en bevisst satsing de årene jeg har vært her, forteller mannen som av de ansatte får skussmål for at han er en ja-mann.

Han sier de også tidligere håndterte de utfordrende elevene, men at de ikke utviklet dem.

– Vi må ha lag på lag rundt elevene. Alle utfordringene elevene sliter med, tar vi ansvar for og prøver å finne løsninger på. Vi går glatt utover vårt mandat hvis det er til det beste for eleven, sier Ramstad.

Elever med vedtak om spesialundervisning får denne av en spesialpedagog eller lærer.

– Vi ligger litt over gjennomsnittet med spesialundervisning. Hos oss, som de fleste steder, er det

**Miljøterapeut** Hilde Nina Osen hilser litt ekstra på elev Sondre Røysum Petty, som har hatt utvidet juleferie. Bak står lærer Peder Bugge.

>





«Vi må ha  
lag på lag rundt  
elevene.»

Bjarte Ramstad, rektor

flere gutter enn jenter som trenger det.

– Er det ekstra viktig for guttene at det er et sterkt lag rundt dem?

– Det sterke laget er viktig for eleven som trenger det uansett, men vi ser at mange gutter trenger å få styrket sin sosiale kompetanse gjennom ulike tilnærminger og systematisk arbeid.

### Voksennorm kontra lærernorm

Utdanning har tidligere skrevet om at enkelte i Stoltenberg-utvalget har ytret bekymring for at

den nye lærernormen gjør at skoler må kvitte seg med andre yrkesgrupper for å få råd til flere lærere. Da lærernormen ble innført i fjor høst, hadde Trudvang skule nok lærere, men til høsten strammes normen ytterligere inn, noe som gjør at skolen vil mangle én lærer.

– Jeg fikk kommunen med på å gi meg den ekstra læreren, sånn at jeg slapp å kvitte med meg med noen av miljøterapeutene, sier Ramstad.

– Ville det vært ønskelig med en bemanningsnorm i stedet for en lærernorm?

**Rektor Bjarte Ramstad** snakker litt om det å ha venner med førsteklassingene som skal på tur. På hodet har han tatt på seg lue med påskriften «mot mobbing».





## «Jeg ser nytten av å bruke miljøterapeuter, men det må ikke gå på bekostning av lærerkrefter.»

Siri Flåten, lærer

### – Har vært motsetninger

Etter over 22 år ved skolen har lærer Siri Flåten vært med på utviklingen fra å ha ufaglærte assistenter frem til i dag med miljøterapeuter med høyere utdanning.

– Jeg ser nytten av å bruke miljøterapeuter, men det må ikke gå på bekostning av lærerkrefter. Det har vært litt motsetninger underveis, men det er stor forskjell på det å ha noen som er stolte av profesjonen sin og kan satse på det psykososiale arbeidet i skolen kontra de som ikke har den kunnskapen, sier Flåten.

Når de utarbeider en individuell opplæringsplan (IOP) for elever som trenger spesialundervisning, jobber lærer og miljøterapeut sammen. Dermed sikrer de spisskompetanse på både det sosiale og det pedagogiske feltet.

– Vi lærere må også ha god kontakt med elevene, men ved å ha miljøterapeuter sammen med oss kan vi i større grad konsentrere oss om undervisningen, sier Flåten.

### «Hva gjør de her?»

Siri Nummedal er utdannet barnevernspedagog med videreutdanning i aktiv omsorg. Hun er en av miljøterapeutene med lengst fartstid ved skolen.

– Holdningen til å begynne med var litt sånn: Hva skal de gjøre her? Veien har blitt til mens vi går. Med mer erfaring både fra oss, ledelsen og lærerne har ting endret seg, sier Nummedal.

Hun sier det har vært viktig å avklare hvilke roller de forskjellige gruppene har for å få samarbeidet til å fungere best mulig.

– Det handler om hvordan vi sammen kan gjøre hverandre bedre, blant annet ved å hjelpe de elevene som har behov for ekstra hjelp. Ulike profesjoner kan se på ting med ulik tilnærming og til sammen kan vi finne den løsningen som er optimal for akkurat dette barnet, forklarer Nummedal.

Ved siden av henne sitter sosionom Vivian Sætre og vernepleier Hilde Nina Osen. Alle tre jobber både i skolen og på SFO.

– I og med at vi er så mye sammen med barna og ser dem på flere arenaer, både på skolen og på SFO, har vi kjennskap til andre sider som læreren kanskje ikke har, forklarer Sætre.

### 24-timers eleven

Miljøterapeutene sier de også kan ha litt andre roller overfor foreldre og elev.

– For eksempel kan vi samarbeide tettere med enkelte foreldre. Hvis deres barn har hatt en dår-



Lærer Siri Flåten ser nytten av andre yrkesgrupper i skolen.

lig natt, kan de sende meg en melding. Da vet jeg det når eleven kommer på skolen. Det at elevene vet at jeg vet, kan gjøre den dagen litt enklere enn den hadde blitt hvis jeg ikke visste, forklarer Sætre.

Ved behov arrangerer de også samtalegrupper. De kan ha rene jentegrupper eller guttegrupper.

– Vi snakker om at vi har større mulighet til å se hele barnet. Om de har venner, hvordan de har det hjemme og hva de mestrer og ikke mestrer. Alt som skjer i et barns liv, innvirker på deres trivsel. Det igjen avgjør om de kan ta imot læring, sier Nummedal.

### Ofrer ferie

For å få til felles planleggingstid for begge yrkesgruppene har rektor Bjarte Ramstad funnet en løsning.

– Jeg spiller med åpne kort og diskuterer for å finne løsninger. Ved å gi lærere fri på andre dager har jeg klart å overtale dem til å dra på studietur i høstferien sammen med miljøterapeutene.

– Drar de på studietur i hele høstferien?

– Nei, bare gjennom helga og to dager inn i ferien, men det er helt topp at de gjør det.

– Hvis du kunne valgt på øverste hylle, hva ville du da ha hatt?

– En vaktmester.

– Ja. Det ville ha gitt meg som rektor større spillerom.

– Hvem er viktigst, læreren eller miljøterapeuten?

– Begge. Ingen kan løse alle utfordringer alene. Jeg setter den gode læreren meget høyt, men jeg ser jo at den sosialfaglige kompetansen øker hos læreren også ved å jobbe tett med miljøterapeuter. Vi spiller hverandre gode, sier rektoren.

Samarbeidet mellom lærerne og miljøterapeutene har tatt litt tid å få til å flyte.





Hilde Nina Osen og Siri Nummedal er ute og aker sammen med elevene i friminuttet ved Trudvang skole.

**Steffen Handal:**

## – Må ikke bli erstatning for læreren

Fagforeningen til miljøterapeutene jobber for å få flere av dem inn i skolen. Utdanningsforbundet er opptatt av at lærerne må komme først.

– **Vi har** hatt møter med statssekretærer og departementer for å fremme vårt syn. Alle sier at det er viktig med flere yrkesgrupper inn i skolen, men ofte setter økonomien begrensninger, sier Marit Selfors Isaksen.

Hun er medlem av arbeidsutvalget og leder profesjonsrådet for vernepleiere i Fellesorganisasjonen (FO), som organiserer mange av miljøterapeutene i skolen. De har gjennomført en undersøkelse blant sine medlemmer i skolen og ser at det er store forskjeller i hvordan de jobber.

– En del jobber opp mot en enkeltelev. Dette gjelder mange vernepleiere. Mens mange jobber som miljøterapeuter. Vi ser at det bør være klare bestillinger på hva de skal gjøre. Der det er opp

til den enkelte hvordan de jobber, kan det fort bli vanskelig hvis denne personen slutter, sier Isaksen.

### Attraktivt med skolejobb

Hun sier de har egne faggrupper i FO for dem som jobber i skolen, der de blant annet kan utveksle råd og erfaringer. De har også laget et informasjonshefte for rektorer.

– *Er skolen en attraktiv arbeidsplass for deres medlemmer?*

– Ja, det vil jeg si. Mange ønsker å jobbe i skolen selv om det kan være krevende. Noen av utdanningsinstitusjonene har også skole eller barnehage som obligatorisk praksisperiode i løpet av utdanningen. Det hadde vært ønskelig at alle studenter innenfor disse studiene hadde fått en slik praksis, sier Isaksen.

### – Må ikke kutte lærerstillinger

I Utdanningsforbundet er de positive til at det sosialpedagogiske arbeidet blir prioritert i skolen.

– Det gir elevene et bedre utgangspunkt for læring. Yrkesgrupper med helse- og sosialfaglig

bakgrunn skal likevel ikke erstatte lærerstillinger eller ha ansvar for undervisning, sier leder Steffen Handal.

– *Bør det bli enda flere med ulik kompetanse som jobber sammen med lærerne i skolene?*

– Det er bra at laget rundt elevene styrkes. Vi har i dag lærere med ulike kompetanser i skolen, men vi ser også behovet for andre faglige blikk. Jeg tror det er viktig at en slik styrking av laget rundt elevene ikke bare retter seg mot enkeltelever, men at vi sørger for å styrke læringsmiljøet og fellesskapet på skolene, sier Handal.

Han sier det er en fordel at elevene får kompetente voksne rundt seg som de kan bygge gode relasjoner til.

– Ulempen er selvsagt hvis dette medfører en kamp om ressurser og at lærerstillinger kuttes. Sammen med elever og foreldre har vi lenge kjempet for, og nå fått på plass, en minstenorm for lærertetthet i skolen. Det er godt dokumentert at læreren er den viktigste for elevenes læring. Andre yrkesgrupper i skolen må komme i tillegg til, ikke erstatte lærerne, sier Handal.



**Forsker:**

# – Lærere ønsker seg miljøterapeuter

For å få resultater må skoleledelsen ha en klar plan for hvordan de skal bruke miljøterapeutene.

– **Hva slags type yrkesgruppe** som er involvert i et tiltak har mindre å si, men de må jobbe målrettet. Hvis ikke, gir det ingen effekt, sier Elin Borg.

Hun er forsker ved Arbeidsforskningsinstituttet og har de siste årene forsket på bruk av flere yrkesgrupper i skolen.

En forskningsgjennomgang fra 2015 viste at det virker positivt, men effektene er små til moderate. Gjennomgangen tok for seg tiltak som involverte sosialfaglige yrker, som for eksempel miljøterapeuter og barnevernspedagoger, men også helse-søstre og ufaglærte assistenter.

Tiltakene virker hovedsakelig på lærernes motivasjon, mestring og praksis. Mens det er lite dokumentasjon på at det gir mer læring for elevene. Det er også et problem at tiltakene ofte er lite strukturerte.

– Da blir det veldig personavhengig hva de klarer å få til, sier hun.

## Brannslukking versus forebygging

Skolelederne må også være bevisste på hvordan disse yrkesgruppene brukes, og lærerne må ha en forståelse av hva slags kompetanse de har.

– Hvorfor ansetter man en sosionom fremfor en barnevernspedagog, for eksempel? Disse yrkesgruppene har ulik kompetanse. Man må vite hvordan man skal bruke dem, og man må ha en strategi for hvordan de skal bidra i skolen. Det går ikke bare å ansette en person og la det stå til, man må ha en strategi. Det er kjempeviktig, sier Borg.

Hun sier engasjert og bevisst ledelse er sentralt i all skoleutvikling.

– Det er avgjørende for å få til varige effekter. Skolen må ha systemer som gjør det mindre personavhengig hva som blir gjort. Hva vil skoleledelsen at miljøterapeutene skal gjøre? Skal de bare drive brannslukking, eller er det viktigere med forebyggende arbeid, sier Borg.

## – Lærerne vil ha miljøterapeuter

Lærerne må også samarbeide med de andre yrkesgruppene for å få resultater, mener Elin Borg.

– Det er for mange eksempler på elever som tas ut av klasserommet og leveres tilbake igjen litt senere uten at læreren vet noe om hva som har foregått, sier hun.

– **Hva mener lærerne om å få inn flere yrkesgrupper?**

– I de skolene vi har vært inne i, sier lærerne at de ønsker seg miljøterapeuter. Jeg tror de først og fremst ønsker en person som kan håndtere spesielle situasjoner som oppstår, for eksempel knyttet til atferdsproblemer eller psykisk helse. Det er ting som tar mye energi i klasserommet, sier forskeren.

Hun peker på at lærerne har et mer kollektivt blikk knyttet til å undervise alle elever i en hel klasse, mens de sosialfaglige yrkesgruppene i skolen ofte retter seg mot enkeltelever eller mindre grupper av elever.

– Elevene trenger begge deler. For å lære trenger de et trygt miljø og å føle seg sett, og det må man også jobbe med i undervisningen. Da kan ikke lærerne og de andre yrkesgruppene jobbe hver for seg. De må samarbeide inn mot klasserommet, sier Borg.

## Hjelper det guttene?

Elin Borg tror kommunene er blitt mer opptatt av disse tingene. Selv har hun i forskningsøyemed jobbet opp mot flere kommuner for å få til samarbeid på tvers.

– Da møter vi velvilje, men dette er selvsagt også et pengespørsmål. Alle ønsker å jobbe mer forebyggende. Samtidig tar ofte enkeltsakene altfor mye tid. Da handler det om å snu arbeidet fra individuell saksbehandling til mer forebygging, og det er komplekst, sier Borg.

Hun har også forsket på kjønnsforskjeller i skolen, og nå er sluttrapporten fra Stoltenbergutvalget rett rundt hjørnet.

– **Kan flere sosialfaglige ansatte i skolen ha betydning for guttene som sliter?**

– Det avhenger av hva guttene sliter med. Forskning viser at det er mye større variasjon innad blant gutter og jenter, enn mellom kjønnene. Men hvis gutteproblemer blir definert som atferdsvansker, har andre yrkesgrupper kompetanse til å jobbe med slike utfordringer. De har helt klart en kompetanse som det trengs mer av i skolen og som er kjempenyttig, sier Borg.

**Disse yrkesgruppene** har ulik kompetanse. Man må vite hvordan man skal bruke dem, sier forsker Elin Borg.

FOTO SHANE DAVID COLVIN/  
DET UTDANNINGSVITENSKAPELIGE  
FAKULTET



«Lærerne og de andre yrkesgruppene kan ikke jobbe hver for seg. De må samarbeide inn mot klasserommet.»

Elin Borg, forsker

## Et lag rundt eleven

Etter stortingsmeldingen «Tid til læring» i 2010 ønsket politikerne å vite mer om hvordan bruk av flere yrkesgrupper i skolen kunne avlaste lærerne og gi dem mer tid til å konsentrere seg om undervisningen.

Utdanningsdirektoratet satte derfor i gang forskning for å finne ut hvordan man best kan utnytte flere yrkesgrupper og ulik kompetanse i skolene.

Denne satsingen pågår fortsatt under overskriften «Et lag rundt eleven».





«Siden vi har en anarkistisk ideologi, er det ikke attraktivt for oss å være arbeidsgiver.»

Truls Lie (1957–), redaktør i ukeavisa Ny Tid

## Yrkesfag

### Ny landslinje for sjømat i Vardø



**Fra i høst kan elever fra hele landet tas opp ved sjømatlinja ved Vardø videregående skole.**

Departementet godkjente skolens søknad om landslinje i sjømat 9. januar.

– Veksten i markedet for hvitfisk kan ikke komme ved å øke volumet, slik oppdrettsnæringa kan. For hvitfisk må veksten komme gjennom økt kvalitet, sier avdelingsleder Leif Arne Haugom ved Vardø videregående skole.

Han mener det krever en helt annen teknologi enn den gamle sløyekniven sto for.

– I stedet må vi ta i bruk svært avansert teknologi. De ansatte må kunne håndtere denne

teknologien, og de må ha god kjennskap til alle egenskapene ved fisk; fra holdbarhet og biologi til marked og mattradisjoner. Denne utviklinga krever utdanna folk, sier Haugom. At linja er ei landslinje, betyr at elever fra hele landet kan søke.

Den nye landslinja har røtter tilbake til det som var Statens fagskole i fiskeindustri, som lå nettopp i Vardø. Den skal kvalifisere elevene både til å gå ut i bedriftene og til å ta videre studier innfor sjømatfaget ved Norges arktiske universitet.

**Av Kirsten Ropeid**

**Den nye landslinja** for sjømatfaget i Vardø skal kvalifisere elevene både til å gå ut i bedriftene og til å ta videre studier innfor sjømatfaget ved Norges arktiske universitet.

ILL.FOTO KIRSTEN ROPEID

## Fremmedspråk



**Spansk** styrer sin stilling som det mest populære valgfrie fremmedspråket i ungdomsskolen.

ILL.FOTO INGER STENVOLL

### Spansk dominerer fortsatt på ungdomsskolen

Spansk befester stillingen øverst på lista for ungdomsskoleelever som velger et tredje språk. Siden 2011 har andelen økt med 2,3 prosentpoeng, til 46 prosent, melder Statistisk sentralbyrå. Samtidig har andelen franskelever falt med 4,6 prosentpoeng til bare 16 prosent. Midt imellom ligger tyskelevene, med en andel på 37,5 prosent.

Det er store variasjoner mellom fylkene når det gjelder språkvalg. I Sogn og Fjordane er tysk desidert mest populært, mens Finnmark er det fylket der flest elever velger et annet språk enn de tre vanligste. Der har flere elever russisk enn fransk på ungdomsskolen. ©NTB

## Kryssordløsning



### Vinnere av julekryssordet:

Elisabeth Huitfeldt Øygard, 1400 Ski og Torbjørn Sæther, 2080 Eidsvoll. De vil motta boksjekk på 500 kroner. Vi gratulerer!

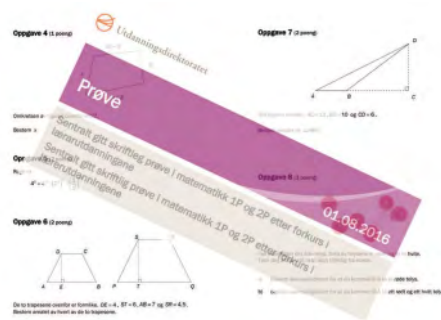
## Lærerutdanning

### Fortsatt forkurs i matematikk

**Også i år vil det bli tilbudt forkurs i matematikk for søkere som ellers ville fått avslag på søknad om lærerutdanning fordi de har for dårlig karakter i matematikk fra videregående skole.**

Det opplyser minister for forskning og høyere utdanning, Iselin Nybø (V), i en pressemelding fra Kunnskapsdepartementet.

Fra høsten 2016 må man ha minimum karakteren 4 i den enkleste matematikken fra videregående skole. Siden den gang har til sammen 470 søkere kvalifisert seg for lærerutdanning ved å ta en egen prøve i matematikk sommeren før studiestart.



**Søkere kan også i år ta forkurs og prøve i matematikk for å kvalifisere seg for lærerutdanning.**

MONTASJE UTDANNING

# Framtida er på skolen din.

**Kan du gjøre den bedre?**

Ta kontakt med skoleeier  
og legg en plan for  
lederutdanningen din.



Som rektor har du ansvar for et godt læringsmiljø og elevenes læringsutbytte. Rektorutdanningen gir faglig påfyll og inspirerende kunnskap som framtidens skole og ledere har nytte av.

**Søk før 1. mars på [udir.no/rektorutdanning](https://udir.no/rektorutdanning)**

 **Utdannings-  
direktoratet**



# Mitt tips



## ● Trond Hauge (54)

Faglærer i teknikk og industriell produksjon ved Thor Heyerdahl videregående skole i Larvik i Vestfold.

Har laget en database med informasjon og oppgaver til fagene.

Elevene hans bruker mobilen aktivt til å blant annet skanne koder for å komme inn på databasen.



I **teknikk** og industriell produksjon-timene til Trond Hauge bruker elevene mobilen til å skanne koder som tar dem inn på en database med oppgaver. Her med elevene Marcus Tristan Bakke Berg og Edvard Røed.

# – Jeg lærer mer med mobilen

I timene til faglærer Trond Hauge får elevene bruke mobilen til å løse oppgaver. Det gjør det lettere å lære, synes de.

TEKST OG FOTO Hans Skjong

**Glem mobilhoteller, mobilforbud** og konflikter mellom lærere og elever over bruk av mobiltelefon i timen. For i Trond Hagues timer på Thor Heyerdahl videregående skole i Larvik bruker elevene mobilene til å skanne QR-koder, som gir dem tilgang til en database med blant annet oppgaver. Elevarbeider dokumenteres ved at elevene tar bilde av hverandre mens de løser oppgaver.

Edvard Røed knipser mens Marcus Tristan Bakke Berg er i sving med sveiseapparatet. De to går på utdanningsprogrammet teknikk og industriell produksjon (TIP).

– Mobilen forsvinner jo aldri. Hvorfor skal man ikke da bruke den til noe nyttig? Elevene kommer ut i arbeidslivet, og da vil mobilen bli brukt mer og mer. Og da må de begynne å lære det her på

skolen. Som lærer har jeg en plikt til å lære elevene å bruke mobilen til riktig tid, sier Hauge.

## Mange har mobilforbud

Så langt i år har mobiltelefon i skolen vært et hett tema i utdanningsdebatten. NRK skrev om skoler som låser inn elevenes telefoner inn i såkalte «mobilhotell». Samme kanals undersøkelse viste at fire av fem rektorer har innført helt eller delvis mobilforbud.

I Larvik har Trond Hauge utviklet en egen database hvor elevene kan gå inn og lære mer om de ulike emnene, apparatene og oppgavene. Ved å ta bilde av QR-koden med mobilen kommer de inn i databasen og får tilgang til mer informasjon og oppgaver.

Har du et tips du vil dele med andre?

Send det til [redaksjonen@utdanningsnytt.no](mailto:redaksjonen@utdanningsnytt.no).

Merk e-posten «Mitt tips».



## ● Tips for å lage god undervisning med mobilen:

1. Bruk mobilen til dokumentasjon i form av bilde og video som kan brukes for eksempel i oppgaver.
2. La elevene bruke nye moderne apper som hjelper til med læring og ikke minst er morsomme å bruke. Her finnes det apper innen mange fag.
3. Lag nettbasert undervisningsoppbygg, hvor elevene for eksempel enkelt kan hente opp med QR-kode

4. Flytt undervisningen ut av klasserommet og bruk mobilen til rapportering, dokumentasjon og informasjonsinnhenting på utflukter med mer.

Kilde: Trond Hauge ved Thor Heyerdahl videregående skole i Larvik.

– Hva skjer hvis en elev ikke har smarttelefon?  
– I de seks årene jeg har undervist, har jeg kun hatt én elev som ikke har hatt smarttelefon. Den ene gangen løste vi det med at eleven i større grad brukte PC også på verkstedet. Faktum er at mobiltelefonen har blitt allemannseie, så dette blir et oppkonstruert problem, sier han.

Elevene Marcus Tristan Bakke Berg og Edvard Røed er svært fornøyd med mobilopplegget til Hauge. De forstår ikke at andre skoler forbyr mobilbruk.

– Det er dumt, for det er litt vanskelig å lære uten mobil. Jeg lærer mer via mobilen, sier Bakke Berg.

Anne Ely Thorenfelt underviser på studiespesialisering språk, samfunnsfag og økonomi. Hun sier minoritetsspråklige elever flittig bruker ordbøker på telefonen i timene.

– Som lærer må du greie å stole på at de bruker telefonen til det de har fått beskjed om. Jeg har aldri opplevd telefonen som et problem i timene, sier Thorenfelt.

### Frykter svekket læringsevne

Nettavisen Forskning.no skrev i høst at det er begrenset med forskning på temaet, men at flere enkeltstudier tyder på at mobiltelefoner i klasserommet kan svekke elevers oppmerksomhet og læringsevne.

Førsteamanuensis Yvonne Fritze ved Høgskolen i Innlandet har forsket på mobilbruk i skolen sammen med Geir Olav Haugsbakk og Yngve T. Nordkvelle ved samme høgskole. De har sett på bruk av mobil i ungdomsskoler der elevene har hatt lov til å bruke mobiltelefon, men hvor lærerne har laget litt strengere regler. Elevene bruker ikke

telefonen i friminuttet, men om det er hensiktsmessig, kan de bruke den i undervisningen.

– Etter at det ble innført strengere regler ved de to ungdomsskolene, ble det mer ro i undervisningen. Samtidig sa lærerne at elevene ble mer sosiale i friminuttene, og det ble tydeligere hvilke elever som ikke var så sosiale og som trengte hjelp. Det var kanskje lettere å gjemme seg bort med mobilen før reglene ble innført, sier Fritze.

Hun sier de har sett på noen klasser som har brukt nettbrett i undervisningen.

– Det kan se ut til at mediet er med på å forsterke henholdsvis god og dårlig pedagogikk. Noe undervisning blir dermed mer instrumentell og gammeldags. Dette skyldes blant annet at lærerne må kontrollere bruken/misbruken av mediene. Det er også en tendens til at de såkalt svakere elevene i høyere grad lar seg friste av sosiale medier enn de såkalt sterke elevene, sier hun.

### – Trenger tydelig klassestyring

– Det ser også ut som om mye av forskningen er basert på at mobilen kun ses som distraksjon og ikke som hjelpemiddel, sier lærer Trond Hauge etter å ha lest artikkelen fra Forskning.no.

– De samme resultatene ville nok kommet om de hadde gjort forsøk med andre distraksjoner. Det er derfor det er viktig med tydelig klassestyring og regler for når og hvordan mobilen skal brukes. Hvis læreren ikke har kontroll over klassen, vil elevene gjøre som de vil. Det gjelder både mobilbruk og andre forstyrrende aktiviteter.

**Elevene bruker også** mobilen til å dokumentere oppgaver og apparater de har brukt. Her er Marcus Tristan Bakke Berg i gang med sveiseapparatet mens Edvard Røed dokumenterer Bakke Bergs innsats.



**Elevene bruker mobiltelefonen** til å skanne QR-koder som er plassert på ulike apparater. Ved å skanne denne koden kan både elevene (og du som leser) komme inn på databasen med informasjonsvideoer og flere lenker om apparatet platesaks og platearbeid.



Tariffoppgjeret 2019

# - Lærarlønn skal ikkje finan



- Både nasjonale styresmakter og KS sjølv har vist at dei er opptekne av å rekruttere og halde på pedagogiske personale. Vi må ha tru på dette lønnsoppgjeret, seier Handal.

ARKIVFOTO JØRGEN JELSTAD

## Tariffoppgjer for 94.000 medlemmar

### KVEN

I tariffoppgjeret med KS forhandlar Utdanningsforbundet lønn for 94.000 medlemmar. Det er dei medlemmane som er tilsett i kommune eller fylkeskommune. Unntaket er medlemmar i Oslo. Oslo kommune er ikkje medlem av KS. KS er arbeidsgivarorganisasjon for kommunane.

### KVA

I år skal partane berre forhandle om lønn. Det er av di dette er eit mellomoppgjer. Annakvart år er det hovudoppgjer, annakvart år er det mellomoppgjer. I hovudoppgjera kan partane forhandle om alle punkt i tariffavtalen.

### NÅR

Forhandlingane startar rundt påske, og skal vere ferdig til 1. mai.

# siere kommunesamanslåing

– Lønnsoppgjeret i vår skal ikkje nyttast til å gi arbeidstakarane rekninga for at politikarane vil slå saman kommunar, seier leiar i Utdanningsforbundet, Steffen Handal.

TEKST Kirsten Ropeid | kr@utdanningsnytt.no

**Lønnsoppgjeret må gi lønnsutjamning** i kommunar som skal slå seg saman, meiner KS. 111 kommunar og 13 fylkeskommunar held nå på med det. KS vil difor bruke av potten til lokale forhandlingar til å jamne ut lønsskilnader i desse kommunane. Det kjem fram i debattskriftet «KS spør».

## Handal: – Heilt uaktuell pengebruk

Steffen Handal meiner det er heilt uaktuelt å bruke pengar frå tariffoppgjeret til slikt:

– I lønnsoppgjeret med KS, som er kommunane sin arbeidsgivarorganisasjon, forhandlar vi fram kva lærarane og barnehagelærarane skal få i lønnsauke. Da kan vi ikkje bruke av lønnsauken for at politikarane skal få dei nye kommunane sine, seier han.

Lønnsutjamning i dei nye kommunane meiner han må finansierast utanfor lønnsoppgjeret.

– Kva er forventningane frå medlemmene til dette oppgjeret?

– Dei meiner dei tener for lite. Og vi har dokumentert i ein rapport BI har laga for oss at dei meiner forhandlingar om lokale lønsspottar er urettvist, seier han, og held fram:

– Den store utfordringa nå er å rekruttere fleire lærarar i barnehage og skole og å halde på dei vi har. Det må vi bruke lønnsoppgjeret til.

– På lista til KS over yrkesgrupper som er mangelvare, er det mange grupper over lærarane. Kvifor skal lærarane bli prioritert over dei?

– Både nasjonale styresmakter og KS sjølv har tydeleg vist at dei er opptekne av å rekruttere og halde på pedagogiske personale, seier Handal, og held fram:

– Fleire av gruppene kommunane har problem med å halde på og rekruttere, har det til felles at dei er i yrke med høg utdanning. Så dette gjer vi felles sak på i Unio. Saman inn, saman ut. Det har vi gjort før, det kan vi, legg han til.

## – Prekært behov for pedagogar

– Vi støttar bruken av frontfagsmodellen i lønnsforhandlingane. Men vi har betalt ein høg pris for lønnsoppgjer etter frontfagsmodellen. Vi har ikkje fått den same lønnsauken som andre grupper. Det har vore ein stor utfordring for oss i mange år, seier lærarleiarar vidare.

Frontfagsmodellen er overeinskomsten om at

## ● Kommunereformen

Reformen ble igangsatt 3. juli 2014 av Erna Solbergs regjering. Den ble enstemmig vedtatt av Stortinget 9. juni 2015, og legger opp til kommunesammenslåinger innenfor flere tidsrammer.

1. januar 2017 ble antall kommuner redusert fra 428 til 426 og 1. januar 2018 til 422.

Fleire kommunesammenslåinger trer i kraft 1. januar 2020.

Kommunene har ansvar for blant annet for grunnskole, barnehager, primærhelsetjeneste, arealplanlegging og tekniske tjenester.

En effekt av reformen blir trolig at kommunene overtar oppgaver fra stat og fylke.

Kilde: Wikipedia



Tor Arne Gangsø.

FOTO KS

## KS har ikkje bestemt seg

– Å bruke pengar avsett til lokale forhandlingar til å jamne ut lønn vil auke lønna til arbeidstakarar, seier Tor Arne Gangsø, arbeidslivsdirektør i KS.

Han ser ingenting som talar imot å bruke pengar frå dei sentrale lønnsforhandlingane til å jamne ut lønsskilnader i kommunar som skal slå seg saman. Føresetnaden er at partane lokalt eller sentralt er samde om det.

– Ved å auke lønna for nokre, aukar den samla lønsmassen, seier han.

Samstundes understrekar Gangsø at dette ikkje er eit tiltak KS har bestemt seg for å setje fram i forhandlingane i vår.

– Nå er tida for å diskutere kva vi skal ta opp i forhandlingane. Difor spør vi medlemmene våre kva dei meiner er viktig. Lønnsutjamning i kommunar som skal slå seg saman kan vere ei slik sak, men det veit vi ikkje ennå, seier Gangsø.





**SV vil sikre** at alle nye lærere har rett til veiledning. Mehrdad Taherifard ved Spydeberg ungdomsskole skulle gjerne hatt en veileder da han var ny som lærer.  
– Det var mye jeg lurte på i starten. Var det noe jeg gjorde feil? Eller noe jeg burde gjort annerledes? sier han.

## Veiledning for nye lærere:

# – Det var mange slitsomme dager

En av seks lærere slutter etter fem år i jobben. Nå vil SV sikre ferskingene rett til veiledning.

TEKST OG FOTO Hans Skjong

– **Jeg var inne på tanken om å slutte.** Jeg hadde ansvar for en klasse der et par av elevene trengte ekstra oppfølging. Som fersk lærer ble det ofte mange slitsomme dager, og jeg følte jeg ikke fikk fulgt opp elevene godt nok, sier ungdomsskolelærer Mehrdad Taherifard.

Han hilser på noen av 8.-klasseelevene sine i det moderne inngangspartiet til Spydeberg ungdomsskole i Østfold.

– Det var mye jeg lurte på i starten. Var det noe jeg gjorde feil? Eller noe jeg burde gjort annerledes? sier Taherifard.

Takket være godt arbeidsmiljø klarte han å motivere seg for å stå i jobben. Men aller helst skulle han hatt en egen veileder, med tid til å følge ham opp.

– Jeg spurte flere av kollegaene mine om praktiske råd i starten. De var ikke vonde å be, men etter hvert som jeg selv har fått mer erfaring, skjønner jeg hvor mye de har å gjøre selv også. Det hadde vært fint å ha en person å forholde seg til, sier han.

### Fire av ti får ikke veiledning

En undersøkelse fra 2016 utført av firmaet Rambøll på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet viste at om lag 40 prosent av lærerne ikke får veiledning når de går ut i jobb. Allerede året etter vedtok Stortinget enstemmig at alle nytilsatte skal omfattes av en veiledningsordning. Høsten 2018 la Kunnskapsdepartementet frem en nasjonal ramme for hvordan veiledningen skulle utføres.

Men ifølge Sosialistisk Venstreparti holder ikke det.

– Ordningen er for lite forpliktende for kommunene, sier Mona Fagerås, stortingsrepresentant for SV og medlem av utdannings- og forskningskomiteen.

Partiet har foreslått i Stortinget at regjeringen skal fastsette retten til veiledning i en forskrift. 12. februar skal Stortinget behandle forslaget.

– Det haster å få dette på plass. Vi må sikre at

flere lærere blir i yrket, sier Fagerås.

Nøyaktig hvor mange lærere som slutter etter kort tid i jobben, strides forskere og politikere om. Noen statistikker omhandler alle nyutdannede, men ikke alle begynner som lærere. Noen tar utgangspunkt i nyansatte, men har kun telt dem som står i samme jobb etter fem år, andre har kun tatt for seg grunnskolelærere og ikke andre grupper lærere der frafallet er større.

Men ifølge Statistisk sentralbyrå slutter mellom 10 og 16 prosent av norske lærere i jobben etter fem år. Og en casestudie fra 2015 viste at fraværende ledelse, manglende veiledning og en utdanning som ikke forbereder godt nok på lærerrollen, er blant hovedårsakene.

Fagerås, som selv er utdannet lærer, mener mange opplever det såkalte «praksissjokket» når de kommer ut i jobb.

– Det koster samfunnet mye å utdanne hver lærer. Derfor er det viktig å sikre at flere blir i jobben, sier hun.

### KS liker ikke forskrifter

Men veiledning er heller ikke gratis. Pedagogstudentene har anbefalt regjeringen å sette av 200 millioner kroner til veiledning av lærere og utdanning av flere veiledere.

I de siste budsjettforhandlingene fikk KrF gjennomslag for en bevilgning på 60 millioner. De er øremerket nyansatte lærere i grunnskolen fra 1. august 2019.

– Det tiltaket vil være av betydning for å kunne redusere frafallet, skriver stortingsrepresentant for partiet, Hans Fredrik Grøvan, i en e-post til Utdanning.

Men noen forskriftsfesting er han ikke tilhenger av.

– Vi må først sette i gang denne ordningen og evaluere den, sier han.

Heller ikke Høyre eller KS vil ha noen lovfestet rett.

– Vi er generelt lite glad i forskriftsfesting, for-



**Stortingsrepresentant Mona Fagerås** i SV sier rett til veiledning er viktig å sikre for å få flere lærere til å bli i jobben. Fire av ti nye lærere får ikke slik veiledning, viser en undersøkelse fra 2016. Fagerås sier mange lærere opplever praksissjokk når de begynner i jobben.

FOTO STORTINGET/TERJE HEIESTAD





**Mehrdad Taherifard** trekker frem skole-hjem-samarbeidet som spesielt utfordrende som ny lærer, og noe han gjerne skulle ha snakket med en veileder om.

- Jeg lurte på hvor mye jeg skulle involvere meg i elevenes hverdag. Det var vanskelig for en fersking, sier han.

klarer avdelingsdirektør for utdanning i KS, Erling Barlindhaug.

- Vi har et felles ønske om å få ned rapportering og byråkrati. Enhver forskrift vil kreve at det følges opp gjennom byråkratiet, sier han og peker på at læreryrket er ett av yrkene med minst rotasjon og frafall i offentlig sektor.

- Det store frafallet i lærerstanden kjenner vi oss ikke igjen i. Mange fortsetter også for eksempel i lederstillinger i undervisningssektoren.

Høyres Turid Kristensen sier at alle partene er blitt enige om rammen for veiledning og skal jobbe for at den gjennomføres.

- Skolene har også en egeninteresse av å bli flinkere til å holde på lærerne, sier Kristensen, som er medlem av utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget.

## Skuffede studenter

Frank Bræin, leder for Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet, er skuffet.

- Særlig fordi KrF har programfestet at de ønsker en lovfesting. Vi er selvfølgelig glade for at regjeringen forplikter seg til å følge opp rammene for veiledning i regjeringsplattformen, sier han, men løfter samtidig pekefingeren:

- Vi skulle gjerne sett at veiledningen var lovfestet. I dag er det flaks eller uflaks som avgjør om du får en god start på yrkeslivet eller ikke. En lovfesting gjør at alle vil få rett til veiledning, slik

at gode overganger ikke lenger beror på flaks eller uflaks, sier Bræin.

Han sier Pedagogstudentene blir kontaktet av fortvilede nyutdannede lærere.

- For eksempel av en som er kontaktlærer for en førsteklasse med mange utfordringer, og jobber fra klokken sju om morgenen til ni om kvelden, og føler seg utilstrekkelig uten å få veiledning, forteller Bræin. Han legger til at læreren stiller seg spørsmålet: «Er jeg ikke bra for dem?» og vurderer å slutte på grunn av dette.

Han mener skikkelig veiledning ville hjulpet flere til å stå i yrket som lærer, både i barnehager og i skoler.

- Det tar tid å komme inn i lærerrollen. I tillegg kjenner de på et enormt ansvar overfor elevene, sier han.

## Involvere i hverdagen

Det har Mehrdad Taherifard på Spydeberg ungdomsskole fått erfare. Han trekker frem skole-hjem-samarbeidet som spesielt utfordrende.

- Mange foreldre er veldig engasjert i skolegangen til barna. Det er jo ikke negativt i seg selv, men jeg lurte mye på hvor mye jeg skulle involvere meg i elevenes hverdag. Det var vanskelig for en fersking, sier han.

En del sykepleiere har mentorordninger, mens i andre yrker er det bare en fadderordning et par ukers tid.

- Hvorfor trenger lærere veiledning på denne måten?

- At sykepleiere har en mentorordning, er veldig forståelig. Jeg kan ikke egentlig se for meg hvorfor det skulle være noe annerledes for lærere. I andre yrker, som i økonomifag, jobber man muligens mer selvstendig og har færre situasjoner man trenger å prate om i etterkant, sier han.

## – Vi tar vare på våre nyansatte

### Kommunalsjefen i Spydeberg kommune mener nyansatte lærere får god oppfølging.

- Vi har en struktur som skal ta vare på nytilsatte. Skolene i kommunen har ikke en egen formalisert veiledningstjeneste, men strukturen og størrelsene på skolen gjør at lærere får god oppfølging, sier kommunalsjef for oppvekst, May Kirsti Heggelund. Hun understreker at lærerne ved Spydeberg ungdomsskole har mange ressurspersoner rundt seg.

Hun peker også på at veiledningsordningen ikke er lovfestet.

- Da hadde det vært en annen situasjon, sier Heggelund.

### – Størrelse har ingenting å si

Lederen i Nettverk for veiledning av nyutdannede lærere, Eva Bjerkholt, sier at både rektor og kommunen i Spydeberg trolig har sitt «på det tørre». Spesielt ettersom Taherifard formelt sett hadde vært ansatt ved skolen i mer enn to år da han var ferdig utdannet. Han startet nemlig først som vikar ved skolen mens han studerte.

- Men dette er en situasjon han deler med mange lærere i Norge. Vi må også huske på at veiledning av nyansatte ikke bare dreier seg om læringen selv, men om å gi elevene den kvalifiserte og gode undervisningen de har rett på, sier Bjerkholt og minner om at hverken skolens eller kommunes størrelse skal ha noe å si for om lærere får en formalisert veiledningsordning.

«Jeg lurte på hvor mye jeg skulle involvere meg i elevenes hverdag.»

Mehrdad Taherifard, ungdomsskolelærer

# Visma InSchool Live

Gardermoen 3. - 4. april 2019



Visma InSchool rulles ut til alle videregående skoler i løpet av de neste årene. Det betyr en digital revolusjon for norsk skole! InSchool vil erstatte dagens systemer og gir deg én moderne, helhetlig løsning. Hver dag vil opp mot 1 million brukere logge seg på som lærer, elev, foresatt eller skoleadministrator!

På Visma InSchool Live vil du få et godt innblikk i hvordan den nye digitale skolehverdagen blir.

Som deltaker får du:

- Demoer av løsningen
- Faglige foredrag
- Workshops
- Og mye mer!

Meld deg på  
arrangementet via  
vår facebookside  
[@vismainschoolnorway](https://www.facebook.com/vismainschoolnorway)

Vi gleder oss til å  
vise deg  
**FREMTIDENS  
SKOLE!**



@vismainschoolnorway







# Mat i pakke og på fat

«Det er ikke morsomt å spise sin mat, når den ligger i pakke og ikke på fat», sang Knutsen og Ludvigsen på 1970-tallet. De visste kanskje ikke hvordan skolematen var i riktig gamle dager?

TEKST Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

**Kunnskapen og levestandarden** har økt betraktelig siden gratis velling til fattige barn ble et tilbud på 1880-tallet i Oslo. Den holdt seg som skolelunsj i mange år.

– Man vet ikke sikkert hva elevene hadde med seg som niste for 150 år siden. Skoledagene var kortere, så de som bodde nærme skolen, hadde kanskje ikke behov for å ha med seg mat, sier forsker og etnolog Inger Johanne Lyngø.

Et søk i gamle aviser viser at skoler kom med råd til hjemmene om at barn måtte ha med seg skolemat. Hedemarkens Amstidene skriver i januar 1889 at barn ikke måtte møte på skolen på fastende hjerte. I tillegg måtte de ha med seg skolemat. Hva denne skolematen skulle bestå av, står ikke beskrevet, men at den skal være god og næringsrik.

I Adresseavisen fra 1917 er det et leserinnlegg som tar opp bekymringen for at barn i Trondheim

har med seg penger som de kjøper kaker, finbrød og tekake for, istedenfor å ha med seg næringsrik matpakke.

I 1930 omtaler Stjørdalens Blad at det var barn som hadde med seg poteter og sild som niste.

– De tok nok med seg det de hadde, og de som hadde knappe ressurser, hadde kanskje ikke med seg noe, sier Lyngø.

Flere kommuner gav mat til de fattigste barna, og i Oslo var det vanlig med grøt midt på dagen frem til oslofrokosten så sitt lys på slutten av 1920-tallet.

## Oslofrokosten

I 1926 kom Carl Schiøtz, sjef for skolelegevesenet i Oslo kommune, med tøff kritikk av vellingen som barna ble servert på skolen: «næringsfattig og ihjelkokt mat». Dermed tok han initiativet til den velkjente oslofrokosten, som fikk sin spede

**Niste til dagens elever** består av mye av det samme som for 80 år siden.

FOTO ERIK M. SUNDT



begynnelse i 1929, og som spredte seg til alle skolene i Oslo i løpet av noen år.

Den inneholdt inntil en halv liter nysilt melk, to skonroker eller knekkebrød med margarin og mysost, eller grovt kneippbrød med margarin og mysost, en halv frukt eller 100 gram gulrot eller kålrot. Etter noen år sto også en teskje tran på menyen daglig fra september til april.

## Oslo satte standarden

Flere byer og kommuner serverte et måltid etter samme lest som de hadde i Oslo, men de aller fleste hadde med matpakke.

Ikke alle kommuner hadde råd til å innføre oslofrokosten. Løsningen kom i 1936 da distriktslege O. L. Lien ga ut rettledningen «Oslofrokosten som medbragt skolemat» i sitt distrikt Sigdal. Denne skolematen ble etter hvert kjent som «Skolefrokost etter Sigdal-systemet» og «Sigdalsfrokosten». Sigdalsfrokosten bestod av melk, råkost og medbrakt skolemat. Den er i dag synonymt med den særnorske «matpakken».

Oslofrokosten fungerte i 1930- og 1940-årene som en mal for skolemåltider i mange andre land, deriblant England (innført i 1938), Australia (1941) og USA, hvor det ble kalt «Oslo Lunch», «Oslo Meal» og «Oslo Breakfast», med gode resultater.



**Skolebespising på Lademoen skole i Trondheim i 1946.** Her fikk de også et måltid basert på standarden i oslofrokosten.

FOTO SCHRÖDER



**Barn som har fått servert «svenskessuppe» på ukjent sted i Oslo.** Svenskessuppe var et av bidragene som den norske befolkningen mottok fra Sverige i humanitær bistand under den tyske okkupasjonen av Norge 1940–1945. Bildet har påskriften «Havresuppe smaker søtt./Betasuppe full av kjøtt./Ertesuppe er den beste/synes nok de aller fleste!».

FOTO UKJENT/OSLO MUSEUM

## Nødhjelp fra Sverige

Svenska Norgehjälpen var svensk frivillig hjelp til det tyskokkuperte Norge under andre verdenskrig i perioden 1942 til 1945. Rundt 800 lokale komiteer i Sverige samlet inn penger, mat og klær til Norge, og frem til frigjøringen i mai 1945 ble det sendt 65.000 tonn mat. Total verdi på bistanden i dati-

dens verdi var rundt 70 millioner svenske kroner, rundt 1,3 milliarder svenske kroner i 2010.

## Få spiser med hendene

Matpakke kontra skolemat servert på skolen har vært oppe til diskusjon ofte opp gjennom tidene. Sosialantropolog Runar Døving har gjort seg opp noen meninger om temaet.

– Hvorfor er matpakke så viktig? Det var riktig i sin tid at de fikk i seg et balansert måltid, men i dag er den utgått på dato. Norge er et av få land der vi spiser skolematen med hendene og ikke med kniv og gaffel, sier forskeren som til daglig befinner seg på Høyskolen Kristiania.

Noe av tanken bak oslofrokosten var at barn skulle sikres et næringsrikt måltid, få i seg vitaminer og forebygge tannrøte.

– Det er ikke riktig medisin nå. Skoleprestasjoner henger sammen med riktig inntak av energi, og da er det rart at man i et sivilisert samfunn ikke klarer å gi barn et varmt skolemåltid, sier Døving.

Ikke alle er enige med ham.

## Matpakken står sterkt

Annechen Bahr Bugge, sosiolog og forsker på feltet mat og spisevaner ved Statens institutt for forbruksforskning (SIFO) mener matpakken står sterkt.

– En undersøkelse publisert i 2007, mens det var mye snakk om at skolebarn kastet matpakka og foretrakk å kjøpe boller, knuste noen myter, forteller Bugge.

Hun kunne slå fast at matpakkekulturen og brødmat sto sterkt, og at varmmat ikke sto øverst på ønskelista. Troen på varm lunsj var ødelagt av dårlig og usunn varmmat på skolefritidsordning, og enkeltes liknende erfaring fra varm skolelunsj utenlands.

## Skolefrukt

På midten av 1990-tallet ble Skolefrukt-ordningen startet som et prøveprosjekt i indre Østfold. Etter hvert ble det en landsomfattende ordning der grunnskoler kunne kjøpe frukt og grønt til subsidiert pris. Skolefrukt driftes av Opplysningskontoret for frukt og grønt (OFG) på vegne av Helsedirektoratet. Ordningen er finansiert over statsbudsjettet og er regulert gjennom egen forskrift.

Fra høsten 2007 ble det innført gratis frukt til alle rene ungdomsskoler (skoler med klasse 8.–10.) og kombinerte skoler (klasse 1–10). Rene barneskoler (1.–7. skoler) kunne abonnere på frukt og grønt. Ordningen ble avviklet sommeren 2014.

> [Les intervju med Øystein «Knutsen» Dolmen på Utdanningsnytt.no.](#)



I forbindelse med Utdannings 150 års jubileum tar vi et historisk tilbakeblikk på utviklingen i norsk skole.

Årets åttende utgave vil i sin helhet være viet jubileet.

## Tips oss!

Har du noen minner fra jobben eller bladet som du vil dele med oss?

[redaksjonen@utdanningsnytt.no](mailto:redaksjonen@utdanningsnytt.no)



#Utdanning150  
@utdanningsnytt.no





Snakk med rektor om hvilke kompetansebehov skolen din har, og legg en plan for videreutdanningen din.

# Framtida sitter i klasserommet ditt.

## Kan du gjøre den bedre?

Hver dag gjør du som lærer en innsats for framtida, og framtida er full av ny kunnskap for både deg og elevene dine.

Ønsker du å ta videreutdanning? På [udir.no](http://udir.no) finner du studietilbud som er opprettet for å gi lærere faglig påfyll og inspirerende kunnskap, og elevene et bedre læringsutbytte.

**Videreutdanning for deg som er lærer.**

**Søk før 1. mars på [udir.no/videreutdanning](http://udir.no/videreutdanning)**

Fire av fem lærere  
synes det faglige innholdet  
i tilbudet de har valgt  
er godt!





# Har

**Mathilde Tybring-Gjedde** har det travelt. Hun har ikke satt av mange minuttene til å flytte seg fra skolebesøk på Sinsen skole til radiosending på Stortinget. Men heldigvis er hun god til å løpe på høye hæler.

På **Sinsen skole** står assisterende rektor Hilde Storberg Hunstad og undervisningsinspektør Thor Sundal klar med kaffe og kunnskap.





# løpt fra rødt til blått

Mathilde Tybring-Gjedde har to politiske forbilder. Begge heter Kristin.

**TEKST** Marianne Ruud | [mr@utdanningsnytt.no](mailto:mr@utdanningsnytt.no)

**FOTO** Erik M. Sundt

– **Varmtvannstanken røk** i morges, så jeg måtte be om å få ta en dusj hos naboen, sier Mathilde Tybring-Gjedde og tar plass i en sofa på Sinsen skole i Oslo.

Klokken er halv ni. Storingsrepresentanten for Høyre har invitert seg selv hit for å lære mer om hva lærerne gjør for å takle barnas overgang fra barnehagen.

– Du trenger en kopp kaffe, fastslår assisterende rektor Hilde Storberg Hunstad.

Undervisningsinspektøren er straks på pletten med en varm kopp. Hunstad forteller om samarbeidet skolen har med barnehagene i bydelen for klassebesøkene. Hos 2C har de lesetraining og språklyder som tema. Hos 1. trinn øves det på ord med T i.

– Tiss, tog og traktor.

Elevene ramser opp for stortingsrepresentanten.

T-bane, tenker hun og sjekker klokka på mobilen. Hun rekker den akkurat.

## Tett debattprogram

– Jeg blir veldig fort engasjert, sier Mathilde

Tybring-Gjedde og forteller om den gangen hun som politisk rådgiver for helseminister Bent Høie (H) fikk i oppgave å se på tiltak for å bedre rasteplassene for lastebilsjåfører. Innen dagen var omme, var hun oppslukt av temaet.

Nå er det skole og barnehage som opptar henne. Hun har et drøyt år bak seg som stortingsrepresentant og medlem av utdannings- og forskningskomiteen. Til daglig handler det mye om å grave seg ned i utredninger, stortingsmeldinger og saks-papirer. Mathilde liker det.

– Jeg misliker å snakke om saker jeg ikke har lest meg opp på. Skal jeg i Dagsnytt 18, prøver jeg å sette av minst et par timer til å forberede meg, forteller hun.

Det blir det selvsagt ikke alltid tid til. Som en av Høyres mest debattglade politikere ble hun tidlig lagt merke til av mediene. Under Arendalsuka sist sommer var hun satt opp på 13 debatter.

Denne tirsdagen er ikke så mye roligere. Etter skolebesøket skal hun rekke et radioinnslag og et filmopptak for lunsj med næringsminister og tidligere kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen

(H). Så tar et møte over etter det andre – ett om kjønnsforskjeller i skolen og ett om lokalpolitikk, før hun skal møte både Elevorganisasjonen og ADHD Norge.

## Testet ut flere ungdomspartier

Etternavnet hennes gjør selvsagt at hun forbindes med faren, den profilerte Fremskrittspartipolitiker Christian Tybring-Gjedde. Men det er moren, sykepleieren fra Nordfjordeid, Mathilde har vokst opp hos. Moren var selvsagt med på åpningen av Stortinget i 2017.

– Det er litt av en prestasjon å bli alene, oppdra tre barn og jobbe 100 prosent, uten et stort nettverk eller større familie i Oslo. Jeg håper jeg blir like selvpoppfrende dersom jeg får barn, sier Mathilde.

Hennes politiske engasjementet våknet i elevrådet på Oslo katedralskole, men reisen til det blå var lang. Hun startet med ett møte hos Rød Ungdom, før hun tok en snartur innom Sosialistisk ungdom og flørtet med AUF, der flere av vennene var. Det var først på et møte der Kristin Clemet snakket om Høyres ideologi det sa pang. Etter det ble det Unge >



**Lærer Marianne Gruner** (foran) og assistent Sofie Terese Johansen Jahateh (bak til venstre) sjekker at elevene har forstått hva forlyd, midtlyd og baklyd er.



**Hilde Storberg Hunstad** og Mathilde Tybring-Gjedde på vei inn for å observere begynneropplæringen.







**Temaene for dagens radiosending** kommer på sms. Hvorfor velger noen å ikke få barn? Er trykkghestesting av dop på festival en god idé?



**I P3-programmet** «Politisk kvartett» diskuterer Mathilde Tybring-Gjedde og Freddy Andre Øvstegård (SV) politiske forslag i en uformell og humoristisk tone.

## «Jeg er bekymret for at norsk skole har lavere forventninger til visse elever.»

Høyre, og i 2015 ble hun valgt inn i bystyret i Oslo. Clemet er fortsatt et forbilde.

– Og Kristin Halvorsen. De er beintøffe og prinsippfast damer som lytter til nye innspill, samtidig som de har et brennende engasjement for sitt samfunnssyn.

### – Vondt å bli tolket i verste mening

Da Mathilde kom inn på Stortinget høsten 2017, var hun 24 år og blant de yngste representantene. To år senere har hun markert seg i flere utdanningspolitiske saker. Noen har skapt store overskrifter, senest forslaget om obligatorisk sommerskole for dem som scorer dårligst i norsk. Reaksjonene lot ikke vente på seg. Tybring-Gjedde fikk kraftig motbør både fra byråd Inga Marte Thorkildsen (SV), fra Utdanningsforbundets tillitsvalgte og en forsker ved Oslo Met – Storbyuniversitetet.

«Sommerskolen i Oslo oppleves ikke av elevene i dag som en «straff» eller en «fortsettelse av det de har slitt med hele året». Sommerskolen er kjempepopulær, legger opp til enda mer variert undervisning og aktivitet», svarte hun på Twitter.

– Jeg har jobbet på sommerskolen i syv år. Først fire år som assistent, så tre år som lærer, sier hun.

Folk har kastet seg over henne i sosiale medier for også. Hun tåler det meste. Det vanskeligste er Twitter-folket.

– Å bli tolket i verste mening får jeg vondt i magen av. Det føles som å snakke til en vegg når jeg vil forklare meg. Jeg må nok få tykkere hud

etter hvert, innrømmer hun.

– Hva er din styrke som politiker?

– Jeg liker nyanser og kompleksiteten i samfunnsspørsmål. Nå er jeg blitt uredde nok til å argumentere for det jeg tror på. Og så kjenner jeg på en utilstrekkelighet, som gjør meg nysgjerrig etter å lære mer.

Hun sparrer gjerne med politiske motstandere:

– Freddy Andre Øvstegård (SV) er morsom å diskutere med, og Marit Knutsdatter Strand (Sp) har stort engasjement for utdanning, sier hun og røper at målet for inneværende periode er å endre spesialundervisningen.

– Jeg er bekymret for at norsk skole har lavere forventninger til visse elever, enten det er rastløse gutter eller elever som får vedtak om spesialundervisning. Vi kan aldri tillate oss å bortforklare at mange elever faller fra eller at omtrent 1/5 går ut av ungdomsskolen uten å kunne grunnleggende lesing og skriving. Skal vi utjevne sosiale forskjeller i skolen, må vi ha en felles holdning om at alle barn kan mestre fagene, og at det er vår plikt å variere undervisningen og sikre tilstrekkelig med kompetanse og ressurser.

### I radiostudio og på filmopptak

Mathilde går kjapt fra radiostudioet til vandrehallen, der et filteam venter. De skal lage et oppspark til en debatt om kjønnsforskjeller i skolen. Hun foreslår en tekst, leser den inn, og på tredje forsøk sitter alt. Kan hun gjøre et selfieopptak med

mobil og selfiestang også? Selvsagt kan hun det.

Så er det lunsj med næringsministeren i stortingskantina; fristedet der ingen får filme eller referere. Det blir litt skoleprat, litt politikkprat og mye latter. På vei tilbake til kontoret må hun tenke seg om.

– Jeg fikk nytt kontor denne uken, så jeg er usikker på hva som er raskest, sier hun og tar sikte på en trappegang.

Hun finner frem. Der inne står det et skrivebord, en kontorstol, en sofa og et lite møtebord med fire stoler. Pulten er dekorert med stortingsmeldinger og utredninger. Mathilde lurte også på om sofaen bør ut, men kommer til at det kan bli behov for en hvilepause. I vinduskarmen ligger et par fagbøker i jus. 26-åringen har gjennomført tre år på jusstudiet ved Universitetet i Oslo. Siste eksamen ble avlagt rett før jul, og hun har ingen planer om å gi seg.

Fra før har hun studert tre år ved Warwick-universitetet i England. Hun tok politikk, filosofi og økonomi.

Når dagens siste møtemaraton er unnagjort, sjekker Mathilde klokka på mobilen igjen. Det blir middag i stortingsrestauranten.

– Jeg spiser her nesten hver dag. Det gjør meg nok til en middels god kokk hjemme.

– Og varmtvannstanken?

– Den er fikset. Dette er mitt beste tips: Få deg en god venn som er rørligger.





**Leder i Elevorganisasjonen** Agathe Waage har tatt med seg to ungdomstrinnsansvarlige. Bedre seksualundervisning er blant temaene. Med ryggen til: stortingskollega Turid Kristensen.



**Lokalpolitiker** Marit Langås Danielsen (H) fra Sandefjord har flere forslag til skolepolitiske temaer hun synes Mathilde bør ta opp.



På **kommunekonferansen** skal Mathilde stille til debatt om kjønnsforskjeller i skolen. Her er hun med på videoopptak med oppspill til debatten.





# Starter dagen på trappa

Ved Apalløkka ungdomsskole i Oslo stiller skoleledelsen og miljøteamet på trappa hver morgen. Skolen har også egen fritidsordning, der lærerne ikke får sitte på rumpa.

TEKST Merete Sillesen

**Vintervinden er frisk** i Groruddalen denne morgenen. Det er fremdeles mørkt, men velkomsteamet på trappa til Apalløkka skole i Groruddalen, med rektor i spissen, lyser opp i gule refleksvester.

– Hei! God morgen!

Elevene blir tatt imot etter hvert som de dukker opp ved hovedinngangen. Noen hilser tilbake, andre smiler under store hettejakker før de smetter inn i varmen. De aller siste får noen ekstra heiarop med seg på vei inn døren.

– De står der hver morgen, både miljøteamet og ledelsen. Det er hyggelig. Av og til har de noen morsomme overraskelser også, forteller elevrådsleder Miroslava Georgieva.

## Tar elevene på alvor

Apalløkka ungdomsskole i Groruddalen i Oslo har 392 elever og 45 lærere. Det er en mangfoldig

skole med elever som har sin opprinnelse fra 40 ulike land.

– En miniatyrversjon av verden, sier rektor Elisabeth Dullum.

Hun forteller om hvordan de jobber med relasjonsbygging og samarbeid. Blant annet har de et eget miljøteam bestående av en miljølærer, en sosiallærer og to andre lærere. Det er disse som møter opp ved hovedinngangen hver morgen. Og i 2018 ble de og resten av skolen hedret for sitt arbeid med Dronning Sonjas skolepris.

– Når vi tar imot hver elev ved skolestart, føler de seg sett og verdsatt. Vi viser at vi bryr oss, og da klarer vi også å løse det meste, forteller Dullum.

– Dessuten gir det oss voksne en unik mulighet til å plukke opp om en elev ikke har det så bra en dag.

## Miljøtiltak på timeplanen

Ved Apalløkka skole står miljøtiltak på timeplanen, også for lærerne. Det er tre elevsamtaler hvert år, og skolen har elevdrevne foreldremøter i tillegg til et aktivt Foreldrerådets arbeidsutvalg (FAU). Kontaktlærer har ansvaret for en miljøhalvtime hver uke, og i storefri er både idrettshallen, biblioteket og miljørommet åpent, slik at alle elevene kan finne et tilbud som passer. Noen vil kanskje spille volleyball, andre vil høre musikk, spille sjakk eller bare spise i fred og ro. Skolen har også fritidsordning to dager i uken, der idrettshallen er åpen to timer etter skoletid. Og lærerne får ikke lov til å sitte på rumpa.

– Det er bra at elever fra ulike klasser spiller ball sammen, og positivt at lærerne har på timeplanen at de skal være i hallen hver dag, mener niende-klasseselev Marcus Alme Hegstad.



**Dronning Sonja gratulerer** rektor Elisabeth Dullum. Apalløkka skole vant Dronning Sonjas skolepris for 2018.

FOTO HEIDI SKJEBSTAD

< **Lærere fra miljøteamet** og ledelsen stiller på trappa før elevene kommer, og møter hver enkelt elev med en hyggelig god morgen hilsen. En fin start på dagen, der alle blir sett. Her ved rektor Elisabeth Dullum.

FOTO ERIK M. SUNDT

## Stolt av skolen sin

Kunst og kultur står også sentralt i skolen både gjennom SKUP, skolens utviklingsprosjekt i Den Kulturelle skolesekken, og gjennom samarbeidet med Nasjonalgalleriet og Oslo Met – Storbyuniversitetet om prosjektet «Bruk et bilde».

– Vi jobber både med bydelen og andre etater, i tillegg til andre ungdomsskoler, forteller rektor Elisabeth Dullum.

– Det er svært nyttig å dele erfaringer. Vi har alle noe å bidra med, og noe å lære av hverandre.

Arjan Maroufi, også han niendeklassing, er glad for tilbudene ved Apalløkka.

– I starten på åttende trinn ble vi hengende rundt skolen, og da gjorde vi en del tull. Skolen har gjort det mulig at vi kan være aktive etter skoletid, og jeg synes Apalløkka er en skikkelig bra skole. Jeg er stolt av at skolen min har jobbet så godt, og det er en ære å få Dronning Sonjas skolepris, sier han.

## – En god rollemodell

Juryen for dronningens skolepris, med juryleder og filosofiprofessor Inga Bostad i spissen, roste også Apalløkka for hvordan de har jobbet systematisk og

helhetlig for å skape en trygg og god skole for alle.

«Det er tydelig at fellesskapet og kollektiv læring står sterkt, og at alle elever skal oppleve at det er et godt lag rundt dem, både faglig og sosialt, slik at de skal oppleve mestring. Skolen utmerker seg med å vektlegge samarbeid på alle nivå og ved å bruke nærmiljøet og bydel Grorud på en gjennomtenkt og helhetlig måte, og er samtidig bevisst på at denne delen av Oslo kan ha utfordringer som gjør det nødvendig å ha et bredt nettverk av samarbeidspartnere for å fremme likeverd og inkludering – også utover elevens skolehverdag. En langsiktig tenkning rundt likeverd og inkludering preger skolens ledelse», heter det i deres begrunnelse.

«Skolen vil være en brobygger mellom alle elever, uansett bakgrunn. Apalløkka skole er en god rollemodell, på rett vei», konkluderer de.

Rektor Dullum sier prisen har vært til stor inspirasjon for videre arbeid ved skolen.

– Vi visste at vi var nominert, og vi var veldig spente da avgjørelsen skulle offentliggjøres 2. oktober 2018, forteller hun.

– Det ble en stor dag for oss. Vi er både stolte, begeistret og beæret over at vi vant. Under prisutdelingen ønsket vi å vise frem mangfoldet, og dronningen, ordføreren, kunnskapsministeren og alle de andre som besøkte skolen, fikk se mange elevers talent, både innen sang, musikk, dans, sport og servering.

Som vinnere fikk Apalløkka skole et diplom, en pengepremie på 250.000 kroner og et trykk med tittelen «Vekst», laget av Dronningen selv.

Og ledelsen har lyttet til elevene ønsker om hva pengene skulle brukes til. Det er blitt både elevstoler, bilder av Lisa Aisato, fotografier av Tommy Amundsen og hjertestarter. Neste prosjekt blir å åpne kantine.

## ● Dronning Sonjas skolepris

Dronning Sonjas skolepris skal hvert år tildeles en skole som har utmerket seg ved å praktisere likeverd og inkludering ved at:

- Skolen arbeider langsiktig, systematisk og kunnskapsbasert med elevenes læringsmiljø.

- Skolen praktiserer likeverd og inkludering på en slik måte at hver enkelt elev opplever å bli verdsett i et miljø preget av medvirkning, trygghet og fellesskap.

- Skolen kjennetegnes ved positive relasjoner mellom elevene og de ansatte, og elevene mellom – ved et godt samarbeid mellom skole og hjem.

Blant jurymedlemmene er Utdanningsforbundets leder Steffen Handal. Nominasjoner kan sendes inn på Utdanningsdirektoratets nettsider, [udir.no](http://udir.no)

Kilde: [Kongehuset.no](http://Kongehuset.no)

## ● Vinnere:

Dronning Sonjas Skolepris ble delt ut første gang i 2006. Siden har disse skolene fått prisen:

2018: Apalløkka ungdomsskole, Oslo  
2017: Firda vidaregåande skule, Sogn og Fjordane  
2016: Ila barneskole, Sør-Trøndelag  
2015: Gjøvik vidaregåande skole, Oppland  
2014: Thor Heyerdahl vidaregåande skole, Vestfold  
2013: Porsgrunn vidaregåande skole, Telemark  
2012: Fagerlund barneskole i Ringsaker, Hedmark  
2011: Malakoff vidaregåande skole i Moss, Østfold  
2010: Kaupanger skule i Sogndal, Sogn og Fjordane  
2009: Flåtestad skole i Oppegård, Akershus  
2008: Løkenåsen skole i Lørenskog, Akershus  
2007: Apeltun skole i Bergen, Hordaland  
2006: Aspervika skole i Sandnes, Rogaland

Kilde: [Kongehuset.no](http://Kongehuset.no)



# Petit

Ole Foss

## Tilbakeblikk

**For 50 år siden**  
Deling av  
departementet?

Den tidligere statsråd, Helge Sivertsen, har hevdet at det bør komme i stand en tredeling av Kirke- og undervisningsdepartementet, slik at også saker som angår kirken på den ene siden, kulturoppgaver i videste forstand på den andre, skilles ut under egne departementer. Han har vist til at kulturoppgavene blir viktigere og mer omfattende enn før, bl.a. på grunn av økende fritid – f.eks. når det gjelder sikring av friluftsområder, eller hva man med et diffust ord kaller miljøvern.

**Den Høgre Skolen**  
nr. 2/1969

**For 25 år siden**  
Bosniske flyktninger  
i Øyer

I høst flyttet nærmere 200 bosniske flyktninger inn i midlertidig flyktningmottak i Øyer. Denne «alpinlandsbyen» ligger sentralt i Øyer kommune, med Hafjell alpinanlegg, Solvang barneskole og Øyer ungdomsskole i umiddelbar nærhet. (...) Skolene har fått en sjelden mulighet til å praktisere noe av det våre læreplaner legger opp til når det gjelder demokrati, toleranse, menneskeverd og internasjonal forståelse.

**Norsk Skoleblad**  
nr. 3/1994



ILL.FOTO ISTOCK

**Det er alt og alles mål å bli smartere. Det har vært hoveddrivkraften og målsettingen for homo sapiens helt siden tidenes langt ut på ettermiddagen.**

Andre skapninger på jorda ville ikke vært så glade for nettopp dette om de hadde hatt vett til det. For så mye dævelskap har vi vel klart å utrette på de historisk sett få årene vi har regjert planeten. Noen påstår endog at 60 prosent av dyrelivet er forsvunnet siden 1970-tallet.

Svartsynte forskere mener vi har klusset det til noe så grundig at vi ødelegger både for oss sjøl og alle andre livsformer på jorda. Maneter, kameler, edderkopper og blåhval forstår heldigvis ikke hvor ille det er fatt, og de aller fleste forstår egentlig null og niks annet enn det basale; spise, overleve og formere seg.

Huff! Da er vi mye mer glad i positive forskere. De som står for smarthetene. Verden er blitt et smartere sted å være. Flesteparten av oss prøver å være smarte nok til å lære oss alle smarthetene. Og nå blir det i tillegg stemmestyrte. «Hallo Google, sett på lyset! Varm opp jacuzzi! En øl òg!» Smart-TV, smarttelefoner, robotstøvsugere og nanoteknologi-bukser som aldri må vaskes fordi de aldri blir skitne. Myriaden av smarte greier vil bare øke på. Sjølspisende mat òg; fantastisk!

Jo mer som gjør seg sjøl, jo bedre. Vask, matlaging, toalettbesøk, rengjøring og reingjerding. Hva? Joda!



● **Ole Foss**  
skribent og humorist  
FOTO PRIVAT

Nofence brer om seg på vidda og i skog og mark. Smarte rein skal fyke rundt med elektroniske klaver rundt halsen, i likhet med geiter, onde og gode fe og sauer. Og passe seg sjøl. Sauer er ålreite dyr og vet sitt eget beste. Nofence består av en solcelledrevet klave med GPS-teknologi, og her kan den smarte bonden bestemme hvilke områder de smarte dyra skal kunne bevege seg innenfor. Neida, forslaget er ikke helt på vidda, og dette kan gjelde alle dyr ... og mennesker. Det er en strømmetjeneste, for systemet avgir små støt. Harmløst, ikke vondt på en flekk! Ok da, en flekk muligens ....

Her kommer Smart-Ole inn med sine forslag for en smartere skole og en smartere barnehage. Det vil vil våre dyr, altså det beste, det vil vi jo skal komme våre kjære barn til gode også. Men vi vil ikke at de skal fjase rundt med digre klaver, for da vil jåle-bertene reagere på fargevalg og utseende.

Løsningen er mikrochips implantert på føden. Utmerket og umerkelig merking, full styring opp gjennom hele barndommen og helt ut.

No offence – bare Nofence! Hoi, dette lukter Nobels pris i pedagogikk!

«Jo mer  
som gjør  
seg sjøl, jo  
bedre.»



UTDANNINGS  
FORBUNDET



## Kurs og konferanser, våren 2019

6.–7. februar, Oslo

**Flere språk – flere muligheter**

Kursholder: Espen Egeberg

11. februar og 1. april, Oslo

13. februar, Trondheim

3. april, Bergen

**Kurs om programmering – matematikklærere i vgs**

Kursholder: Morten Munthe

11. mars, Oslo

**Fagfornyelsen – engelsk**

**Workshop for engelsklærere i videregående skole**

Kursholder: Ann S. Michaelsen

11.–12. mars, Oslo

**Nobelinstituttets lærerkurs 2019**

Søknadsfrist: 12. februar

12. mars, Bergen

**Mobbing i barnehagen**

Kursholder: Ingrid Lund

13.–14. mars, Oslo

**Traumeforståelse og traumebevisst tilnærming i skole og barnehage**

Foredragsholder: Inger Lise Andersen

15. mars

**Skriftlig vurdering i fransk**

**Kurs for fransklærere i videregående skole**

Kursholdere: Beate Haugberg og Gro Lokøy

20. mars, Oslo

**Kurs for lærere i Psykologi 1**

Kursholder: Wilhelm Egeland

21. mars, Oslo

5. juni, Tromsø

**Kurs for ledere. 31 nøkler – fra begrep til grep**

Kursholder: Harald Stokkeland

21. mars, Oslo

**Et helt vanlig barn – er det en utrydningstruet art?**

Kursholder: Kirsten Flaten

22. mars, Bergen

5. april, Bodø

**Kurs for historielærere i videregående skole**

Kursholder: Glenn Thore Helgø og Morten A. Iversen

2. april, Oslo

**Hvordan kan vi best møte elever med bekymringsfullt skolefravær?**

Kursholdere: Silje Hrafa Tjersland

9. april, Oslo

**Livsmestring og helse i skolen**

Kursholder: Anne Sælebakke

10. april, Oslo

**Fagfornyelsen: Arbeidslivsfag**

11. april, Bodø

**Barn utsatt for seksuelle overgrep og vold**

Kursholder: Øivind Aschjem

25. april, Oslo

**Levende klassemiljø – klasseledelse og relasjonsbygging i en skole i endring**

Kursholder: Jørgen Moltubak

26. april, Trondheim

**Kurs for lærere i kunst og håndverk**

Kursholdere: Eva Lutnæs

21. mai, Oslo

**Skriving fra første skoledag**

Kursholdere: Iris Hansson Myran og Anne Håland

22. mai, Oslo

**Hvordan forstår vi utfordrende atferd i skolen, og hvordan kan vi håndtere dette?**

Kursholdere: Pål Roland

5. juni, Oslo

**Tidligere stimulering gir hjerneutvikling som varer**

Kursholdere: Audrey van der Meer og Heidi Aabrekk

Les mer på [www.udf.no/kurs](http://www.udf.no/kurs)



# Bøker

 **Aktuell bok** ANMELDT AV Ole Kallelid

## Solid om skolen under krigen



**Kampen om skolen.  
Nazifisering og lærer-  
nes motstand i det  
okkuperte Norge.**

Av Nicola Karcher  
Dreyers Forlag 2018  
307 sider

«Kampen om skolen» er en grundig og velskrevet bok om nazistenes forsøk på å få kontroll over undervisningens innhold.

I en omfattende og grundig framstilling belyser historiker Nicola Karcher kampen om skolen i det okkuperte Norge under annen verdenskrig. Denne striden var en kamp om hele nasjonens framtid, kommenterer hun innledningsvis i boka. For den som kontrollerte skolen, hadde også innflytelse over samfunnet for øvrig.

Kampen om skolen dreide seg ikke bare seg om innholdet i læreplanen eller om undervisningsmidler, men om å kunne utforme framtidens Norge. Nasjonal Samling gjorde derfor et iherdig forsøk på å få kontroll over skolesektoren, samtidig som norske lærere i stor grad sto samlet mot forsøkene på å nazifisere skolen.

For å gi et bakteppe for hvordan okkupasjonsmyndighetene så for seg det norske skolesystemet, innleder Karcher med å gjøre greie for den nasjonalsosialistiske oppdragelsen i Tyskland. Den tyske skolen skulle gjennom å vektlegge fagene historie, biologi, raselære og idrett lære elevene opp til at germanerne var rasemessig overlegne, og den skulle forberede guttene og jentene på en framtid som henholdsvis soldat og mor. Dette skulle så bidra til nasjonalsosialismens endelige mål, som var å opprette et raserent tysk folkefellesskap.



**Skolebarn på Karl Johans gate** foran Universitetet i Oslo. Etter at universitetet ble stengt i 1943, ble bygningene delvis brukt av skoler som fikk sine lokaler rekvirert til tyske formål. Foto sannsynligvis fra 1943/44.

FOTO: NORGES HJEMMEFRONTMUSEUM, FOTOSAMLING.

Den relativt omfattende innføringen i det tyske skolesystemet og pedagogisk tenkning under nasjonalsosialismen er nyttig når leseren i det tredje kapitlet møter på framstillingen av skolepolitikken i Norge under krigen. Her gir forfatteren et interessant nærblikk på forholdet mellom norske NS-ledere med Vidkun Quisling i spissen, det tyske sivile styret under Josef Terbovens ledelse og det nazifiserte Kirke- og undervisningsdepartementet. Til en viss grad kan vi også lese om hvordan skolehverdagen ble opplevd av elevene.

Det som mange lærere av i dag vil være ekstra interessert i å lese om, den sivile motstanden i skolesektoren, er viet et eget kapittel. Med mellomtitler som «Lærerstanden som oppdrager for demokratiet», «Skolekampen og lærerstridens eskalering» og «Mobiliseringen av holdninger» gir forfatteren en utfyllende framstilling av lærerens rolle som deltaker i det norske demokratiet

og rollen denne yrkesgruppen hadde i den sivile motstandskampen under krigen.

Det vil nok ikke være mye nytt å finne her for den som fra før har kjennskap til Læreraksjonen i 1942 og massearrestasjonen av lærere som nektet medlemskap i Norges Lærersamband, men denne gjennomgangen er oversiktlig og leseverdig.

I tillegg til å gi en interessant presentasjon og drøfting av det som er temaet for boken, viser forfatteren i alle deler av framstillingen på forbillig vis til andre studier som tar opp det hun belyser. Hun er også ryddig i henvisningene til kildene hun benytter, og komparasjonen med andre okkuperte land gir en ekstra dimensjon til framstillingen.

Nicola Karchers bok er grundig og velskrevet. Den kan derfor trygt anbefales alle som har interesse for skolens situasjon under okkupasjonen spesielt og norsk krigshistorie generelt.



# VEILEDERUTDANNING

***Er du lærer eller skoleleder og ønsker å utvikle deg som veileder?***

**Høsten 2019 tilbyr ILS følgende videreutdanningsemner i veiledning:**

- VEIL4005 *Veiledning i skolen*  
5 studiepoeng. Innføringsemne.
- VEIL4015 *Veiledning og mentoring i lærerprofesjonen 1*  
10 studiepoeng. Fordypningsemne.
- VEIL4020 *Veiledning og mentoring i lærerprofesjonen 2*  
15 studiepoeng. Fordypningsemne. Tilbys våren 2020. NB: Søknadsfrist 1. november 2019.

## **Temaer i studiet**

- Veiledning i skolen: etikk og makt, roller, funksjoner, ansvar
- Kunnskaper om og ferdigheter i veiledning, undervisningsvurdering, observasjon, analyse, veiledningsmetoder
- Profesjonskunnskap, individuelle og kollektive læringsprosesser
- FoU-arbeid i didaktisk perspektiv

Studiet gir formell kompetanse i veiledning av lærerstudenter, nyutdannede lærere og andre kolleger. Studenter som har fullført veilederutdanningen på ILS kan søke opptak direkte til andre året av Masterprogrammet i utdanningsledelse.

**Søknadsfrist for veiledningsstudiene: 1. mars**

**Mer informasjon:** [tinyurl.com/veilederutdanningen](https://tinyurl.com/veilederutdanningen)

**Vi minner om vår faste, halvårlige veiledersamling**

**Torsdag 28. mars i Sophus Bugges hus, aud. 2, kl. 16.15 - 20.30.** Foredrag ved **Gunnar Engvik** fra NTNU.

For påmelding, se vår nettside.



# All dumskap er bare et tastetrykk unna



● **Roar Ulvestad**  
lektor i norsk,  
hovedtillitsvalgt  
i Utdanningsforbundet  
Bergen  
FOTO PRIVAT

Er all kunnskap bare et tastetrykk unna?  
Og er det virkelig sånn at det er avleggs  
å ha kunnskap inne i hodet?

**Som lærer gjennom** noen tiår er jeg bekymret over det jeg ser på som farlige mangler ved det synet på kunnskap som er i ferd med å etablere seg i skolen i dag. «Hvorfor skal vi pugge, når all informasjon er bare et tastetrykk unna?» hører vi ofte. Som regel kommer det fra en scene, der det befinner seg en aktør som lever av å selge digitale produkter, eller en som har sittet i for mange saler med slike fagre, fremtidsrettede og freidige forkynnere.

Er det virkelig sånn at det å gå rundt med kunnskap inne i hodet sitt er avleggs?

Jeg tviler på mange ting i forbindelse med denne påstanden, som jeg gjennom årene har hørt ad nauseam (til jeg blir kvalm). For eksempel tviler jeg på at Francis Sejersted trengte å google «konservatisme». Jeg tviler på at Kjell Magne Bondevik trengte digital hjelp for å underbygge sitt syn på «barnefamilien». Jeg tviler i alle fall på at Eyvind Hellstrøm går til nettet for å finne ut hvordan han lager hvit saus uten klumper.

Er det sånn at vi skal gå rundt ubesudlet av pugg, og med en håndholdt skjerm løse alle utfordringer som kommer i vår vei? Jeg leser det som kanskje er mest førende for synet på kunnskap i skolen i dag, det må jo være Utdanningsdirektoratets definisjon av «kompetanse», den norske pedagogikkens hellige gral:

«Kompetanse er i læreplanverket for Kunnskapsløftet forstått som «evnen til å løse oppgaver og mestre komplekse utfordringer. Elevene viser kompetanse i konkrete situasjoner ved å bruke kunnskaper og ferdigheter til å løse oppgaver. Det kan handle om å mestre utfordringer på konkrete områder innenfor utdanning, yrke og samfunnsliv eller på det personlige plan».

Kunnskap blir gjennom denne definisjonen gitt en instrumentell funksjon og underlegges krav om transparens, i form av synlige (og målbare) handlinger. I min virkelighet er det jeg viser av kunnskap bare en liten del av den kunnskapen jeg har, uten at jeg dermed skryter på meg mer enn helt mediokre kunnskaper på noe felt. Kunnskap jeg selv føler har vært avgjørende i mitt eget liv, har jeg aldri blitt målt etter.

Jeg har opplevelsen av at den kunnskapsforståelsen som råder er å jamstille med «overflatekunnskap», entydige informasjonsbrokker uten kontakt med helheten. «Kunnskap» er også forståelse av betydninger, årsakssammenhenger og underliggende prinsipper. Kunnskap er i individene, men kunnskap er også større enn enkeltindivider. Vi kan ikke sosialkonstruere oss frem til relativitetsteorien eller bakgrunnen for utbruddet av første verdenskrig uten at vi faktisk har pålitelige og etterprøvede byggeklosser av kunnskap. Jeg vil herved forsvare delens plass i helheten!

Samspillet mellom del og helhet er avgjørende i læringssammenheng, selv de største slott består av fragmenter og deler. Når jeg stilles ovenfor ny kunnskap, går denne i samspill og midtspill med kunnskap jeg allerede har, og blir både prøvd og utviklet. Kunnskap er ikke informasjon vi skal oppsøke for å løse problemer, men utgjør de fragmentene som vi selv er sammensatt av. Byggeklosser som ikke er statiske, men som endrer seg hele tiden.

Jeg er engstelig for at vi skal lulle oss lenger inn i en forestilling om at det å kunne noe er gammeldags. Arkitekten uten kjennskap til håndverk er for øvrig tømmerens mareritt. Bare helhet er ikke forsvarlig uten spesifikke kunnskaper om delene.

Kompetansebegrepet består visst nok av «holdninger, kunnskap og ferdigheter», men jeg opplever det som om «kunnskap» for det første blir misforstått, deretter marginalisert og til sist satt på sidelinjen i denne fremtiden som er så lys at vi for lengst har måttet finne frem solbrillene. Under den industrielle revolusjon ble det skissert en løfterik fremtid der man slapp å arbeide. Sånn gikk det ikke.

Nå blir det skissert en fremtid der man er kompetent uten å kunne noe. Det er kanskje verre.

«Er det sånn at vi skal gå rundt ubesudlet av pugg, og med en håndholdt skjerm løse alle utfordringer som kommer i vår vei?»

# Neste nummer

kommer 22. februar!



Lærer Anna Rogstad underviser barneskoleelever i geografi. Sagene skole i Oslo, 1908 eller 1909.  
Foto: Anders Beer Wilse / Norsk Folkemuseums samling.

## Ledige Lærerindeposter.

I Lille-Elvedalens Skolekommune er følgende Lærerindeposter ledige:

1. Ved Steiens Skole: Der undervises 24 Uger i Smaaskolen og derhos for Tiden 112 Timer i Haandgjerning i Storskolen. Løn Kr. 8,00 og Kosthold Kr. 5,00. Fri Bolig og Brænde.
2. Ved Pladsens Skole: 24 Uger Undervisning i Smaaskolen og 112 Timer Haandgjerning i Storskolen. Løn Kr. 8,00 og Kosthold Kr. 5,00 pr. Uge. 3 Mdrs. Opsigelse.

For begge Poster sædvanligt Forbehold.

Ansøgninger bilagte med bekræftede Attester om Duelighed og moralskt Forhold indtil sidste Tid indsendes hertil inden 17de Juni d. A.

Lille-Elvedalens Skolestyre den 18de Mai 1899.  
**J. Grøtting,**  
Formand.

Her søkes det etter to lærerinner i Lille-Elvedalen (Alvdal i Hedmark). Attester om «Duelighed og moralskt Forhold» var obligatorisk. Fra Norsk Skoletidend (1899).

## Les om

Gjennom de 150 årene som har gått siden Norsk Skoletidend kom ut for første gang i 1869, har stillingsannonser utgjort en viktig del av utdanningstidsskriftene. Formen har variert gjennom årenes løp, men målet har hele tiden vært det samme – å finne rett person til rett jobb.

Annonsefrist: 6. februar

[marked@utdanningsnytt.no](mailto:marked@utdanningsnytt.no)



# Demokrati på timeplanen



● **Vidar Iversen**

lektor ved Stinta skole,  
Arendal

FOTO BIBBI OMTVEIT, KUNST OG DESIGN I SKOLEN

## Tar vi demokratiet for gitt?

«**At norske elever** er gode på demokrati, er blitt en etablert sannhet etter at norske elever har gjort det bra i den internasjonale demokratiundersøkelsen ICCS», skriver Guro Ødegård, forsker ved Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring i tidsskriftet *Bedre skole* 3/18.

6271 norske elever fra 148 ungdomsskoler deltok i undersøkelsen i 2016. Hovedfunnene var:

- Norske elever har høyt kunnskapsnivå og god forståelse av demokrati, samfunnssystemer og demokratiske prinsipper.
- De har høy tillit til politiske institusjoner og har positive holdninger til å fylle rollen som medborger.
- Det er en tendens til sosial utjevning blant norske elevgrupper fra 2009 til 2016.
- Den norske skolen kjennetegnes av sterke demokratiske trekk.

Dette er positive utviklingstrekk, bortsett fra at jentene har økt forspranget til guttene i demokratiforståelse og samfunnspolitisk engasjement fra 2009 til 2016. Det er et faktum at guttene presterer dårligere enn jentene på skolen og går ut av ungdomsskolen med dårligere karakterer enn jentene i nesten alle fag. Prestasjonene blir også svakere jo eldre guttene blir. En ekspertgruppe nedsatt av regjeringen i fjor fremla rapport i august. I den ble det pekt på flere mulige årsaker til ulikhetene: modenhet, forventninger, sosiale faktorer. I rapporten ble det fastslått at det finnes lite kunnskap om gode tiltak for å utjevne forskjellene. Dette er urovekkende.

Vi som kjenner elevene og skolehverdagen, har heller ingen fullgod løsning på problemet. Et større pedagogisk handlingsrom for å tilrettelegge for økt mestring og deltagelse hos guttene ville kanskje ha redusert forskjellene.

Forskeren som arbeidet med demokratiundersøkelsen, mener det er vanskelig å spørre 14-åringer om hvordan de vil utøve sin demokratiske rett, all den tid de er utelukket fra de fleste politiske arenaer. Det er ikke nødvendigvis noen forbindelse mellom det å kunne noe om demokrati og det å handle demokratisk.

Når elevene «skal stimuleres til samfunnsdeltagelse», må skolen finne måter å gi elevene erfaringer med demokrati, og gi dem troen på at det er meningsfullt å drive med.

Skolen skal være et sted for å ytre seg, tenke selvstendig og få erfaring med ulike former for deltakelse og medvirkning i ulike aktiviteter og at ens stemme teller. Det betyr at skoleledere og lærere må ta elevmedvirkningen på alvor. Aktiviteter som elevrådsarbeid, valgfagene Demokrati i praksis, Innsats for andre, «Skolevalg», FN-rollespillet om Sikkerhetsrådet er eksempler på god demokratiopplæring.

Utenfor skolen er Ungdommens Bystyre (UB) et fremragende tiltak. UB er et ungdomsråd og en høringsinstans som skal gi politikere og kommuneadministrasjon økt kunnskap om ungdommens meninger og løsninger. UB er etablert i flere større kommuner. I Arendal har de unge politikerne fått gjennomslag for blant annet kravet om flere helsesøstre.

I disse dager gjennomføres den årlige Elevundersøkelsen. På en skala fra 1-5 skåret 10. klassingene i Aust-Agder i fjor 3,2 poeng i «elevdemokrati og medvirkning», omtrent som på nasjonalt nivå. Resultatene tyder på at vi fortsatt har en jobb å gjøre for å «få alle med».

Vi har tatt for gitt at «oppslutningen om demokratiske verdier og prinsipper» står sterkt i befolkningen og at dette «binder nasjonen sammen». Men er «limet» like sterkt som før? Tar vi det for gitt, uten å bry oss nevneverdig om å holde det vedlike og ta aktivt del i de demokratiske prosessene? Det er tydelige forskjeller i oppslutningen mellom velgergruppene med hensyn til utdanningsnivå. Blant velgerne med kun grunnskoleutdanning avga 64,6 prosent stemme ved stortingsvalget i fjor høst. Halvparten av grunnskoleutdannede menn under 35 år holdt seg hjemme (!). I de tre siste stortingsvalgene har valgdeltakelsen ligget 25 prosent lavere hos dem med kun grunnskoleutdannelse enn hos dem med høyere utdannelse. Men det som er bekymringsfullt, er at forskjellen har økt. På 1990-tallet var denne forskjellen rundt 10 prosent.

Er disse tallene uttrykk for at velgere som mangler utdanning, som befinner seg langt nede på den sosiale rangstigen og ofte bærer et «taperstempel», ikke har tillit til politikerne og valgsystemet vårt, men velger å holde seg hjemme på valgdagen? Folk i denne kategorien kan bli et lett bytte for anti-demokratiske populistiske med lett-

«I de tre siste stortingsvalgene har valgdeltakelsen ligget 25 prosent lavere hos dem med kun grunnskoleutdannelse enn hos dem med høyere utdannelse.»

vinte løsninger og fremmedhat. Det beste forsvar mot dette er å styrke skolen, med tidlig innsats, varierte og tilpassede undervisningsopplegg, å inkludere alle, å ta elevmedvirkning på alvor og gi elevene mestringsopplevelser for å styrke selvbildet og fremme lærelysten.

Ved stortingsvalget i fjor var valgdeltakelsen relativt høy blant 18-åringene, 72,7 prosent. Men den sank betraktelig blant velgerne i midten av 20-årene, til 64,3 prosent. Ut fra tallenes tale er det urovekkende at voksne ungdommer tilsynelatende «faller så fort i fra». Heldigvis tar valgdeltagelsen seg opp og holder seg stabilt på over 80 prosent blant velgere på 45 år og eldre.

De politiske partiene er allerede i gang med å verve og nominere listekandidater til neste års kommune- og fylkestingsvalg. Ved valg til kommunestyre og fylkesting stiller valgloven krav om at det må oppføres minst sju kandidatnavn på valglistene. Ikke alle partier makter å stille lister, interessen er laber, og ungdommen står heller ikke i kø for å la seg velge.

I NRK-programmet «Verdibørsen» 17. oktober ble det etiske spørsmålet «Må vi ofre demokratiet for klimaet for å tvinge verden til gode klimалøsninger?» tatt opp til debatt. En av debattantene, filosofen Einar Øverenget, satte dette temaet på spissen i en kronikk i Dagens Næringsliv allerede for åtte år siden. «Demokratiet har mange svakheter som problemløsende styreform. Et opplyst enevelde [...] kunne produsere raskere og mer effektive resultater når det gjelder klimautfordringene, terror- og fattigdomsbekjempelse ...», skrev Øverenget. Hans betraktninger ble imøtegått av statsviteren Tora Skodvin: – Klimautfordringene er et samhandlingsproblem, hevdet hun. – De løses ikke gjennom diktat, men gjennom fellesskapsløsninger.

For oss som jobber for å gi ungdommene trua på demokratiet er Skodvins konklusjon noe mer oppmuntrende enn Øverengets dystre betraktninger. Det er ingen motsetning mellom demokrati og bærekraftig utvikling, tvert imot. Platon påstod at demokratiet nok er den beste av de dårligste styreformene. Tross svakheter med folkestyret ville et opplyst enevelde neppe håndtert klimautfordringene bedre, heller ikke oppdragelsen og dannelsen.

# ARBEID MED ORD

[www.arbeidmedord.no](http://www.arbeidmedord.no)

Tlf.: 380 33 002 Epost: [sven@arbeidmedord.no](mailto:sven@arbeidmedord.no)



## LESE- OG SKRIVETRENING

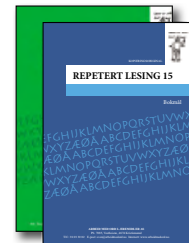
### REPETERT LESING

Totalt 24 hefter. 1.-10. trinn, vgs.

BM og NN. kop.or.

Digital utgave.

Pris pr. hefte kr 450,- + mva.



### FOKUS PÅ SKRIVING 1-6

Passer best på 1.-4. trinn

Passer meget godt for

**minoritetsspråklige**

BM, NN. Digital utgave. Kop. or.

Pris pr. hefte kr 490,- + mva



### LESEØVING 1 OG 2

Lesetrening 1.-4. trinn.

BM, NN. Kop.or.

Digital utgave.

Pris kr 520,- + mva pr. stk.



### 15 LETTLESTBØKER (1.-6. TRINN) M/ OPPGAVESAMLING

Tre fylldige oppgavesamlinger.

m/ digital utgave. Kop.or.

kr 480,- pr. stk. + mva.

Bøker kr 40,- pr. stk. BM, NN.



### SIRKELSERIEN (5.-7. TRINN) M/ OPPGAVESAMLING

10 lettlestbøker. Kr 50,- pr. stk.

To fylldige oppgavesamlinger m/ digital.

utgave, kop.or. kr 480,- pr. stk. + mva. BM, NN.



### LYDLEK

Lekbasert opplegg med

de norske språklødene.

5 permer + spillutstyr.

Kun BM. Kop.or.

Førpris kr 3700,- + mva. Nå kr 2700 + mva.

**Kr 1000,-  
i avslag**



### ANNET MATERIELL:

**Helhetslesing A-F og Lesestrategier 1-4**



# Riv taushetsmuren



● **Kjersti Helgeland**  
kurs- og foredragsholder,  
Sustainable Passions,  
festivalsjef for  
Nytfestivalen  
FOTO PRIVAT

Ønsker vi at den oppvoksende generasjon skal få et positivt forhold til sin egen kropp og seksualitet? Da har vi sjansen til å stake ut en ny retning nå.

**Jeg har akkurat** avsluttet min andre turné for Den kulturelle skolesekken i Akershus med foredraget «Din seksualitet – en privatsak? En reise i seksualitetens kulturhistorie» for videregående skoler – og det har gitt endel refleksjoner og tanker jeg gjerne vil dele.

**I videregående skole** er seksualitet ikke spesielt nevnt i læreplanene, men det kan inngå i for eksempel samfunnsfag og religion, om læreren legger opp til det. Når det gjelder seksualitetsundervisning, skal elevene være utlært etter ungdomsskolen. Derfor er seksualitet på timeplanen noe utenom det vanlige, og jeg opplever at både lærere og elever er spente.

**Når jeg snakker** om seksuelle skjellsord og trakassering, om ulike seksuelle uttrykk og sexobjektivering, er det stille. Når jeg snakker om fallossteiner, nakenhet og porno er det endel, særlig yngre gutter, som ikke klarer å la være å kommentere til sidemannen. Når jeg holder fram en modell av klitoris, er det toppen én-to elever av 90 som vet hva det er, og når jeg viser bilde av et par som har sex, har jeg opplevd at jenter med fremmedkulturell bakgrunn skjuler ansiktet i hendene. Det er helt tydelig at temaet vekker følelser, og det er tydelig at de ikke er vant med å få temaet presentert på en så direkte måte på skolen.

**Mitt foredrag handler** om hvordan språket vi bruker påvirker vår seksualitet og vår livskvalitet, om hvordan vår seksualitet blir formet og manipulert, både av de som mener de vet hva som er best for deg, de som vil tjene penger på din seksualitet, og ikke minst hvordan vi, med våre ord og handlinger, er med å påvirke og forme samfunnets syn på seksualitet. Gjennom en rekke eksempler setter jeg deres seksualitet inn i en kulturhistorisk kontekst. For mange er nok dette en blanding av ny og kjent kunnskap, men vinklingen og sammensetningen er ny. «Jeg har aldri tenkt på det på den måten før!»

**Det føles som** om jeg kommer med en lyskaster,

og lyser rundt i ulike kroker og kroker i et mørkt rom. Når timen er over, slås lyskasteren av, og seksualiteten forsvinner inn i mørket igjen. Seksualitet er fortsatt et ikke-tema i vårt samfunn. De fleste lærere og elever er ikke komfortable med å snakke om det, de er usikre på hvilke ord de skal bruke, de har lite trening i å snakke om det. Det at noen elever helt tydelig har stor motstand mot temaet, og lærerne vet de kommer fra familier der alt som har med seksualitet å gjøre, er tabu, gjør det ikke lettere.

**Jeg mener vi** fortsatt har en taushetsmur rundt seksualitet i vårt samfunn i dag. Joda, vi er omgitt av seksualitet, det tas opp i media og vi kan google oss til det meste. Men vi snakker likevel ikke om det! En norsk undersøkelse viste nylig at 30 prosent aldri eller sjelden snakker med partneren sin om seksualitet. Er det da sannsynlig at de snakker med sine barn, eller andre? Vi kan snakke om de fleste ting som er viktig for vår livskvalitet; mat og helse, trening, barneoppdragelse, relasjoner, til og med følelser – men prøv å ta opp seksualitet i lunsjpausen eller i familieselskapet! De fleste tenker på seksualitet som noe privat, noe man ikke snakker om med enhver. Ja, slik er det for de fleste i Norge i dag. Det er ikke slik i alle kulturer, det har ikke vært slik til alle tider. Og har du tenkt på konsekvensen av denne holdningen? Det holder ikke, som en gammel bekjent sa som kommentar til hva jeg jobbet med: «Jeg snakker aldri om det, så jeg har i alle fall ikke påvirket noen!».

**Taushet snakker like** høyt som tale, og bak taushetsmuren florerer myter og feilkunnskap, tabuer og skam. Vårt samfunn er gjennomsyret av sex-negative holdninger som skamming, prestasjonsfokus, kroppspress og sexobjektivering, i tillegg til en snever og heteronormativ framstilling av seksualiteten. Dette legger et stort press på ungdom i dag. Samtidig er seksualitet en viktig del av maktspeilet på skolen. Skjellsord som hore og homo hagler, jenter henger ut hverandre for utseendet på fitta, gutter kan åpent kommentere at det er mest digg å knulle med jenter som ikke

«Vi må ta kraften tilbake!  
Vi må normalisere seksualiteten, rive taushetsmuren, oppdatere vår kunnskap, øve på å snakke om den, få et språk som vi er komfortable med og eier.»

vil, for mange er det verre å snakke om prevensjon før man har sex enn å kjøpe angrepille etterpå, og alfaguttene selger rulling på russebussen mot en blowjob. Nei, dette er ikke hele bildet, men det er overskyggende og svært skadelig. Og det er altfor få som snakker med ungdommen om dette og kan bidra til å justere bildet og legge motvekt på skåla.

**Lærerne ser konsekvensene;** usikkerheten, aggresjonen, den likegyldige masken som tas på, den undertrykte smerten. Dagens status gavner ikke elevene, eller samfunnet. Det er på tide med et systemskifte.

**Seksualiteten er en kraft** som er med oss fra før vi er født til vi dør, og den kan være en kilde til glede, nytelse, varige relasjoner og god livskvalitet. Det handler om vår egen helse og livsmestring, og det handler om hvordan vi som medborgere bidrar til utformingen av samfunnet. Vi må ta kraften tilbake! Vi må normalisere seksualiteten, rive taushetsmuren, oppdatere vår kunnskap, øve på å snakke om den, få et språk som vi er komfortable med og eier. Skolen kan ikke klare dette alene, men den kan være en viktig aktør gjennom et helhetlig utdanningsopplegg i 13 år.

**Den pågående fagfornyelsen** gir mulighet for å sette en helt ny standard. De tverrfaglige temaene «Folkehelse og livsmestring» og «Demokrati og medborgerskap» kan potensielt bidra til taushetsmurens fall. Hvis man vil. Men det vil kreve en helhetlig og konsistent innsats, fra lærerutdanningen til lærerværelset, foreldremøtene og gjennom alle klassetrinn.

Det vil kreve at vi konfronterer de kreftene som tjener på å holde seksualiteten i kjellermørket, og at vi tør konfrontere både vår egen og andres usikkerhet, skam og redsel. Vi må snakke om den, lære, diskutere. Om sammenhengen mellom psykisk, fysisk og seksuell helse, intimitet, kjærlighet, relasjoner, tillit, verdighet og respekt. Seksualitet i sosial, kulturell, historisk eller personlig kontekst kan passes inn i alle fag.

Om vi kunne sikre all ungdom god, relevant kunnskap om positiv seksualitet fra kompetente voksne ville det ikke bare være forebyggende mot seksuell trakassering, overgrep, kjønnssykdommer, uønskede graviditeter, depresjon og mye mer, det kunne rett og slett gi bedre liv, mer glede, bedre relasjoner. For alle, men spesielt for sårbare grupper som man vet sliter ekstra, med for eksempel funksjonsnedsettelse, kjønnsidentitet eller skeiv legning.

«Lærerne ser konsekvensene; usikkerheten, aggresjonen, den likegyldige masken som tas på, den undertrykte smerten.»

**Å normalisere seksualitet,** kropp og nakenhet, bryte ned tabuer basert på uvitenhet og frykt og å normalisere det å snakke om seksualitet både for unge og voksne, er ikke gjort i en håndvending. Men om vi er modige, og tør sette ambisiøse, tydelige mål samt følger det opp i lærerutdanning og etterutdanning så er det mulig. Det finnes gode eksempler og andre vi kan lære av, blant annet har UNESCO utviklet gode, evidensbaserte veiledere for en helhetlig seksualitetsundervisning, og her hjemme er opplegget «Skeiv kunnskap» en god start på en kursending.

**Ønsker vi at** den oppvoksende generasjon skal få et positivt forhold til sin egen kropp og seksualitet, og få det beste grunnlaget for å oppleve seksuell glede og skape dype, kjærlighetsfulle relasjoner? Da har vi sjansen til å stake ut en ny retning nå.



Høgskulen  
på Vestlandet

## Lærarspesialistutdanning i kroppsøving 8.-13. trinn

Jobbar du som kroppsøvlingslærer, og ønskjer å fordjupe deg meir i kroppsøvlingsfaget? Då er dette ei aktuell vidareutdanning for deg!

Utdanninga er eit tilbod innan Utdanningsdirektoratet si satsing «Lærarspesialist».

- > Studiet er samlings- og nettbasert
- > Campus: Sogndal, Stord og Bergen
- > 60 studiepoeng over to år
- > Søknadsfrist 1. mars

Les meir på [hvl.no](http://hvl.no)





## ● Utdanningsforbundet

# Foreslår lavere kontingent

Siden Utdanningsforbundets oppstart har kontingentsatsen vært på 1,35 prosent. Vi har bygget opp en sterk organisasjon over mange år. Økonomien i forbundet er god. Vi mener det nå kan koste mindre å være medlem – uten at dette vil svekke tilbudet til medlemmene.

Siden stiftelsen av Utdanningsforbundet i 2002 har kontingenten ligget på det samme nivået – alle medlemmer i arbeid har betalt 1,35 prosent av lønnen. I snitt betaler hvert yrkesaktivt medlem drøyt 7000 kroner året i kontingent. Vi foreslår nå at kontingentsatsen bør reduseres til 1,25 prosent. En reduksjon på 0,1 prosentpoeng vil medføre at kontingenten blir om lag 500 kroner billigere per år for fullt betalende medlemmer.

Kontingentreduksjon har vært tema på flere landsmøter uten at det har blitt vedtatt. Flere årsaker tilsier at denne gangen bør landsmøtet gå inn for det:

### \* Utdanningsforbundet har nå en økonomi som tåler det

Utdanningsforbundet har over 800 millioner kroner i årlige kontingentinntekter. Kontingentinntektene bestemmes av antall medlemmer og lønnsnivået til medlemmene. Både lønnsvekst hos medlemmene og medlemstilstrømming til Utdanningsforbundet har over år styrket vår økonomi. Å redusere kontingentsatsen til 1,25 prosent vil redusere kontingentinntektene med nærmere 60 millioner kroner. Det er et høyt beløp. Vi mener likevel dagens økonomi gjør det mulig å redusere

kontingenten uten at tilbudet til medlemmene forringes. Et kutt i kontingentsatsen vil gjøre at noen prioriteringer må foretas for å tilpasse driften, mens region- og kommunereformen samtidig vil gi færre lokal- og fylkeslag med de innsparinger det medfører. (Se eget punkt under.)

### \* Medlemstallet øker

Utdanningsforbundet har om lag 180.000 medlemmer. Det har vært medlemstilstrømming over mange år, og siden januar 2017 har vi økt med 10.000 medlemmer. Dette har gitt økte kontingentinntekter, og selv om noe spises opp av lønns- og prisvekst, gir det likevel en realvekst i Utdanningsforbundets inntekter.

### \* Konfliktfondet er betydelig

Tidligere avsatte Utdanningsforbundet mellom tre og fire prosent av kontingentinntektene til vårt konfliktfond. Etter å ha vært i konflikt i de fire foregående hovedoppgjørene før forrige landsmøte, ble tilførselen økt til fem prosent. I tillegg har fondet fått tilført betydelige summer fra organisasjonsnivåene etter vedtak i sentralstyret og representantskapet. Konfliktfondet er i dag svært solid, og det vil derfor være mindre behov for tilførsel av kontingentmidler til fondet fremover.

### \* Region- og kommunereformen gir rom for innsparing

Den pågående reformen vil gi en reduksjon på 70



FOTO: PAAL SVENSEN

lokallag og 11 fylker i stedet for dagens 19. Dette betyr reduserte kostnader, selv om tilbudet til medlemmene vil bli opprettholdt. Selve sammenlåingsprosessen vil medføre ekstrakostnader, noe som er grunnen til at den nye kontingentsatsen først er foreslått med virkning fra 2021.

Vår anbefaling til høstens landsmøte er derfor at det vedtar at kontingenten i Utdanningsforbundet settes til 1,25 prosent med virkning fra 1. januar 2021.

**Steffen Handal**  
**Hege Elisabeth Valås**  
**Terje Skyvulstad**

## ● Innføringstilbudet til nyankomne minoritetsspråklige elever

# Kjære kollega!

Jeg er lærer i innføringstilbudet ved Greveskogen videregående skole i Tønsberg. I år har vi elever fra 12 nasjoner fordelt på 36 elever. Gjennom de 10 årene jeg har jobbet med denne gruppa, har jeg hatt mer enn 30 nasjoner innom klasserommet.

Jeg står på scenen hver dag, og jeg nyter det. Hver dag har jeg en ny rolle, enten som statsminister, haren i eventyret, Pinocchio, et hjerte, et barn, en elev, et tre, en konge eller rett og slett et medmenneske.

Jeg står på scenen foran det mest fantastiske publikum dere kan tenke dere. Det mest kritiske, det mest henrivende, det som roser med smil og skinnende øyne. Det er et fargerikt publikum med en impulsiv respons. Noen ganger føles det som «djevelen» sitter i salen, men også engler.

Selv når jeg går opp på scenen med lite energi, kjenner publikum meg og gir den energien jeg trenger for å kunne undervise en hel dag.

Jeg er altså ingen diva, men en lærer som elsker

jobben sin. Hele Norge bugner av flotte barn og ungdommer som bare ønsker å bli hørt, de ønsker å bli sett. Jeg ser ikke alle 100 prosent, men det at jeg bryr meg, kan forandre fremtiden for noen.

Jeg står på scenen hver dag, ikke for å bli sett, men for å se.

**Jorun Camilla Krüger**  
lærer ved Greveskogen  
videregående skole i Tønsberg



## Har du noko på hjartet?

Dine meiningar er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar til debattansvarleg Ståle Johnsen på [debatt@utdanningsnytt.no](mailto:debatt@utdanningsnytt.no). Debattinnlegg kan vere på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000-8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på mellom 8000 og 12.000 teikn. Vi ber alle oppgi fullt namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen set retten til å kutte og redigere i innlegga som vilkår. Innlegg kan òg bli publiserte på Utdanningsnytt.no.

### Planlegging i skolen

## Livet etter en planleggingsdag

Det er mulig jeg som lærer har glemt noe i år også, men etter planleggingsdagen er jeg som vanlig klar til – eller nødt til – å benytte en liten Plan B her og der.

Og kanskje flere bokstaver. Med utgangspunkt i læreplan, timeplan, ukeplan, halvårsplan og årsplan, har jeg i min planlegging inkludert både fagplan, fagdagsukeplan, vurderingsplan, aktivitetsplan, opplæringsplan, innføringsplan og prøveplan, samt at jeg har hatt i bakhodet både utviklingsplan, handlingsplan, oppfølgingsplan, beredskapsplan og evakueringsplan.

I tillegg har jeg studert ulike nettsteder, virtuelle rom, områder, seksjoner, lokasjoner, mailer, mapper, apper, lister, dokumenter og skjema. Jeg har også forsøkt å ta hensyn til informasjonen i skolens info-perm, hjemmeside og felleskalender, årshjul, læringsplattformen Canvas, registrerings- og dataauthentings-systemet SkoleArena (ja, haha, de skriver det sånn), Outlook, brukerveiledninger, forskrifter, oppdateringer

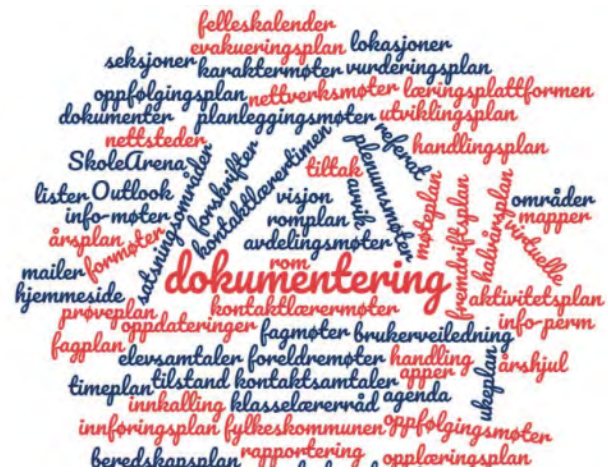
fra fylkeskommunen, skolens satsningsområder og for ikke å snakke om skolens visjon.

Nå gjenstår det bare å følge med på romplan og møteplan med tilhørende plenums møter, fagmøter, avdelingsmøter, kontaktlærermøter, kontaktlærertimen, kontaktsamtaler, foreldremøter, klasselærerråd, elevsamtaler, medarbeidersamtale, planleggingsmøter, info-møter, nettverksmøter, verneombudsmøte, karaktermøter, formøter og oppfølgingsmøter og sammen med møtene benytte ulike skjema for innkalling, agenda, tilstand, handling, avvik, rapportering, dokumentering, dokumentering, tiltak, referat for deretter å avslutte med en liten fremdriftsplan.

Da skulle alt være klart til å boltre seg i kreative, inspirerende, innovative, sprudlende og læringsrike undervisningsøkter.

**Marianne Mo**

lektor ved Trondheim Katedralskole



Lærernes planarbeid kan til tider være temmelig komplekst, antyder lektor Marianne Mo.

ILL. UTDANNING



Gratis videreutdanning:

## Lærerspesialist i profesjonsfaglig digital kompetanse

Ta et deltidsstudium på masternivå som løfter din digitale kompetanse. Studiet lar seg kombinere med jobb.

- 60 studiepoeng over to år
- Stipendordning via UDIR
- Nett- og samlingsbasert
- Søknadsfrist 1. mars

[usn.no/LS-pfdk](https://usn.no/LS-pfdk)

Høgskulen på Vestlandet

USN Universitetet i Sørøst-Norge



● **Kommentar til artikkelen «Utdanning fyller 150 år» i Utdanning nr. 1/2019**

## Utdanning fyller 150 år?

Etter at Utdanning nr. 1/2019 kom i postkassa, kjenner eg behov for å kome med eit par kommentarar. Bladet presenterer seg som 150-åring, og med ny redaktør.

Eg vil gjerne gratulere den nytilsette redaktøren, Kaja Mejlbo. Det er god grunn til å ønske lukke til med ei viktig oppgåve. Det er ikkje utan vidare beint fram å vere den fremste ansvarlege for eit tidsskrift i ein organisasjon med nær 180.000 medlemmar. Vi er mange her ute som vil ha synspunkt på det redaksjonen vel av tema, fokus og presentasjon.

Hovudgrunnen til at eg skriv, er overskrifta «Utdanning fyller 150 år», og ikkje minst presentasjonen av sjølve historia bak bladet og organisasjonen. At Utdanning er 150 år, er vel ei tabloid omskriving. Men eg skjønar godt at redaksjonen vil markere ein 150-års tidsskriftshistorie. Og når ein heisar historiefana så høgt, bør ein kanskje vere litt meir påpasseleg når ein refererer historia, meir enn det redaksjonen har vore i denne presentasjonen.

Mange organisasjonar, blad og redaktørar har vore med på vegen fram til dagens Utdanning og Utdanningsforbundet. Eg ventar ikkje alle detaljar.



– At Utdanning er 150 år, er ei tabloid omskriving, skriv Einar Lid.

Men at alle organisasjonar og alle blad kom med, burde vere sjølvsagt. Til dømes er verken Norges Handelslærerlag eller bladet Mercator nemnde. Å oversjå Skoleforum og å gå så lett over Skolefokus er også for lettvtint. Dei var begge tonegeivande utdanningspolitiske organisasjonsblad i sine periodar, med Finn Stoveland som redaktør – også dei med nasjonale prisar. Dessutan var det fire organisasjonar som fusjonerte i 1993: Norges Handelslærerlag, Norsk Spesiellærerlag, Norsk Faglærerlag og Norsk Undervisningsforbund (NUFO).

Ein tredje grunn som ligg meg på hjartet, er vektinga av stoff i høve til steg og medlemsgrupper. Det er viktig å ha med seg historia til Utdanningsforbundet slik at ein ikkje gløymer dei forskjellige, og nærast overser viktige grupper og skuleslag. Dette gjeld ikkje minst redaksjonen, men også dei tillitsvalde og tilsette. Kanskje det er grunn til å ta fram dei mange bøkene, minst fem, som er skrivne om desse organisasjonane og organisasjonsutviklinga og få med seg den mangeårige historia. Ho er grunnlaget for både Utdanningsforbundet og Utdanning. Dei mange blada opp gjennom tida talar for seg og gir samla eit bilete av norsk barnehage- og skulepolitikk som brei, mang-

faldig og i utvikling.

Så står att å ønske den nye redaktøren og dei andre i redaksjonen godt bladår! Og eg takkar gamleredaktøren, Knut Hovland, for samarbeidet, og ønskjer han lukke til som pensjonist.

**Einar Lid**

● **Helse og livsmeistring**

## På høg tid med kurs i helse og livsmeistring

Først vil eg takke for ein sær god kronikk om «Erfaringar med psykisk helse på timeplanen» av Anne Hilde Lystad og Kristin Garaas Løchen i Utdanning nr. 1/2019.

Som pensjonert lærar som har arbeidd i ungdomsskulen i nær førti år, kjenner eg godt til kor viktig ungdomstida er. Dessutan er eg pårørende som har hatt psykiske lidningar i familien og kan sjå saka frå fleire sider.

Det er med glede eg ser at faget helse og livsmeistring skal inn i læreplanen for 2020. Det er på høg tid at både lærarar og foreldre blir kursa i dette emnet, da det lenge har vore mange ungdommar som har slite med sine kjensler og ikkje veit korleis dei skal takle dei. Eg har sjølv bede om hjelp av helsesøster til å ta dette opp i klassene men det blir for lite med berre eit innspel. At det blir sett av timar over ei tid, vil gje ro og arbeid med psykisk helse. Dette at filmsnuttar vil belyse korleis ungdomar blir einsame, mobba og sett utanfor vil gje ei større innsikt i heile problemet.

Eg vonar at alle kommunar vil bli kjent med opplegget som blir brukt i Ålesund, slik at dette blir naturleg å ta opp i ungdomsskular over heile landet. Organisasjonen Mental helse kan vera ein god ressurs dersom nokon treng hjelp til gjennomføringa. Eg ser med glede fram til at emnet kan bli naturleg å ta opp for alle som er glad i ungdomane våre.

**Torgunn Holm Maurset**  
pensionert ungdomsskulelærar frå Gausdal

● **Utdanning**

## Trykk-kvaliteten i Utdanning

Eg har nett lese gjennom medlemsbladet Utdanning, og der er mykje godt og interessant stoff. Men for å kunne lese dette bladet må eg nytte lese-lupe. Den vanlege trykk-kvaliteten i artiklane er så småstilt at berre ingressen har bokstavar på størrelse med vanleg trykk i andre aviser og bøker.

Eg har til vanleg ikkje problem med synet, og eg les aviser og bøker utan problem. Men når eg skal lese Utdanning, må eg nytte lupe, og eg må prioritere i lesestoffet kva eg skal bruke tid på å lese.

Dette er eit problem som eg trur mange av medlemene plagast med, og det er ikkje eit medlemsblad verdig at ein pøser på med mykje godt lesestoff som medlemene ikkje kan få full nytte av.

Eg vil oppmode redaksjonen til å gi betre trykk-kvalitet i medlemsbladet Utdanning.

**Steinar B. Grimstad**

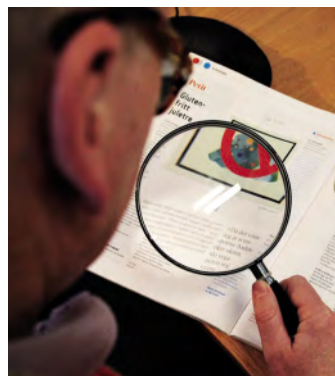


FOTO: UTDANNING



● «Tvungen sommerskole er lite fruktbart» på [utdanningsnytt.no](http://utdanningsnytt.no) 8. januar

## Alle barn skal kunne norsk før de begynner på skolen

Professor Margareth Sandvik kritiserer i et innlegg flertallet i Oslo Høyres programkomites forslag om sommerskole for skolestartere med svake språkferdigheter. Det virker som Sandvik har misforstått forslaget.

Ingen tror at sommerskole alene kan løse utfordringer med svake norskferdigheter. Snarere tvert imot. Oslo Høyre har en større visjon og en lengre tiltakspakke.

Oslo Høyres visjon er at alle barn skal kunne norsk før de begynner på skolen. Dette er et mål de borgerlige partiene dessverre står alene om i Oslo-politikken, og som byrådet aktivt har nedstemt.

Målet vårt forplikter. Kommunerevisjonen i Oslo har flere ganger påvist store kvalitetsforskjeller mellom barnehagene i byen. Det er dessverre for tilfeldig om barn får den språkstimuleringen de har behov for. Det viktigste vi foreslår, er derfor bedre og mer systematisk norskopplæring i barnehagen.

Språkutvikling i barnehagen forutsetter at barnehagene har gode profesjonsfellesskap, har tid til felles vurderingsarbeid og utvikler tiltak for bedre språkmiljøet. For å sikre dette trenger Oslo et bedre tilbud om kompetanseheving til de ansatte, samt tilstedeværende og tydelig ledelse. Det er nedslående at Oslo mangler 400 barnehagelærere.

I stedet for å søke staten om å slippe å oppfylle

det nasjonale kravet til antall pedagoger, har Oslo Høyre foreslått å utdanne og ansette flere. Jeg mener i likhet med Sandvik at dette er de viktigste grepene.

Dette står imidlertid ikke i motsetning til tiltak som sikrer en tryggere overgang fra barnehage til skole. Det står ikke i motsetning til forslaget om å innføre et sommerskolekurs for barn som skal starte i første klasse og har svake språkferdigheter.

Oslo Høyres forslag er faktisk inspirert fra et populært eksisterende kurs på Oslo sommerskole, «Bli skoleklar – med godt norsk i sekken», utviklet av pedagogisk-psykologisk tjeneste. På enkelte skoler går halvparten av skolestarterne på kurset.

For å nå ut til de barna som ofte er mest sårbare i overgangen fra barnehage og skole, foreslår flertallet i programkomiteen at tilbudet skal være en obligatorisk forberedelse.

Håpet er at det vil forplikte barnehagene til å informere foreldrene om tilbudet, og at lærerne i første klasse får informasjon tidligere om hvilke barn som trenger særskilt oppfølging. I stedet for 10 år obligatorisk opplæring blir det 10 år og to uker.

Obligatorisk eller ei, det er ikke det viktigste for oss. Det viktigste er at vi får et tilbud og at byrådet



FOTO: HØYRE

blir villig til å målrette innsatsen mot de barna som trenger språkopplæring.

Ingen barn lærer seg norsk på to uker. Men for mange barn er overgangen fra barnehagen til skolen og skolegården stor. Hvor er toalettet? Hvor er klasserommet? Hva heter læreren igjen? Overgangen er enda større for barn som har svake språkferdigheter og begrepsforståelse.

Det finnes ingen kvikkfiks. Men Oslo Høyre ønsker diskusjonen og nye forslag velkommen. Vi løser ikke viktige utfordringer dersom vi tolker hverandres intensjoner i verste mening.

**Mathilde Tybring Gjædde**  
stortingsrepresentant for Høyre



Høgskulen  
på Vestlandet



### Videreutdanning i profesjonsfaglig digital kompetanse for lærere

Er du lærer for 1.-10. trinn og vil finne ut mer om hvordan du kan bruke ny teknologi i undervisningen?

Videreutdanningen er en del av ordningen Kompetanse for kvalitet.

- > 30 studiepoeng på ett år
- > 100 % nettbasert
- > Søknadsfrist 1. mars

[Les mer på hvl.no/pfdk](http://hvl.no/pfdk)





## ● Utdanningsforbundet

# Reiseforsikringen vår

Som medlem av Utdanningsforbundet har jeg alltid trodd at jeg har hatt gode forsikringsavtaler. Jeg har betalt mine forsikringspremier i den tro at forsikringsselskapet ville hjelpe dersom uhellet først var ute. Det stemte ikke.

18. juli 2018 fløy vi fra Korfu i Hellas til London Gatwick med flyselskapet EasyJet. Avgangen fra Korfu ble forsinket med over en time. Årsaken vi fikk opplyst, var at det skyldes en «teknisk feil». Vi måtte også sjekke inn bagasjen vår i stedet for å kunne ta den med inn i flyet da cabinen allerede var full. Derfor måtte vi også helt nødvendig vente på innsjekket bagasje på Gatwick. På grunn av disse omstendighetene kom vi 5 minutt for seint til innsjekkingen med Norwegian til Oslo. Vi måtte da kjøpe helt nye flybilletter til neste dag, og vi måtte betale for hotellrom og mat på Gatwick. Totalkostnaden kom på ca. 13.000 kroner.

Vel hjemme kontaktet jeg EasyJet for å få en

bekreftelse på forsinkelsen. Da jeg omsider fikk denne, stod det at flyet «was delayed due to operational reasons and not technical issue». Jeg kontaktet tryg.no og sendte inn kopier av alle de papirene som de ba om.

Siden vi var helt uten skyld i noe av forsinkelsen, trodde jeg at forsikringsselskapet ville betale ut merutgiftene våre. Der tok jeg fullstendig feil.

I svaret fra Tryg står det: «Vi forstår at forsinkelsen ikke kunne klandres deg. Reiseforsikringen dekker imidlertid ikke alle årsaker til at en forsinkelse kan skje». Og videre: «Forsinkelsen må skyldes kollisjon, utforkjøring, teknisk feil, nødlanding eller værforhold, og ramme det transportmiddelet sikrede skal reise med».

EasyJet ønsker selvfølgelig ikke å dokumentere «teknisk feil». De kaller det heller driftsårsaker («operational reasons»), hva nå det måtte være. Uansett skriver Tryg at jeg ikke kan klandres, men



– **Siden vi** var helt uten skyld i noe av forsinkelsen, trodde jeg at forsikringsselskapet ville betale ut merutgiftene våre. Der tok jeg fullstendig feil, skriver Per G. Rødland.

FOTO WIKIMEDIA COMMONS / RONNIE MACDONALD, CC BY-SA 3.0

likevel får jeg ingen utbetaling!

Jeg ønsker med dette innlegget bare å informere andre som har samme «gode» reiseforsikring om at den ikke er så god som dere tror. Jeg vil skaffe meg en annen reiseforsikring i år.

**Per G. Rødland** | medlem 827063

## ● Mobbing

# Alle kan gjøre noe

Det gjør vondt i magen å tenke på mobbing. Å oppleve det selv, ja visst. Men det verste er tanken på alle barna og ungdommene våre. At mange av elevene på videregående skole opplever mobbing, er helt uakseptabelt.

Utdanningsdirektoratet har spurt elevene. I Rogaland oppgir hele 4,2 prosent av elevene at minst to-tre ganger i måneden er blitt mobbet av medelever, digitalt mobbet av noen på skolen, eller av voksne på skole. Det er snakk om rundt 800 elever på våre 27 videregående skoler. På landsbasis svarte 6,6 prosent av elevene i 2017 at de er blitt mobbet minst to til tre ganger i måneden. Året før svarte 6,3 prosent det samme.

I omtrent hvert eneste klasserom sitter en ungdom eller to som regelmessig har det helt fryktelig. Både som mamma og politiker er det derfor lett å bli motløs. Det er det vi ikke må bli.

Ingen kan gjøre alt. Men alle kan gjøre noe. Som foreldre har vi ansvar for at ingen skal bli mobbet. Vi må snakke med barna våre. Unngå at dine barn bidrar direkte eller indirekte til at mobbing finner sted! Vi og barna våre må slutte å muliggjøre mobbing.

Overhører vi mobbing, skal vi gi beskjed. Som mamma, pappa, lærer, medelev, fotballtrener og forbipasserende. Som enkeltmenneske og medmenneske.

De ulike myndighetene, og vi som politikere, må ta et større ansvar. Direkte og indirekte. Vi skal selv være forbilder. I det offentlige ordskiftet, og særlig på sosiale medier, er vi slett ikke alltid det.

Enten selv ved å være ufine. Eller ved å se på når andre er det. Vi er med på å muliggjøre et debattklima som er destruktivt og som muliggjør mobbing og trakassering.

Vi vet også at det er store mørketall. Dette er nemlig vondt og vrient å snakke om. Det er tabu, det er stigmatiserende, og mange ønsker ikke å bli satt i noen offerrolle. Derfor er det vanskelig å ta grep, og derfor må vi redusere terskelen for å bry seg – og å si ifra.

Rogaland fylkeskommune er ansvarlig for all videregående opplæring, altså for de aller fleste ungdommene våre mellom 16 og 19 år. For drøyt to år siden gjorde vi et konkret grep ved å etablere et mobbeombud, som nå jobber fulltid med disse pro-

blemstillingene. Hun er jevnlig ute på skoler og snakker med elever, foreldre og andre som trenger råd og veiledning. Hun går også inn i konflikter som har låst seg. Tilbakemeldingene etter to år er så gode som de kan få blitt. De offisielle tallene har gått ned.

Men vi må gjøre mer. Mye tyder på at det er flere som bryr seg enn som faktisk sier fra. Terskelen er i dag høy for å kontakte en ansvarlig voksen. Derfor ønsker vi nå en såkalt mobbeknapp på alle våre videregående skoler.

Mobbeknappen er en elektronisk varslingskanal – i form av en nettløse på skolens hjemmeside – som kan benyttes av elever, foreldre og foresatte. Man fyller ut et skjema for å beskrive hendelsene, og rektor er pålagt å følge opp med en konkret plan for hva som må gjøres.

Vi skal bry oss, og vi skal si ifra. Vi har et valg, og må vi tørre å ta det. Alle har et ansvar for at ingen blir mobbet.

**Marianne Chesak (Ap)**  
Fylkesvaraordfører i Rogaland

# Rett på sak

## ● Bemanning i barnehagene

### Bedre sikkerhet starter med bedre grunnbemanning!

Barnehage- og foreldreopprøret har i lang tid advart mot at lav grunnbemanning i norske barnehager i ytterste konsekvens kan føre til alvorlige ulykker.

De siste ukers mediasaker om alvorlige hendelser og ulykker i norske barnehager har ført til et fokus på sikkerhet i barnehagen.

For Barnehageopprøret og Foreldreopprøret er det åpenbart at barns sikkerhet i barnehagen er like viktig enten de er våkne eller sover. Det er trist at det må skje alvorlige ulykker før sikkerhet for barna blir et tema. Vi må ha en grunnbemanning som sikrer nok ansatte til å ivareta barna hele dagen, i alle situasjoner.

Det er en grunn til at de siste tids hendelser skjer, og vi mener at dårlig bemanning kan være en faktor i dette bildet. Dette har Barnehage- og foreldreopprøret advart om i snart ett år. Over 500 #uforsvarlig-historier det siste året forteller at sikkerheten i landets barnehager ikke blir ivaretatt.

Det er fint at Aps Martin Henriksen kommer på banen og tar til orde for økt sikkerhet i barnehagene, men det første myndighetene nå må gjøre for å ivareta sikkerhet handler om bedre bemanning hele dagen. Ved bedre grunnbemanning gjennom hele dagen vil vi kunne ivareta både barna som sover og de som er våkne.

Når vi sier at behovet for flere ansatte er prekært, bli vi ofte møtt med at det kun handler om «bedre organisering». Men vi kan ikke organisere oss bort fra at bedre sikkerhet krever flere ansatte i barnehagene. For oss er dette en selvfølge!

**Jessica Rundin og Royne Berget**  
Barnehageopprøret

**Christina Grefsrud-Halvorsen og Janne M. Bergstå**  
Foreldreopprøret

## ● Profesjonsutdanningene i nord

### Trenger vi Nord universitet?

● **Bjørn Wiik**  
leder i Utdanningsforbundet Nord-Trøndelag

● **Roger Hanssen**  
hovedtillitsvalgt for Utdanningsforbundet i Nord universitet

#### Ved etablering av Nord universitet ble betegnelsen profesjonsuniversitet brukt.

Mange så dette som positivt, men så langt kan vi ikke se at begrepet har fått innhold. Tvert imot ser det ut til at universitetsstatusen har ført til at profesjonsutdanningene kan bli skadelidende i kampen om flest mulig doktorgrader, mer forskning og ditto mindre tid til undervisning og studentoppfølging. Det ser ut til at Nord universitet havner i en skvis mellom de store universitetene i Trondheim og Tromsø.

Spørsmålene blir: Er det rom for et nytt universitet i dette området, og er det et universitet vi trenger? Er det studentgrunnlag for det? Kan universitetsstatusen svekke det som har vært styrken til de tidligere høskolene? Vil tilførselen av kvalifisert arbeidskraft i velferdsyrkene i vårt område svekkes i stedet for å styrkes?

I 1892 ble Levanger offentlige lærerskole etablert. Gjennom flere reformer og sammenslåinger, blant annet med sykepleierutdanningen i 1994, ble HiNT (Høgskolen i Nord-Trøndelag) dannet. Tilbudet har stadig vært i endring. For Utdanningsforbundet er barnehagelærerutdanningen og ulike lederutdanninger innen velferdsyrkene viktig. Utdanning av lærere har hele tiden vært

sentralt og viktig for at regionen har hatt god tilgang til kvalifisert arbeidskraft. Den røde tråden har vært profesjonsutdanning. Nord universitet og dets forløpere har tilført området høgt kvalifisert arbeidskraft og mange viktige arbeidsplasser, noe som gjør kommunenes kamp for å beholde «sine» campus forståelig. Men et nær 100 mil langt universitet fordelt på 9 campus i et område med spredt befolkning vil nok slite med å tiltrekke seg den kompetansen som kreves for å beholde universitetsstatus.

Svaret på hva som er best for regionen, må etter vårt skjønn, være det som avgjør framtiden til høgskole-/universitetsutdanningene i området. Og, som flere i tidligere innlegg har påpekt, må en ta seg tid til grundig arbeid i forkant av avgjørelsene. Da må det være tid til å høre på de som er avhengige av den kompetansen som universitetet leverer.

Etableringen av Nord universitet vil nok få konsekvenser for antall campus. Dagens organisering er nok nærmere høgskole enn universitet. Høgskolereformen fra 1981 blir, uten debatt, i praksis reversert. Tilgangen på profesjonsstudier regionalt kan bli bygd ned. Til syvende og sist handler dette om kvalitetsutdanning til viktige velferdsyrker i vårt spredt bebygde område av landet. Derfor er dette et politisk spørsmål som ikke kan avgjøres i universitetsstyret.



Skråblikk fra ut- og innsiden

# Trenger vi politikerspesialisten?



● **Dag Sørmo**  
Førstelektor i pedagogikk  
Høgskolen i Østfold  
Avdeling for lærer-  
utdanning  
FOTO TOM-EGIL JENSEN

I en tid hvor delvis inkompetente politikere skal avgjøre vår framtid, trenger vi en ny standard.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

**Vi trenger hoptall** av ansvarlige politikerspesialister som overlater fagkunnskapen til de som har den og tar ansvar for nasjonen i kommende år. Hva skal skolen med lærerspesialisten når politikerne ikke forstår at inkompetanse ser ut til å være på de politiske arenaene?

Egen skoletid danner ofte grunnlaget for hvordan vi oppfatter skolen i dag. Det ser ut til at enhver ny regjering ønsker å sette sitt navn i marginen på skoleutviklingen for å markere et spor etter seg i historien. I denne iveren er det tydeligvis vanskelig å se at skolen endres hele tiden gjennom oppdaterte og nyutdannede lærere. I tillegg utvikler lærerne en formidabel kompetanse gjennom egen praksis og samarbeid med andre for å utvikle skolen i tidsriktig retning gjennom faglig ansvarlighet, ikke politiske underlige vedtak som for eksempel å rydde plassen for en lærerspesialist på hver skole.

## Lærerne viser ansvarlighet

Det kan se ut som om den enkleste måten å markere sine politiske vyer på er å angripe lærerne som inkompetente. Det er lett å falle for fristelsen til å drive sammenligninger av resultater både faglig og økonomisk. Nasjonale prøver og internasjonale tester som viser elevenes kunnskapsnivå brukes for å begrunne dårlige resultater på grunn av lærernes innsats og manglende kompetanse. Politikere skyter seg selv i foten gjennom dette fordi de har blandet seg inn i det lærerne er eksperter på. I dagens situasjon kan det heller se ut som at ansvaret for resultatene ligger hos de politiske vedtakene, ikke lærerne. Når lærerne styres på detaljnivå med stadig økende oppgaver utenom å undervise, blir handlingsrommet lite og mulighetene begrenset. På den annen side ser det ut til at tilbud om videre- og etterutdanning faller i god jord. Tusenvis av lærere benytter anledningen til å utvikle sin kompetanse. Lærerne viser ansvarlighet når de får muligheten til det. Slik kompetan-

sesatsing gir resultater. Det burde inkompetente politikere også tenke over for sin egen del.

## Krevende lærerutdanning

Dagens lærerutdanning er en krevende øvelse. Den femårige utdanningen ender opp i en mastergrad i et skolefaglig emne som i neste runde skal komme elevene til gode. Denne ordningen startet opp før det var gjennomført en evaluering av forrige reform som utvidet lærerutdanningen fra tre til fire år. Men denne ordningen fikk ikke samme store konsekvenser som den femårige masterutdanningen som regjeringen er så fornøyd med. Samtidig som oppdateringen av den avskiltede lærerstand startet som følge av politisk innspill, startet også satsing på masterfag med høye forventninger.

I 2022 slippes de store kullene fra vår moderne masterlærerutdanning løs i by og bygd. Underveis kjemper lærerutdanningene med store utfordringer. Masterutdannede lærere krever førstekompetente utdannere (doktorgrader og førstelektorer) og toppkompetanse innenfor hvert fag (dosenter og professorer). Dermed duker det for at doktorgrader (PhD) og førstekompetanse blir det nye «must» i lærerutdanningen. Dette betyr en stor omlegging av det akademiske kravet til de som nå skal være lærerutdannere. Det er ingen selvfølge at det utdannes lærerutdannere med erfaring fra barnehage og skoleområdet. Bare lønnsforskjellen gjør det stadig vanskeligere.

Nå er det er ikke lenger en selvfølge at de nyutdannede lærerne har møtt en lærerutdanner som kjenner praksisfeltet, selv om de har en dyp faglig innsikt. Studenten må som tidligere selvstendig fordype seg i litteratur og fagemner, og velge sin mer eller mindre smale vei til et masteremne, godt fulgt opp av veiledning fra sine utdannere. Selv om mange av veilederne ikke kjenner skoleverket, har de dyp kjennskap til studentenes forskningsemne. >

«Det kan se ut som om den enkleste måten å markere sine politiske vyer på er å angripe lærerne som inkompetente.»





«Vi trenger virkelig en politikerspesialist i alle politiske organer som får noen kroner mer enn de andre og som gjennom folkelig oppførsel, dannelse og saksframlegg viser at man vet hva man snakker om, samt fremtrer med forbilledlig atferd for yngre nyinnsatte politikere.»

Men hva trenger praksisfeltet og for eksempel seksåringene? Og hvordan skal lærerne utvikle relasjonell kompetanse, klasseledelse og ansvar for elever med store utfordringer?

Det er lett å forstå at skolene står med åpne armer og ønsker de nye masterlærerne velkommen med sin dype kompetanse og sitt forskningsblikk. Men mange av dem møtes av lærere med flere studiepoeng i faglig fordyping enn de har oppnådd i sin egen masterutdanning og mange flere års erfaring fra klasserommet. Nå skal de også møte en Lærerspesialist som skal fortelle dem hvor «hundene ligger begravet».

### Lærerspesialisten eller politikerspesialisten?

Regjeringen var ikke fornøyd med lærernes innsats og mente at de var så inkompetente at de måtte «avskiltes» om de ikke tok et personlig ansvar. Selv etableringen av femårig masterutdanning tar tid for en utålmodig minister, og straks er lærerspesialisten født. Nærmest som lyn fra klar himmel kommer det penger i massevis til hver skole for å skape en spesialist som skal tjene mye mer enn andre uten at det engang er fundamentert i tariffavtaler og forhandlinger. Det kan være grunn til å undres på om dette vil bidra til å skape ro og kvalitet i skolesystemet. En lærer er en spesialist, burde han vite!

Når de nyutdannede fagspesialiserte masterutdannede lektorene inntar manesjen, møter de en lærerspesialist som er betalt for å vite og kunne mer. Scenariet kan minne om å slippe to hannkatter inn i samme bur. Det kan bli et interessant møte!

Kan hende at disse friske midlene til lærerspesialistutdanningen hadde satt dypere spor etter seg om de blir brukt til å utdanne flere lærere i en situasjon der det mangler titusener av faglærte? De samme myndighetene aksepterer likevel at våre barn like godt kan undervises av ufaglærte i hopetall. Da er ikke kompetanse så nøye, og nå har regjeringen vist at penger finnes, – bare ikke politisk vilje. Det er bare klokkskapen som forsvant i iveren etter å sette et merke i margen i skolehistorien.

At elevene gjorde det dårlig på nasjonale og

internasjonale tester, var lærernes «feil». Ministeren mente at det må en kraftanstrengelse til, og i disse dager viser siste tall at lærertettheten i forhold til antall elever pr. lærer er blitt litt bedre. Uansett er dette godt, men om det skyldes økt kompetanse eller flere penger investert i skole, kommer ikke fram. Tidligere kunnskapsminister Torbjørn Røe Isaksen ville ikke snakke om lønn i skolesektoren, men overlate det til partene. Som næringsminister forsvaret han høye lønninger med at det er sammenheng mellom lønn, kvalitet og kompetanse. Jaså? Gjelder ikke dette i lærerutdanningene og skolene?

Skolene fylles av kompetanse. Det er håp for den oppvoksende slekt. Men det er underlig at noen fremdeles vil bli lærer eller fortsette som dette. Politisk mobbing av læreryrket er smittsomt og det kan se ut som om lærerne får dette igjen helt inn i klasserommet og i møte med foreldre og deres advokater. I lokalsamfunnet møter lokalpolitikere med samme innstilling og begrenser lærernes rett til å snakke om skoleforhold. Det kan se ut som om lærere som er reflekterte, kompetente og dyktige, utsettes for trusler og revansjelystne «dommeravgjørelser» dersom de ikke følger politiske vedtatte begrensninger for lærernes frirom. Tidligere var lærere beskyttet mot politiske hevnaksjoner

gjennom en solid tilsetning. Selvsagt gjorde dette utslag både på godt og vondt, men lærerne hadde en stemme som ble lyttet til. Nå er lærerstemmen nesten bort i samfunnsdebatten. Politikerne ansetter ledere med bedriftsøkonomiske blikk som sjangler gjennom et skoleår og frustreres over at skoleåret deler kommunebudsjettet deres i to, og som pålegger skolene og lærerne ikke å klage om noe er galt. Det er nærliggende at holdningen til skolen gjør at lærerne er de som må bære byrdene når elever og foreldre er misfornøyd.

### Vi trenger en politikerspesialist

Det hjelper ikke å kalle en spade for en spade når det er andre verktøy som må til. Øverst på ønskelista står kompetanseheving. Men denne kompetansehevingen skulle også være rettet mot politikere på alle nivåer. Vi trenger virkelig en politikerspesialist i alle politiske organer som får noen kroner mer enn de andre og som gjennom folkelig oppførsel, dannelse og saksframlegg viser at man vet hva man snakker om, samt fremtrer med forbilledlig atferd for yngre nyinnsatte politikere. Alle med politiske verv betalt av offentligheten må etterutdanne seg innenfor samfunnsfag/samfunnsvitenskap eller politiske områder med minst 60 studiepoeng, i minste fall 30.

For å komme inn på Stortinget bør alle partier bare nominere kompetente politikere som i tillegg også har yrkesbakgrunn og politiattest, samt praktiske beståtte øvinger på demokratisk framferd, debattkultur og saklighet. Har de ikke dette, bør de forplikte seg til å videreutdanne seg til politikerspesialist. En liten skvett ansvarlighet og empati i tillegg ville gjort at både skolen, helsevesenet og politiet kunne fått fred til å gjøre jobben sin på en verdig og profesjonell måte. Massevis av utdannere står klare på landets universiteter og høyskoler til å hjelpe til med kompetansehevingen. Regjeringen har vist at pengene finnes, og academia er oppdatert!

Det kunne ført til at skolen ble utviklet av kompetente skolefolk med støtte fra kompetente politikere.

Den vet best hvor skoen trykker som har den på!



# BESTILL ABONNEMENT PÅ UTDANNING

- Få bladet til arbeidsplassen eller rett hjem i postkassen

Ønsker du faglig påfyll eller å holde deg oppdatert på hva som er nytt innen utdanningsfeltet? Da bør du abonnere på Utdanning.

Bladet Utdanning utgis 14 ganger i året og er Utdanningsforbundets medlemsblad. Innholdet er faglig og politisk stoff med tilknytning til pedagogikk og skole.

Prisen på abonnement er 700,- kroner i året.

Du kan abonnere på Utdanning ved å sende en epost til [abonnement@utdanningsnytt.no](mailto:abonnement@utdanningsnytt.no).

**For medlemmer i Utdanningsforbundet**

Bladet Utdanning er kostnadsfritt for medlemmer og studentmedlemmer.

Som medlem kan du bestille og endre ditt abonnement ved å logge deg inn på **Min side på udf.no**.



# UTDANNING







## Nye Moss kommune

### LEDIGE LÆRERSTILLINGER

#### Bli med på å utvikle grunnskolen i en ny kommune!

Vi søker deg som er utdannet lærer og som har stort engasjement for å bidra positivt til barnas skolehverdag.

Denne stillingsannonsen gjelder for ledige, faste og midlertidige lærerstillinger i både Moss og Rygge kommune fra 1.8.2019. Fra og med 1.1.2020 er vi én kommune: Nye Moss.

Din søknad vil gjelde generelt for alle skolene, men du kan i søkeprosessen velge hvilke skoler du helst ønsker å jobbe ved.

Vi tilbyr en viktig og meningsfull rolle i en sektor det satses mye på. For at vi på best mulig måte skal kunne møte dagens og morgendagens krav til å være en lærende skole for alle, legger vi stor vekt på videreutdanning av lærere.

Skolene er gjennomgående i god stand og tidsmessig utstyrt, og vi har blant annet investert spesielt i IKT-utstyr de siste årene. Hoppert ungdomsskole flytter inn i nytt bygg i 2019, og vår nye ungdomsskole i Rygge er praktbygg som ble ferdigstilt for få år siden.

I stillingsannonsen vil du finne alle kontaktpersoner til skoler du synes er aktuelle å søke stilling på.

Gå inn på [www.nyemoss.no](http://www.nyemoss.no) og les mer om stillingene.

Søknadsfrist 15.02.2019



## ULLENSAKER KOMMUNE

Ullensaker kommune er vertskommune for landets hovedflyplass og har ca. 38.000 innbyggere. Kommunen er i sterk vekst og har mange muligheter. Jessheim er kommune- og regionsenter som ligger ca. 30 min fra Oslo og 10 min fra Gardermoen.



### VIL DU BLI LÆREREN JEG ALDRI GLEMMER?

Ullensakerskolens målsetting er høy kvalitet i opplæringen og stort læringsutbytte for elevene. Vi har fokus på et helhetlig læringsløp fra barnehage og ut skoleløpet, der vårt mål er at hvert enkelt barn skal gis mulighet til å utvikle seg til å bli den beste utgaven av seg selv. God klasseledelse, grunnleggende ferdigheter, digital utvikling og et trygt og godt læringsmiljø er viktige stikkord. Vi har gode støttesystemer og gode ordninger for oppfølging av nyansatte- og nyutdannede lærere, samt fokus på etter- og videreutdanning.

#### Våre barne- og ungdomsskoler har ledige lærerstillinger fra 01.08.19

Mer info om hver enkelt skole finnes på kommunens hjemmeside.

Søknad sendes elektronisk via kommunens hjemmeside, [www.ullensaker.kommune.no](http://www.ullensaker.kommune.no)

**Søknadsfrist 04.02.19**



## Lørenskog kommune



#### Lørenskog har de spennende lærerstillingene!

Vi søker nye medarbeidere til våre skoler og barnehager med startdato fra 01.08.19.

Vi trenger lærere og barnehagelærere til faste stillinger og vikariater.

Ønsker du å gjøre en stor forskjell, og bidra til å forme den generasjonen som skal vokse opp nå - da er du den vi søker.

#### Vi trenger deg!

Ved å jobbe hos oss, er du med på å prege et samfunn som er i rivende utvikling!

**Søknadsfrist for alle stillinger er 11. februar 2019.**

For fullstendige utlysninger, se [www.lorenskog.kommune.no/jobb-og-karriere](http://www.lorenskog.kommune.no/jobb-og-karriere)



#### Ledige stillingar i Hallingdal

Det vil bli ledige stillingar i skular og barnehagar i Hallingdal frå 01.08.19. For søknad og meir informasjon, sjå heimsida til kommunane:

|                  |                                                                      |
|------------------|----------------------------------------------------------------------|
| Flå kommune      | <a href="http://www.flaa.kommune.no">www.flaa.kommune.no</a>         |
| Nes kommune      | <a href="http://www.nesbu.kommune.no">www.nesbu.kommune.no</a>       |
| Hemsedal kommune | <a href="http://www.hemsedal.kommune.no">www.hemsedal.kommune.no</a> |
| Gol kommune      | <a href="http://www.gol.kommune.no">www.gol.kommune.no</a>           |
| Ål kommune       | <a href="http://www.aal.kommune.no">www.aal.kommune.no</a>           |
| Hol kommune      | <a href="http://www.hol.kommune.no">www.hol.kommune.no</a>           |



**Felles søknadsfrist 08.03.19**

HALLINGDAL

-midt mellom Bergen og Oslo

## Bremanger kommune



Bremanger kommune er ein kystkommune i Sogn og Fjordane med ca. 3900 innbyggjarar. Kommunen har full barnehagedekning, trygge Oppvekstvilkår og eit rikt kulturliv. Her er variert natur med gode tilhøve for eit aktivt friluftsliv.

### Vi har følgjande ledige stillingar:

- Ei fast 100% stilling som pedagogisk leiar ved Svelgen oppvekst
- Ei fast 100% stilling som lærar ved Svelgen oppvekst  
**Fagynskjer:** Norsk, samfunnsfag, KRLE og kunst og handverk.
- Inntil tre stillingar i 100% som lærar ved Hauge oppvekst. To av stillingane er faste.  
**Fagynskjer:** Tysk, norsk, matematikk naturfag, kunst og handverk og spesialundervisning.
- Ei fast 100% stilling som lærar ved Davik oppvekst  
**Fagynskjer:** Kroppsøving og realfag.

Søkjarar med anna fagkompetanse kan òg søkje. Bremanger kommune lønner alle nyutdanna lærarar og barnehagelærarar 25 000 kroner over minsteløn.

**Søknadsfrist: 03.02.2019**

**Alle søkjarar til ledige stillingar i Bremanger kommune må registrere CV og sende søknad elektronisk.**

Sjå fullstendig utlysning på:

[www.bremanger.kommune.no/ledigestillingar/](http://www.bremanger.kommune.no/ledigestillingar/)



HØGSKULEN I VOLDA

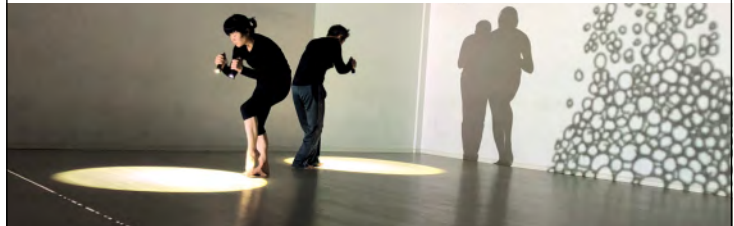
## Kreativ lederstilling?

**Høgskulen i Volda søker etter ny dekan ved Avdeling for kulturfag.**

Vil du være med å utvikle:

- attraktive BA-grader i Teater, Musikk og Design, kunst og håndverk, Idrett og Friluftsliv?
- praktiske og estetiske fag for dagens skole?

Vi leter etter



en person med ledererfaring og interesse for å bidra til å videreutvikle kunst- og kulturfag!

Søknadsfrist 10. februar 2019.

+47 70 07 50 00 | [www.hivolda.no/stilling](http://www.hivolda.no/stilling)



Farsund er en kommune med ca. 9 700 innbyggere. Kommunen er en kystkommune og har en sterk historisk og næringsmessig tilknytning til havet. Kommunen har en rekke store og mellomstore industribedrifter og er i tillegg Agders største jordbrukskommune.

Det satses på skole i Farsund. Læringsmiljøet er viktig. Grunnleggende ferdigheter er av stor betydning for læring i alle fag. Realfagene skal satses på og kommunen har et godt samarbeid med industri og næringsliv i kommunen. Vi trenger gode lærere i alle stillinger.

I Farsund kommune har vi fem kommunale skoler på grunnskolenivå med omtrent 1200 elever. Av disse er tre av skolene 1. til 7. -skoler og to 8. til 10. -skoler. I tillegg har vi også en egen enhet som driver med opplæring for voksne.

## Hovedutlysning 2019/2020 for grunnskole og voksenopplæring

Fra 1.8.2019 kan det bli ledig et antall lærerstillinger innenfor grunnskole og voksenopplæring i Farsund kommune.

Se egen utlysningstekst på kommunens hjemmeside for mer informasjon.

Fullstendig utlysningstekst og elektronisk søknadsskjema finnes på: [www.farsund.kommune.no](http://www.farsund.kommune.no)

**Søknadsfrist: 10.2.2019.**

## Velkommen til moldeskolen!

**Vi ønsker å ha DEG med på laget!**

Molde kommune har over 3000 skoleelever i grunnskolen, fordelt på 12 skoler. Her arbeider 245,5 årsverk som lærere, og 43,4 årsverk som assistenter.

**Vi er stolte over våre:**

- 7 barneskoler
- 2 ungdomsskoler
- 3 barne- og ungdomsskoler

I tillegg driver vi Molde voksenopplæringscenter, et senter for kommunal voksenopplæring. Senteret har blant annet ansvar for et toårig introduksjonsprogram for flyktninger. Molde voksenopplæringscenter har 55 ansatte.

Vi i moldeskolen ønsker å hjelpe alle elever til den beste grunnskoleutdanning de kan få. Derfor er **kunnskapslæring og forståelse, individuell utvikling og innsats** viktige stikkord for oss i arbeidshverdagen.

**Vi satser nå på:**

- Grunnleggende ferdigheter
- Språkløyper
- Vurdering for læring
- Skolevurdering
- Læringsledelse
- Læringspartner
- Arbeid med psykisk helse
- Digitalisering i klasserommet



MOLDE KOMMUNE

Les mer på  
[molde.kommune.no](http://molde.kommune.no)



# Velkommen til moldeskolen!



## De dyktigste medarbeiderne søker de dyktigste lederne!

Molde kommune søker motiverte og innovative rektorer til to av våre barneskoler:

### Langmyra skole – rektor

### Sellanrå skole – rektor

Vi søker deg som har et brennende engasjement for å skape en god og inkluderende skole for alle.

Vi i moldeskolen ønsker å hjelpe alle elever til den beste grunnskoleutdanning de kan få. Derfor er kunnskapslæring og forståelse, individuell utvikling og innsats viktige stikkord for oss i arbeidshverdagen.



MOLDE KOMMUNE

Les mer på  
[molde.kommune.no](http://molde.kommune.no)



Den Norske Skole  
Gran Canaria  
COLEGIO NORUEGO

La Fundación de la Escuela Noruega de Gran Canaria  
Calle Bjorn Lyng 4  
35129 Barranco de la Verga  
Gran Canaria  
[www.colegio.no](http://www.colegio.no)

Telefon +34 928 15 29 00  
Faks +34 928 73 65 57  
postmottak@colegio.no  
NIF: G-35396860

For skoleåret 2019/2020 har vi følgende ledige stillinger:

Med forbehold om endring i elevtall og gruppedeling blir det et antall ledige lærerstillinger for skoleåret 2019/2020.

- Til vår grunnskole har vi behov for lærere som dekker alle grunnskolenes fag, og lærere med minimum årsenhet i matematikk, norsk, engelsk og spesialpedagogikk.

Til videregående skole, utdanningsprogram for studiespesialisering, vil vi ha behov for lærere med undervisningskompetanse i nedenfor nevnte fag. I tillegg ønsker vi at noen av disse også har erfaring som kontaktlærere, og trives med dette.

Vår skole er liten og vi har derfor behov for lærere med bred formell kompetanse slik at de kan dekke flest mulige fag.

- Norsk
- Samfunnsfag
- Historie
- Religion
- Engelsk, både fellesfag og programfag
- Følgende programfag: rettslære og sosiologi og sosialantropologi,
- Følgende realfag: naturfag, biologi, fysikk, kjemi, matematikk 1P og 2P, 1T, R1 og R2

Søknad og CV sendes til [soknad@colegio.no](mailto:soknad@colegio.no)

Søknadsfrist: 25. februar

Aktuelle søkere vil bli kontaktet og invitert til intervju i Oslo i uke 12.

Til arbeidsgivere i barnehage og skole

## Har du behov for nye medarbeidere?

På Lærerjobb.no kan du  
utlyse ledige stillinger!



Din stillingsannonse blir eksponert i følgende kanaler:

- Stillingsutlysning på Lærerjobb.no
- Stillingskarusellen på Utdanningsnytt.no
- På Lærerjobb sine sider i sosiale medier
- Lenke i nyhetsbrevet fra Utdanningsnytt.no
- Stillingsvarsling på e-post til arbeidssøkere

Kontakt: [kikki@salgsfabrikken.no](mailto:kikki@salgsfabrikken.no) / 901 19 121

Lærer**jobb**.no

Stillingsportalen for utdanningssektoren

**UTDANNING** **UTDANNINGSNYTT.NO**

- for deg  
som ønsker  
en annerledes  
skolehverdag

Vi har ledige stillinger i grunnskole og i  
videregående skole, se vår hjemmeside:

**[www.dnsr.no](http://www.dnsr.no)**

...i  
**Spania!**



DEN NORSKE SKOLEN I ROJALES, SPANIA | +34 966 719 684

Susanne Azevedo Stirø | Advokatfullmektig  
i Raugland Advokatene

FOTO BENEDICTE BELLE/RAUGLAND ADVOKATENE



**Lov  
og  
rett**

# Nye regler for ansettelse

## En definisjon av fast ansettelse lovfestes fra 1. januar 2019.

Hovedregelen i norsk arbeidsliv er fast ansettelse. Etter arbeidsmiljøloven (aml.) kan det kun unntaksvis avtales midlertidig ansettelse. Mens vilkårene for midlertidig ansettelse følger av loven, har det ikke vært lovfestet en definisjon av hva som menes med fast ansettelse. Dette er endret fra 1. januar 2019. I aml. paragraf 14-9 (1) er det nå inntatt følgende legaldefinisjon:

«Med fast ansettelse menes i denne lov at ansettelsen er løpende og tidsubegrenset, at lovens regler om opphør av arbeidsforhold gjelder, og at arbeidstaker sikres forutsigbarhet for arbeid i form av et reelt stillingsomfang».

Formålet er å skape større klarhet i hva som ligger i fast ansettelse. Legaldefinisjonen bygger på momenter utviklet i rettspraksis og kodifiserer dermed gjeldende rett.

En fast ansettelse er tidsubegrenset, og ansettelsen er ikke knyttet til ferdigstilling av et bestemt arbeid. Videre har en fast ansatt arbeidstaker fullt stillingsvern etter bestemmelsene i aml. kapittel 15.

Fast ansettelse innebærer forutsigbarhet for arbeid og dermed lønnsinntekt. Samtidig stilles det ikke noe minstekrav til arbeidsomfang. Stillingen kan være alt fra en fulltidsstilling til en liten deltidsstilling.

Legaldefinisjonen tydeliggjør at det må avtales et konkret arbeidsomfang for at ansettelsesforholdet skal kunne anses som en fast ansettelse. Det må avtales et reelt stillingsomfang og arbeidsgiveren vil plikte å tilby arbeid etter stillingsomfanget. Tilsvarende vil arbeidstakeren være sikret et visst arbeidsomfang og plikte å yte arbeid. Hvis arbeidsgiver ikke tilbyr arbeid som avtalt, har arbeidstakeren krav på lønn så lenge vedkommende stiller seg disponibel.

Det avtalte arbeidsomfanget kan ikke være lavere enn arbeidsgivers forventede arbeidskraftbehov ved ansettelsen. Hvis arbeidsgiver rett etter ansettelsen øker arbeidsomfanget med merarbeid i stor eller varierende utstrekning, kan det utgjøre en omgåelse av kravet til et reelt stillingsomfang.

Hvis arbeidstakeren er sikret forutsigbarhet med tanke på arbeidsomfang når arbeidet skal utføres og lønnen utbetales, kan det avtales at lønnsutbetalingen skal skje ved hver arbeidsperiode. Det kan da foreligge et fast ansettelsesforhold selv om lønnsutbetalingen ikke er løpende. Et eksempel kan være en ansatt som jobber noen måneder hver sommer og rundt juletid, og som kun får lønn i de periodene.

I aml. paragraf 14-6 (1) (j) fremgår det at ved periodevist arbeid skal arbeidsavtalen fastsette eller gi grunnlag for å beregne når arbeidet skal utføres. Informasjonen kan gis som en angivelse av når arbeidet skal utføres, eventuelt ved en henvisning til en arbeidsplan. Formålet er å utelukke at arbeidstakeren må stå til disposisjon for arbeidsgiver hele tiden og likevel kun være sikret en deltidsjobb.

Lovendringen begrenser ikke adgangen til å bruke tilkallingsvakter. Mange arbeidsgivere inngår ofte rammeavtaler om vilkårene som skal gjelde ved tilkallingen. For at en tilkalling skal være lovlig, må imidlertid vilkårene for midlertidig ansettelse være oppfylt. Hvis tilkallingen fyller et varig arbeidskraftsbehov, kan arbeidstakeren i stedet kreve fast ansettelse.

En arbeidstaker kan bringe en sak inn for domstolene for en vurdering av om vilkårene i aml. paragraf 14-9 (1) er oppfylt.

Hvis arbeidsavtalen ikke oppfylder vilkårene som stilles til et fast ansettelsesforhold, må ansettelsesforholdet anses som (gjentatt) midlertidig ansettelse. Hvis vilkårene for midlertidig ansettelse ikke er oppfylt, og det da heller ikke foreligger lovlig midlertidig ansettelse, kan retten etter påstand fra arbeidstaker avsi dom for fast ansettelse i tråd med aml. paragraf 14-9 (1).

**«Hvis tilkallingen fyller et varig arbeidskraftsbehov, kan arbeidstakeren i stedet kreve fast ansettelse.»**





# Fra forbundet

## ● Utdanningsforbundet

Hege Valås | nestleder

FOTO TOM-EGIL JENSEN



## Flertallsregjering

Vi har fått en ny regjering, utgått av Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti. Dette er den første borgerlige flertallsregjeringen på mer enn 40 år. Den politiske plattformen byr, som ventet, ikke på de store overraskelser. Det er for det meste kjente borgerlige satsinger som presenteres.

For Utdanningsforbundet, og resten av fagbevegelsen, vil det selvsagt bli merkbart at rommet for politisk innflytelse endres når vi går fra en mindretallsregjering som hele tiden må finne støtte i Stortinget og til en regjering som kan arbeide i forvisning om at det nødvendige flertall for politikken foreligger i utgangspunktet. Politiske gjennomslag forutsetter nå støtte i posisjonen. Opposisjonen vil få en noe annen rolle. Under de åtte årene med rødgrønt flertallsstyre oppsto det tidvis frustrasjon i Stortinget, fordi det ble så få debatter med preg av politikkutvikling. Hvordan regjeringen Solberg vil håndtere dette etter at den nå har et sikkert parlamentarisk grunnlag, gjenstår å se.

Vår politikk og våre ambisjoner er de samme. Vi vil møte også denne regjeringen med forventninger og vilje til tett samarbeid, både gjennom Unio og i de kanaler der vi selv er i direkte dialog med regjeringsapparatet. Vi representerer en profesjonskunnskap og en innsikt i hvordan virkeligheten fortøner seg for lærere og ledere som arbeider i barnehage og skole, som ingen andre aktører er i nærheten av å matche.

Regjeringen peker i sin politiske plattform på at den ønsker et velfungerende og effektivt trepartssamarbeid og at den vil videreutvikle det beste i den norske modellen med et likestilt og inkluderende arbeidsliv med høy organisasjonsgrad. Det er vi glade for. Vi vet at dette har enorm betydning. Og vi ser at dette på ingen måte er gjengse formuleringer i de programmer mange

andre vestlige regjeringer styrer etter. I Norge har fortsatt trepartssamarbeidet så stor oppslutning at det vil være svært risikabelt, for ikke å si politisk umulig, for noen regjering å legge til grunn at dette samarbeidet skal avvikles.

Vi er fortsatt et land med relativt små forskjeller, selv om de er økende. Vi er fortsatt et land der det er høy tillit til samfunnsinstitusjonene, også til våre folkevalgte organer. Disse trekkene er der fordi vi har mange år bak oss med en form for styring der det fins troverdige arenaer for å balansere styringsmakt med folkelig motmakt. Det er høy grad av åpenhet om politiske strategier, og det er vilje til å lytte til kritiske innspill og debatt.

Når makt skifter hender i vårt land, skjer det med blomster og lykkønskninger. Det er ikke bare symbolsk. Vi gratulerer Erna Solberg med til slutt å ha samlet de borgerlige partiene i et felles regjeringssprosjekt og ønsker denne regjeringen lykke til i arbeidet med å treffe gode beslutninger for landet og for å ivareta våre globale forpliktelser. Dette gjør vi selv om mange utsagn i regjeringsplattformen er i strid med vår politikk. Fordi det uansett er mye å bygge på.

«Barna våre er vårt viktigste ansvar som politikere. De fortjener en trygg oppvekst, enten de er i barnehagen, på skolen, på internett eller i sitt eget hjem. Barns rett til en trygg oppvekst er grunnleggende for å skape et godt samfunn for alle. Regjeringen vil prioritere arbeidet med å sikre gode barnehager og skoler som gir alle barn omsorg, kunnskap og ferdigheter.» Utsagnet er hentet fra regjeringens plattform. Vi lærere vet mye om hva som trengs for å lykkes med dette. Vi har med andre ord mye å samarbeide med den nye regjeringen om.

**«Politiske gjennomslag forutsetter nå støtte i posisjonen.»**

# Flere barnehagelærere gir bedre barnehager

**Økt bemanning og flere barnehagelærere vil bidra til å styrke barnehagene. Hygiene, lekeutstyr og å støtte de yngste barnas vennskapsrelasjoner, er blant det barnehagene er dårligst til.**

Noe av det norske barnehager er best til, er velkomst og avskjed, å gi barn språk-støtte, lek med sand/vann og barn/ansatt-interaksjon.

Dette viser funn fra det omfattende prosjektet GoBaN («Gode barnehager for barn i Norge») - det største norske forskningsprosjektet noensinne innen barnehagefeltet. GoBaN viser stor variasjon mellom barnehagene, og også at gode barnehager har god bemanning og tilstedeværende pedagoger.

- Prosjektet gir nyttig informasjon. Mye er bra, men vi har absolutt forbedringspotensial på en del områder, særlig på tilbudet til de yngste barna, sier nestleder Hege Valås i Utdanningsforbundet.

## - Styrket bemanning

En viktig konsekvens av funnene bør være å styrke rammevilkårene, mener Valås: For med bedre bemanning og flere barnehagelærere til barna vil det være enkelt å gjøre noe med det som skårer dårligst. Valås viser til flere forskningsprosjekter, rapporter og NOU-er de siste åra.

- Alle har gitt anbefalinger som handler om å styrke bemanningen, få inn mer kompetanse i barnehagene og å få en lovhjemmel som regulerer størrelsen på barnegruppa. Resultatene fra GoBaN er nok en bekreftelse på dette, sier Valås.

Målet har vært å finne ut om kvaliteten på barnehagene er god nok. Det er brukt ulike metoder, og internasjonale måleverktøy har vært sentralt.

ITER-S og ECER-S er læringsmiljøundersøkelser med en skala fra én til sju. 1-2 er «inadekvat»,



**OM BARNEHAGER:** Forskingen i prosjektet GoBaN ble nylig presentert. Det ble initiert av Kunnskapsdepartementet i 2011.

FOTO OLE WALTER JACOBSEN

og 7 er «eksellent». En skår på 3-4 gir «minimalt», mens 5-6 er «godt».

Småbarnsavdelinger skårer 3,9. Avdelinger med større barn får en sum på 4,2. En av årsakene til lave skår, er at barna ikke alltid har nok tilsyn fra ansatte. Barna mangler også materiell til ulik lek. Til sammenlikning skårer norske barnehager høyt på fysisk utemiljø.

## Og mer forskning

- Et av de enkleste grepene politikerne kan gjøre nå, er å styrke barnehagelærernormen. Det er overskudd på barnehagelærere, men ikke nok stillinger. En styrket norm trengs for å sikre at kompetansen kommer barnehagene til gode, sier Valås.

## Fakta om GoBaN:

- Har fulgt 1200 barn i 93 barnehager over fem år, fra barna er to år til skolestart (2012-2019).
- Et samarbeidsprosjekt mellom blant annet Oslo Met, Universitetet i Stavanger, Universitetet i Sørøst-Norge (HSN), Nord Universitet og Oxford University.
- Skal brukes som grunnlag for stortingsmeldingen om tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehager og skoler, som legges fram til høsten.
- Les mer på [goban.no](http://goban.no)

Om GoBaN sier kunnskapsminister Jan Tore Sanner blant annet i en pressemelding:

- Dette viser at det er viktig å satse på flere ansatte og flere barnehagelærere, slik vi har gjort med bemanningsnormen og skjerpet pedagognorm.

Valås lover at Utdanningsforbundet skal jobbe videre med profesjonsutvikling og for at barnehagelærernes kunnskap skal nå alle barn. Mer forskning trengs også, blant annet for å styrke barnehagen som lekearena og lærende organisasjon.

- Det kan gjerne være utviklingsprosjekter og aksjonsforskning der forskere og barnehagelærere utvikler praksis i fellesskap, mener Valås.



Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.



**FOR ALLE:** Hvordan sørger vi for at flyktninger og migranter får en fullgod utdanning? spør Manos Antoninis fra UNESCO og Steffen Handal.

FOTO ARUN GHOSH

## Lik rett til utdanning

**Utdanningsforbundet får støtte fra FN i at alle barn og unge i Norge må ha lik rett til utdanning uavhengig av om de har fått opphold i Norge eller ei.**

– Alle skal ha rett til likeverdig utdanning uavhengig av sin status i det nye landet, sier UNESCOs Manos Antoninis.

I januar ble FNs utdanningsrapport 2019 (Global Education Monitoring Report) lansert på et seminar på Lærernes Hus i Oslo.

– Retten til utdanning som alle i Norge skal ha, er blitt uthulet etter at stortingsflertallet i fjor høst bestemte at mindreårige asylsøkere med endelig søknadsavslag ikke skal ha rett til videregående opplæring inntil de må forlate landet, sier Utdanningsforbundets Steffen Handal.

Rapporten peker på flere suksesskriterier for at flyktninger skal lykkes med utdanning og så komme inn i arbeidslivet:

- De må inn i det vanlige skolesystemet, og minst mulig gå i segregerte grupper.
- Vi må anerkjenne flyktningshistorier og det etniske mangfoldet.
- Vi må forberede og utdanne lærere til å takle mangfold og konfrontere stereotypier og diskriminering.
- Lærere må gjenkjenne stress og traumer hos elever med fluktbakgrunn. Vi må vite hvordan de som trenger hjelp får det.
- Vi må erkjenne ressursene og potensialet til elever med migrasjonsbakgrunn.
- Institusjoner må anerkjenner kvalifikasjoner fra utdanningsinstitusjoner fra hele verden.

# Søk stipend

**Visste du at Utdanningsforbundet hvert år deler ut rundt én million kroner i stipend til medlemmer som tar videreutdanning?**

Utdanningsforbundet har to stipendordninger for medlemmer – stipend fra Videreutdanningsfondet og stipend fra Oslo Lærerinnelags fond. Hvert år mottar mellom 50 og 100 medlemmer et stipend for å ta videreutdanning eller for forskning. Totalt har det blitt delt ut stipender for rundt én million kroner de siste årene.

Nå er det klart for å søke på begge stipendene

på våre nettsider. Les mer om kriteriene under – husk at du må ha vært medlem i minst tre år for å kunne få stipend. Du må gå rett inn på nettsidene for å søke digitalt.

Søknadsfrist for begge stipendene er 1. mai 2019.

Les mer om stipendene og kriteriene for tildeling på [udf.no/stipend](http://udf.no/stipend)

### Stipend fra Videreutdanningsfondet

Om du tar videreutdanning på minst 60 studiepoeng, kan du søke om stipend fra Videreutdanningsfondet. Stipendbeløpet kan være inntil 10.000 kroner for 60 studiepoeng og inntil 20.000 kroner for 120 studiepoeng, og videreutdanningen må være påbegynt ved søknadsfristens utløp.

Stipend kan tildeles søkere innenfor følgende to områder for 2019:

- Barnehagefaglig videreutdanning på masternivå
- Spesialpedagogikk

Søknader som ligger utenfor de prioriterte områdene vil ikke bli tatt med i årets tildeling.

### Stipend fra Oslo Lærerinnelags fond

Kvinnelige lærere i grunnskolen fra hele Norge – ikke bare Oslo – kan få støtte til videreutdanning og pedagogisk forskning relatert til grunnskolen. Du må ha godkjent lærerutdanning.

Videreutdanningen må tilsvare studium med minst 60 studiepoeng, og studiet må være innrettet mot grunnskolen eller være undervisningsfag i henhold til grunnskolens læreplaner. Videreutdanningen eller forskningen må være påbegynt før søknadsfristens utløp.

Dette er de prioriterte områdene for 2019:

- likestilling og kjønn
- kjønnsperspektivet i pedagogikken
- doktorgradsstudier



**Viktig:** Reiseforsikringen må på plass før du reiser.

FOTO ALAIN WONG/UNSPASH.COM

## Husk reiseforsikring før ferien

Nå er det snart vinterferie, og uansett om det blir en dagstur i bakken, en helgetur på fjellet, eller du reiser til utlandet gjelder vår reiseforsikring fra du forlater tomtegrensen. Husk at reiseforsikringen må være på plass før avreise, og at du finner ditt reisekort i medlemsappen UDF Medlem.

**Les mer og bestill på [udf.no/reiseforsikring](http://udf.no/reiseforsikring)**

# innen 1. mai



**VIDEREUTDANNING OG FORSKNING:** Du må ha vært medlem i minst tre år for å kunne få stipend. Søk digitalt via [udf.no](http://udf.no).

FOTO ADOBESTOCK

Les mer  
og søk på  
[udf.no/stipend](http://udf.no/stipend)  
innen 1. mai

## Stipend fra Skolefrontens fond

Du kan også søke stipend fra Skolefrontens fond for pedagogiske tiltak som fremmer demokratiske holdninger og verdier som toleranse, menneskeverd, selvstendighet og solidaritet.

Skolefrontens fond er en egen stiftelse, men stipend deles fortrinnsvis ut til medlemmer av Utdanningsforbundet.

Søknadsfrist for dette stipendet er 1. mars.

[Les mer på udf.no/stipend](http://udf.no/stipend)

## Kurs

### Fagfornyelsen: Workshop for engelsklærere

11. mars blir det workshop i Lærernes hus for engelsklærere i vgs. En praktisk pedagogisk kursdag der utgangspunkt er fagfornyelsen i engelskfaget for VG1, og forslaget til nye kompetansemål. Vi ser også på tverrfaglige temaer, som demokrati og medborgerskap, og digitale ferdigheter. Kursholder er Ann S. Michaelsen.

### Mobbing i barnehagen

12. mars arrangerer vi kurs på Grand Terminus i Bergen for barnehageansatte. Det viktigste arbeidet mot mobbing skjer i den enkelte barnehage. Samarbeidende voksne som er villige til å gå inn i dialog om mobbing med hverandre, med barn og med foreldre er en av nøklene for å forebygge, stoppe og følge opp mobbing. Kursholder er Ingrid Lund.



**Traumer:** Hva kan ansatte i barnehage og skole gjøre for å hjelpe barna?  
FOTO INGRAM

### Traumeforståelse og traumebevisst tilnærming

13.-14. mars blir det kurs i Lærernes hus om traumer. Det inngår i Utdanningsforbundets spesialistutdanning i pedagogisk-psykologisk rådgivning, men er åpent for alle som er interessert. Kursets mål er å gi deltakerne en grunnforståelse av hvordan traumer kan påvirke barns utvikling, og hvordan vi kan være gode voksne i møte med dem. Inger Lise Andersen er kursholder.

### Fagfornyelsen: Skriftlig vurdering i fransk

15. mars inviterer vi fransklærere til kurs i Røde kors konferansesenter i Oslo. Hoveddelen av kurset vil dreie seg om skriftlig vurdering i vgs. På hvilke måter kan man best forberede elevene til skriftlig eksamen? Hvordan vurdere besvarelsene? Hvordan vurdere skriftlig arbeid i den digitale tidsalder? Fagfornyelsen og fremmedspråk: Hva er nytt og hva skal vi undervise i? Kursholdere er Beate Haugberg og Gro Lokøy.

[Les mer på www.udf.no/kurs](http://www.udf.no/kurs)



Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

# DINE FORSIKRINGSTILBUD

Som medlem av Utdanningsforbundet har du tilgang til unike forsikringsordninger for deg og dine til en god pris.

## KOLLEKTIVE FORSIKRINGER

### INNBOFORSIKRING

Dekker tap og skade på privat innbo og løsøre med inntil 2 millioner per skadetilfelle.  
Pris fra kr 972 til kr 1476 pr år, avhengig av hvor i landet du bor.

### UFØREFORSIKRING

En uføreforsikring gjør deg bedre rustet økonomisk dersom du skulle være så uheldig å bli ufør.  
Pris baseres på alder og valgt forsikringssum.

### REISEFORSIKRING

Ingen egenandel og hele 90 dagers reisevarighet.  
Pris fra kr 756 til kr 1944 pr år, avhengig av om den skal gjelde for en eller for familie, og om du er over eller under 70 år.

### LIVSFORSIKRING

Forsikringen gir en engangsutbetaling til etterlatte ved forsikredes død, uansett om dødsfallet skyldes sykdom eller ulykke.  
Pris baseres på alder og valgt forsikringssum.

### GRUNNFORSIKRING

Forsikringen består av tre deler: livsforsikring for medlemmet, ulykkesforsikring for familie og begravellesstøtte ved død i nær familie.  
Pris kr 888 per år.

### STUDENTFORSIKRING

Forsikringen består av innbo-, reise-, ulykkes- og uføreforsikring samlet i en pakke, spesialtilpasset studenter.  
Pris kr 996 per år.

### BARNEFORSIKRING

Forsikringen gjelder barn og barnebarn fra 3 måneder til utgangen av det året de fyller 26 år.  
Pris per barn 1308 per år.

### UTDANNINGSFORBUNDETS 70+

Forsikringspakke for deg som er godt voksen. Pakken inneholder reise-, innbo- og ulykkesforsikring. Døgnaåpen helsetelefon er også inkludert.  
Pris for familie kr 3000 per år. En person kr 2400 per år.

## UTDANNINGSFORBUNDETS HUS- OG BILFORSIKRING

### UTDANNINGSFORBUNDETS HUSFORSIKRING

Husforsikring ekstra har unike vilkår og gode priser.  
Vi tilbyr to varianter, hus ekstra og hus.  
Sjekk din pris på [udf.no/medlemstilbud](http://udf.no/medlemstilbud)

### UTDANNINGSFORBUNDETS BILFORSIKRING

Bilforsikringen ekstra og delkasko har 75% bonus, unike vilkår og gode priser. Bonusen gjelder også ved forsikring av din første bil.  
Sjekk din pris på [udf.no/medlemstilbud](http://udf.no/medlemstilbud)

## RABATT HOS TRYG

### RABATT HOS TRYG

Som medlem i Utdanningsforbundet får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg rabatt på alt fra hytte- til båtforsikring.  
Alle medlemmer får 32 prosent uavhengig av antall produkter.

### TRYG PLUSS

Har du privat forsikring i Tryg, får du som medlem i Utdanningsforbundet tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om vedlikehold og påbygg av bolig, og hjelp ved ID-tyveri og misbruk på sosiale medier.

Les mer på [udf.no/medlemstilbud](http://udf.no/medlemstilbud)

# Husk reiseforsikring

Nå er det snart vinterferie, og uansett om det blir en dagstur i bakken eller en helgetur på fjellet gjelder vår reiseforsikring. God tur!

Bestill på [udf.no/medlemstilbud](http://udf.no/medlemstilbud)







# L

## Lærerspesialist [ˈlæːrəspɛsiaˌlist]

*En lærer som dykker enda dypere i et fag eller fagområde, og bidrar til å utvikle skolen.*



## Ønsker du en faglig karrierevei som lærer?

Lærerspesialistutdanning er et tilbud til deg som ønsker en faglig karrierevei, samtidig som du fortsetter jobben der den betyr aller mest – i klasserommet.

Utdanningen er på masternivå, går over to år og gir 60 studiepoeng. Studiet gir deg faglig fordypning, og kunnskap om hvordan jobbe med gode utviklingsprosesser sammen med kollegaer.

Ble du nysgjerrig nå?

**Snakk med lederen din og søk på [udir.no/larerspesialister](https://udir.no/larerspesialister)**